

ДНЕВНИКЪТ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

LXII заседание, петък, 21 януарий 1911 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Н. Гимиджийски, въ 3 ч. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Моля г. секретаря да провѣри отсъствающитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь Г. Копринаровъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Ангелъ Ангеловъ, Никола Андрѣевъ, Георги Арабаджиевъ, Цанко Бакаловъ, Михаилъ Бакърджиевъ, Константинъ Батоловъ, Андрей Балевъ, Димитъръ Бончевъ, Константинъ Велиновъ, Недѣлко Велковъ, Василъ Вълевъ, Недѣлко Георгиевъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Йенко Гунчевъ, Георги Данаиловъ, д-ръ Стоянъ Дановъ, Георги Динковъ, Димитъръ Драгиевъ, д-ръ Лука Дѣяновъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Никола Дяковичъ, Александъръ Екимовъ, Василъ Здравевъ, Никола Здравковъ, Мустафа Исмаиловъ, д-ръ Георги Калинковъ, Александъръ Каназирски, Иванъ Колевъ, Рашко Малжаровъ, Димитъръ Манойловъ, Василъ Мантовъ, Илия Марковски, Василъ Милевъ, Маринъ Ничовъ, Георги Палашевъ, Илия Паликрушевъ, Дончо Папачовъ, Стефанъ Паприковъ, Паскалъ Паскалевъ, Недко Пеневъ, Петъръ Пешевъ, Александъръ Поповъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Никола Поповъ, Стефанъ Родевъ, Стефанъ Рожевъ, Ангелъ Русевъ, Петъръ Рѣковъ, Иванъ Саллабашевъ, Никола Станчевъ, Димитъръ Стефановъ, Стефанъ Стефановъ, Иванъ Стойковъ, Ангелъ Тараторовъ, Тахиръ Тахировъ, Теодоръ Теодоровъ, Георги Тишевъ, Христо Тоневъ, Димитъръ Христовъ и Драганъ Чакъровъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Отсъствуватъ 61 народни прѣдставители. Има налице нужното число, за да се състои засѣданието законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че отъ прѣдседателството е разрѣшенъ отпускъ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на никополския Недѣлко Георгиевъ — 2 дена; на кюстендилския Никола Коцевъ — 10 дена, и на кюстендилския Стефанъ Георгиевъ — 4 дена.

Освѣтъ това, слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители сж поискали отпускъ по болестъ и по домашни причини: еленския г. Драганъ Поповъ иска 2 дена и троянския г. Илия Марковски е поискалъ безсроченъ отпускъ, по причина на счуване крака си.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни, щото на еленския народенъ прѣдставителъ г. Драганъ Поповъ да се дадатъ исканитѣ два дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни, щото на троянския народенъ прѣдставителъ г. Илия Марковски да се даде безсроченъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило отъ народния прѣдставителъ г. Георги Георговъ запитване къмъ г. министра на правосъдието съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Въпрѣки чл. 60 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, като не ми се отговори и до днесъ отъ г. министра на правосъдието на питането ми, отправено нему на 10 януарий н. г., то, на основание чл. 54 отъ сжщия правилникъ, обръщамъ го на:

„З а п и т в а н е

къмъ г. министра на правосъдието.

„Прѣзъ 1908 г. се произведе ревизия на бившия Софийски градски общински съвѣтъ и резултатътъ отъ нея даде достатъчно основания за едно съдебно прѣслѣждане срѣщу бившитѣ общински съвѣтници и кмета. Дѣлото бѣ прѣдадено на съдебнитѣ власти и, на основание съдебно отъ тѣхъ постановление, Софийскиятъ градски общински съвѣтъ бѣ отстраненъ, но и досега не е послѣдвала отъ сѣда нито осъдителна, нито оправдателна присѣда. Това толковъ бавно раздаване на правосъдието неминуемо създава слѣднитѣ нежелателни послѣдствия: а) ако привлеченитѣ подъ съдебна отговорностъ съвѣтници сж невинни, то, макаръ и да се оправдаятъ по сѣдъ, сѣ пакъ ще бѣде твърдѣ жестоко да тежи дълги години върху тѣхъ печатътъ на общественото подозрѣние; б) ако пъкъ сж невинни, то толковъ забавеното възмездие, което ще имъ даде сѣдътъ (прѣзъ всичкитѣ си инстанции), би удовлетворило закона само формално, а широкото възпитателно значение на една съдебна присѣда, която има не само да поправи отдѣлни прѣстѣпници, но и да послужи за примѣръ и назидание на всички, на които сж повѣрени скъпи обществени интереси, остава въ случая непостигнато.

„По тѣзи съображения и на основание на чл. 107 отъ конституцията, моля г. министра на правосъдието да ми отговори:

„1. Въ какво положение се намира сега дѣлото противъ бившиятъ софийски градски съвѣтници?

„2. Като генераленъ прокуроръ, какви мѣрки ще вземе да се даде на това дѣло бързъ ходъ и да се произнесе по него надлежната присѣда отъ съдебнитѣ власти.

„3. Не намира ли за потребно да накаже виновницитѣ за произволното бавене на това дѣло и съ това да се даде примѣръ на съдебнитѣ власти, че тѣ не може произволно и съ години да протакатъ изслѣждането на подобни дѣла.

„4. Не намира ли за наврѣменно да ни сезира съ санкциониране на една специална съдебна процедура по дѣла отъ такъвъ грамаденъ общественъ интересъ.“

Прѣписъ отъ това запитване ще бѣде изпратенъ на г. министра на правосъдието и запитването ще бѣде поставено на дневенъ редъ, наедно съ другитѣ запитвания, когато г. г. министритѣ ще бѣдатъ длѣжни да отговорятъ.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че отъ ловченския народенъ прѣдставителъ г. Петко Войниковъ е постѣпилъ законопроектъ за измѣнение нѣкои членове отъ закона за пенситѣ по гражданското и военното вѣдомства, касающитѣ се до работницитѣ въ арсенала. Тоя законопроектъ, подписанъ отъ нужното число народни прѣдставители, ще бѣде отпечатанъ и раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Събранието, своевременно поставенъ на дневенъ редъ.

Постѣпили сѣ нѣколко питання: едно къмъ г. министра на търговията и земледѣлието, друго къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, друго къмъ г. министра на финанситѣ, друго тоже къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, друго тоже къмъ г. министра на финанситѣ. Понеже съответствующитѣ г. г. министри сега отсъствуватъ, тѣзи питання ще останатъ да бѣдатъ прочетени и съобщени въ идущето заседание, а така сѣщо и ония, които по-рано сѣ постѣпили.

Пристѣпваме къмъ дневния редъ — първа точка: трето четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Бацуровъ фабрика за захаръ въ Пловдивъ.

Моля г. секретаря, вмѣсто г. докладчика, да прочете законопроекта на трето четене.

Секретарь Г. Копринаровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Бацуровъ фабрика за захаръ въ Пловдивъ.

„Чл. 1. Признаватъ се права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Бацуровъ фабрика за захаръ въ слѣдния запазенъ районъ: Пловдивскиятъ окръгъ, безъ Татарпазарджикската околия, Старозагорскиятъ окръгъ, безъ Старозагорската, Казанлъшката и Новозагорската околии.

„Чл. 2. Въ срокъ отъ 6 мѣсеца слѣдъ съобщаване рѣшението на Народното събрание, концесионерътъ сѣ длѣженъ да внесе въ Българската народна банка прѣвидѣния въ чл. 32 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия залогъ. Въ противенъ случай той губи даденитѣ му концесионни права.

„Чл. 3. Концесионерътъ е длѣженъ да се съобразява съ всички постановления на закона за насърчение на мѣстната индустрия, досѣжно индустриалнитѣ концесии.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ на

трето четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Бацуровъ фабрика за захаръ въ Пловдивъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По-нататъкъ слѣдва: продължение второто четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България.

Моля докладчика г. Сарафовъ да докладва законопроекта.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще продължимъ второто четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България. (Чете)

„Чл. 26. Чл. 19 става чл. 26 съ сѣщия текстъ, освѣнъ нумера на (чл. 12), който се замѣнява съ „(чл. 20)“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 26, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 27. Чл. 20 става чл. 27, като (чл. чл. 13, 15, 16) се замѣняватъ съ „(чл. чл. 19 и 20)“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 27, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 28. Чл. 21 става чл. 28.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 28, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 29. Чл. 22 става чл. 29.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 29, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 30. Чл. 23 става чл. 30 и се допълня тѣй: „1. Въ края на алинея 2 се добавя слѣдниятъ текстъ.

... „Ако при това сѣдѣтъ по тѣжбата на нѣкой стопанинъ, или на общинско управление, уголѣми или намали цѣната на едно мѣсто отъ нѣкой категория, или на едно здание отъ нѣкой типъ сгради, това ново оцѣнение важи за всички дворища въ категорията и за всички здания отъ сѣщия типъ, а не — само за мѣстото или зданието, по което е било подадена тѣжбата.“

„2. Слѣдъ пунктъ 2 се добавя новъ пунктъ д съ слѣдния текстъ:

„д) оцѣнитѣ на мѣстата и сградитѣ се отреждатъ при прѣдположение, че ще се отчуждаватъ изцѣло стари дворища и находящи се въ тѣхъ здания. Ако при самото отчуждение прѣдстои да се взематъ за подъ улица, площадъ и пр. само части отъ стари дворища и здания, то отредената въ чл. 27 на тоя законъ комисия опрѣдѣля: съ колко процента въ по-малко трѣбва да се заплати отчуждаемата частъ отъ мѣсто, като се вземе прѣдъ видъ до каква степенъ се подобрява дворището на стопанина по смисѣла на чл. чл. 36 и 37 отъ тоя законъ; а за намаляване цѣната на отчуждаемата частъ отъ здание се гледа,

освѣтъ овехтяването имъ и доколко остатъкътъ на такова здание може да бѣде използвано отъ стопанина му. Недоволнитѣ отъ рѣшенията на комисията иматъ право да ги обтѣжватъ прѣдъ окръжния съдъ по реда за обтѣжаване на дворищни регулации, изложенъ въ чл. чл. 19 и 20 отъ тоя законъ.

„Обжалвани оцѣнки не спиратъ прилагането на плана, ако общинското управление депозира въ съответния клонъ на Българската земеделска банка отредената отъ комисията стойност на отчуждаемитѣ мѣста и сгради. Тоя депозитъ е въ разположение на заинтересования стопанинъ, ако общинското управление приема оцѣнката на комисията, иначе, трѣбва да се чака рѣшението на сѣдилищата.“

„3. Слѣдъ новия пунктъ д се добавя новъ пунктъ е съ слѣдния текстъ:

„е) пространството, което обематъ тротоаритѣ, за не по-голяма отъ два метра широчина, на всички улици и площади, сж въ тежестъ на съответнитѣ стопани, съразмѣрно съ лицето на дворищата имъ.“

„4. Слѣдъ новия пунктъ е се добавя новъ пунктъ ж съ слѣдния текстъ:

„ж) при оцѣняване на сградитѣ общитѣ имъ цѣни се отреждатъ или заедно съ тѣхнитѣ материяли, или — безъ тия материяли — послѣдното за случаитѣ, когато нѣкои стопани пожелаатъ да съборятъ сами отчуждаемитѣ имъ сгради и да използватъ материялитѣ имъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Искамъ да попитамъ г. докладчика, какво се разбира тукъ отъ пунктъ е: да-ли това не се касае за самото пространство за построяване тротоари, защото досега гражданитѣ сж били задължени да си построяватъ тротоари въ продължение на тѣхнитѣ дворове. Тукъ азъ разбирамъ, че пространството, което се взема отъ тѣхнитѣ дворове, остава за тѣхна тежестъ, нѣма да имъ се плаща, а туй ще бѣде втора тежестъ на самитѣ стопани. Азъ мисля, че когато се прави единъ тротоаръ, когато се взема едно мѣсто за една обща улица, туй не е за въ полза само на стопанина на мѣстото, но е за обща полза, за всичкитѣ граждани. Би било желателно, щомъ самитѣ граждани се заставятъ да си построяватъ тѣзи тротоари, то да имъ се заплащатъ мѣстата, защото единъ човѣкъ може да има едно мѣсто съ лице 100 м. и ако се вземе отъ него по 2—3 м. за тротоаръ, той губи много, а пъкъ 300 м. въ градове, каквито сж Русе, Силистра и Пловдивъ, сж доста много. Мисля, че ще бѣде справедливо, ако се приеме, мѣстото, което се взема за тротоаръ, да се оцѣнява и да се заплаща, както е било досега.

С. Савовъ: Кой да го заплаща?

В. Георгиевъ: Тукъ е работата за една справедлива мѣрка. Ние не ставаме да говоримъ като група, а като хора, които страдатъ отъ тѣзи закони.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Рангелъ Яневъ.

Р. Яневъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие всички знаете, че улицитѣ особено на нашитѣ градове тѣнатъ въ калъ. Дѣйствително, като изключите нѣкои градове, по-главнитѣ, останалитѣ тѣнатъ абсолютно въ голѣма нечистотия. Въ този членъ азъ не виждамъ да се урежда, какъ ще се правятъ улицитѣ. Азъ прѣдлагамъ да се прибави още една буква къмъ него, та, както тротоаритѣ ще се поправятъ, така сжщо и улицитѣ да се поправятъ.

С. Савовъ: Отъ кого да се поправятъ?

К. Маричковъ: Това го има по-надолу, г. Яневъ.

Р. Яневъ: За тротоаритѣ прѣдвидѣни сж въ буква е на сжщия членъ 2 м. широчина. Споредъ мене, 2 м. сж свършено малко. Тукъ, въ София, дѣто има тротоари отъ 4 и 5 м., тѣзи 5 м. трѣбва да бѣдатъ пакъ въ тежестъ на стопанина, т. е. на онзи, който има имотъ срѣщу този тротоаръ. Не трѣбва да се спираме само на 2 м., но трѣбва да се прѣдвидятъ по-нататъкъ 4 м. или 5 м., защото, ако въ София прѣдъ едно здание има тротоаръ отъ 5 м., имотътъ е много по-цѣненъ. Онзи стопанинъ, който живѣе въ малъкъ градъ и има малко мѣсто, който е свършено бѣденъ, за него ще бѣде много тежко да остави за тротоаръ 2 м. мѣсто, отколкото за онзи, който е въ София и който получава голѣми наеми и който може да направи тротоаръ не отъ 5, ами и отъ 6 м. Тукъ се казва само, че ще се правятъ тротоари, но не се прѣдвижда мѣрка да се заставятъ стопанитѣ да си направятъ тѣзи тротоари. Трѣбва въ самия членъ да се прѣдвиди наказание за този, който не направи тротоара си, или ако не го направи въ опрѣдѣления срокъ, въ който трѣбва да направи този тротоаръ, то тогава общината да го застави да го направи.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Тая материя е реглирана по-нататъкъ отъ другъ членъ.

Р. Яневъ: Азъ прѣдлагамъ вмѣсто 2 м., да бѣде 5 м. широчината на тротоаритѣ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Киро Маричковъ.

К. Маричковъ: Азъ искахъ да обърна внимание само, че въ буква е, третия редъ, вмѣсто „сж“, трѣбва да бѣде „е“: (Чете) „Пространството, което обематъ тротоаритѣ, за не по-голяма отъ 2 м. широчина, на всички улици и площади, „о“ — а не „сж“ — „въ тежестъ на съответнитѣ стопани, съразмѣрно съ лицето на дворищата имъ“.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Това е печатна грѣшка. А буквата е въ алинеята, която е прѣдвидѣна въ този членъ, е много умѣстна и ясна сама за себе си; слѣдователно, нѣма какво да обяснявамъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 30 така, както го е приела комисията, заедно съ поправката, прѣдложена отъ г. Маричкова, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 31. Чл. 24 става чл. 31.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 31, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 32. Чл. 25 става чл. 32.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 32, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 33. Чл. 26 става чл. 33 и се измѣнява тѣй:

„Чл. 33. Утвърдени до 1 януарий 1911 г. отъ окръжния съдъ общи оцѣнки и категории на мѣста, както и оцѣнкитѣ за типоветѣ и процентитѣ за овехтяване на сгради, сж неотмѣняеми. Само цѣнитѣ на мѣстата могатъ да се увеличатъ или намаляватъ въ процентъ прѣзъ всѣко петилѣтие, смѣтано отъ 1 януарий 1911 г. Рѣшенията по това се обтѣжватъ по реда, изложенъ въ чл. 30 отъ тоя законъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Въпросътъ е за наредбата, която се съдържа въ чл. 26 отъ досега дѣйствующия законъ. Тамъ стои: (Чете) „Утвърденитѣ оцѣнки, категории и пр. може да се ревизиратъ — ако трѣбва, и да се прѣутвърдятъ — по сѣщия горѣизложенъ редъ, първо: веднага слѣдъ тоя законъ и подиръ това — слѣдъ всѣко пълно десетилѣтие. По-рано утвърденитѣ цѣни и категории оставатъ въ пълна сила до замѣняването имъ съ новоутвърдени такива“. Такава наредба, както казахъ, когато разгледвахме за първо гласуване законопроекта, който ни занимава, азъ не съмъ срѣщналъ никѣдъ да съществува, и то по тази проста причина, защото навсѣкѣдъ е прието да се тълкува наредбата, която се съдържа у насъ въ чл. 68 на конституцията, така: справедлива оцѣнка е она, която има вътъгъ въ момента на отчуждаването, сир., когато купувате противъ волята ми и има да ми заплатите имота, тогава трѣбва да ми го заплатите по такава цѣна, каквато той има въ тоя день. Българскитѣ законодателъ отъ 1907 г. е направилъ едно изключение, като се е ръководилъ отъ това, че ставали много несправедливи оцѣнки: въ една и сѣща улица на одного по нѣкой пѣтъ се плаща повече, а на друго нѣкой пѣтъ по-малко въ сѣщата година, даже въ сѣщия мѣсець. Както виждате, сега се направи една стѣпка напредъ, като се каза, вмѣсто „десетилѣтие“, „петилѣтие“, т. е. общитѣ оцѣнки да вѣжатъ за петъ години, защото вѣтрѣ въ петъ години по-малко се измѣнява цѣната, отколкото въ десетъ години. А това е наложително, защото повече се приближава къмъ справедливостта: както не бива една община да ми плаща повече, отколкото струва мѣстото, взето за улица, тъй не бива да ми плаща и по-малко. Думата е сега само за онѣзи общи оцѣнки, които сѣ направени и на които срокътъ изтича тази година или догодина. Едно опущение е направила комисията, която е изработила законопроекта, сѣщо и парламентарната комисия, която го е прѣгледвала отново. По отношение на такива общини ще се извадятъ очи, вмѣсто да се оправятъ вѣжди, защото имотитѣ имъ, слѣдъ една двѣ години, има да се прѣоцѣняватъ отново по сега дѣйствующия законъ, а пъкъ ние като туряме тукъ „смѣтане отъ 1 януарий 1911 г.“, ние правимъ, щото едни оцѣнки, направени прѣди 10 години, да се продължатъ, защото петилѣтието ще започне отъ 1 януарий 1911 г. Заради това, за да останемъ послѣдователни съ наредбата, която правимъ, трѣбва въ настоящия членъ да замѣнимъ думитѣ „отъ 1 януарий 1911 г.“ съ думитѣ „отъ деня на утвърдението на оцѣнкитѣ“.

Министъръ М. Такевъ: Съгласенъ съмъ.

К. Мирски: Това е много справедливо и очевидно с, че е грѣшка. Да стане така: (Чете) „... Само цѣнитѣ на мѣстата могатъ да се увеличатъ или намаляватъ въ процентъ прѣзъ всѣко петилѣтие, смѣтано отъ деня на утвърждение на оцѣнкитѣ“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Туй прѣдложение на г. Мирски е приемливо и азъ отъ страна на комисията и отъ страна на г. министра го приемамъ. Така щото, членътъ, тогава, става така: (Чете) „Утвърдени до 1 януарий 1911 г. отъ окръжния слѣдъ общи оцѣнки и категории на мѣста, както и оцѣнкитѣ за типове и процентитѣ за овехтяване на сгради, сѣ неотмѣняеми. Само цѣнитѣ на мѣстата могатъ да се увели-

чатъ или намаляватъ въ процентъ прѣзъ всѣко петилѣтие, смѣтано отъ деня на утвърждение на оцѣнкитѣ. Рѣшенята по това се обтжватъ по реда, изложенъ въ чл. 30 отъ тоя законъ“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 33, както е приетъ отъ комисията и както сега се докладва отъ г. докладчика съ поправката, която се внесе по прѣдложение на г. Мирски, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 27 се отмѣнява.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни, щото чл. 27 отъ сега дѣйствующия законъ за благоустройството на населенитѣ мѣста да се отмѣни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 34. Чл. 28 става чл. 34 и се измѣнява тъй:
„Чл. 34. Общинското управление разполага съ означенитѣ въ чл. 24, алинея първа, мѣста и сгради, или като ги заплати по установени, съгласно чл. 30, общи цѣни или пъкъ, когато при поискване на стопанитѣ — почне да плаща лихви върху дължимата стойност на такива мѣста и сгради, съгласно чл. 46 отъ този законъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтичата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Тукъ, дѣто се говори за плащане на лихви, бѣше обозначено, каква лихва се дава, но сега е пропуснато.

С. Савовъ: 6% бѣше.

Министъръ М. Такевъ: Затова да се каже, че се плаща 6% лихви върху дължимата стойност и пр.

А. Стамболийски: Защо 6%? Могатъ да спаднатъ тѣзи лихви.

Министъръ М. Такевъ: Трѣбва да има една норма, затуй да се тури 6%.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Тогава, г. докладчикъ, прочетете члена, както става съ тая поправка.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете) „Общинското управление разполага съ означенитѣ въ чл. 24, алинея първа, мѣста и сгради, или като ги изплати по установени, съгласно чл. 30, общи цѣни или пъкъ, когато — при поискване на стопанитѣ — почне да плаща лихви 6% върху дължимата стойност на такива мѣста и сгради, съгласно чл. 46 отъ тоя законъ“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 34 тъй, както сега се докладва отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 35. Чл. 29 става чл. 35, текстътъ му се запазва, освѣнъ нумера на цитирания въ него членъ и се допълва съ нова алинея тъй:

„Нова алинея: „Не се заплащатъ отъ общината и потрѣбнитѣ за не по-широки отъ 12 м. улици части отъ ниви, ливади, градини и други такива ненасел-

вани мѣста въ и около старитѣ строителни части на населени мѣста, прѣдградия и курорти, когато по-витѣ улици прѣзъ такива мѣста правятъ послѣднитѣ сгодни за застрояване дворища. Стойността на по-паднали подъ такива улици мѣста е за смѣтка на ползуващитѣ се отъ тия улици стопани, като всѣки отъ послѣднитѣ изплаща мѣстото до срѣдината на ули-цата и съразмѣрно съ лицето на новообразуваното му дворище.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-мата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ съмъ съгласенъ, когато прѣзъ едно мое мѣсто мине улица, която дава вече право да се строятъ къщи и повдига цѣната на моето мѣсто, да не ми се плаща. Но прѣдставете си, че имамъ едно мѣсто и мине напрѣки улица и ми взематъ цѣлото мѣсто; въ този случай общината ще плати ли туй мѣсто или пѣма да го плати? Защото при този слу-чай съвършено ми се отнема туй мѣсто или оставатъ малки части отъ 20 до 30 м., които сж маломѣрни и на тѣхъ не може да се построятъ къщи. Какво би се направило съ такова едно мѣсто? Ние леко поглед-нахме на този въпросъ и въ единъ отъ прѣдшествую-щитѣ членове. Азъ мисля, че тукъ, въ тази алинея, трѣба да се направи изключение за такива мѣста, които се взематъ изцѣло за улици.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-мата г. Киро Маричковъ.

К. Маричковъ: Г. г. народни прѣдставители! Това, което г. Вълчо Георгиевъ смѣта, че е важно, и азъ мисля, че е важно, но за такива дребни, малки пар-ченца нѣма да става никога, може-би, дума и тамъ ще платятъ съответнитѣ стопани, а не общината. Тукъ тѣй разбирамъ работата, защото както е казано по-надолу: „Стойността на попаднали подъ такива улици мѣста е за смѣтка на ползува-щитѣ се отъ тия улици стопани“, това значи тия, които сж тамъ. Ако на одного изчезне мѣ-стото, макаръ и да е било 100 м., комшията, на когото мѣстото остава на тая улица, ще плати стой-ността му. Иначе нѣма смисълъ втората частъ на този членъ, кждѣто се казва: „като всѣки отъ по-слѣднитѣ изплаща мѣстото до срѣдината на ули-цата . . .“, защото не би имало на кого да го плати: ако е негово, нѣма да го плати на себе си, и на общината нѣма да се плати, и обратно — общината нѣма да плаща, а ще плаща респективното лице, мѣстото на което излиза на улицата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-мата г. Славчо Тенчовъ.

С. Тенчовъ: Г. г. народни прѣдставители! Дѣй-ствително, този въпросъ е малко тъменъ и отъ два-мата господа, които взеха думата, не можа да се обясни тѣй, както го схващамъ азъ. Ако, напр., имаме да прокарваме една улица отъ 12 м. точно и нивата, прѣзъ която ще мине улицата, е отъ 24 м., пита се: какво ще стане, ако прокарваме улицата посрѣдата на нивата и останатъ по шестъ метра отъ двѣтъ страни? Това мѣсто, споредъ закона за благоустрой-ството, струва ми се, остава маломѣрно; значи, дава се на другитѣ притежатели, които сж отъ странитѣ. Сжщеврѣменно, като се дава мѣстото, като мало-мѣрно, на другитѣ притежатели, които сж отъ страни, значи тѣ ще изплатятъ това мѣсто, което се взема за улицата. Тѣй ли е?

К. Маричковъ: Да, тѣй е.

В. Георгиевъ: По отношение на цѣната нищо не се казва.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-мата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пж-тищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! За да може безъ нѣкакви недоразумѣния тукъ да про-караме този законопроектъ, не е достатъчно да про-четемъ само единъ членъ или една алинея отъ него. Ако има законъ, кждѣто членовѣтъ вървятъ като верига единъ за други закачени, то е именно този законъ; та не можемъ току-така да вземемъ отдѣлна алинея и върху нея да градимъ всичкитѣ благопо-желания. Г. Вълчо Георгиевъ, ако знаеше слѣдую-щитѣ членове, нѣмаше да прави това.

Сега, въпросътъ, който се повдига, е разрѣшенъ много правилно по моему: (Чете) „Не се заплащатъ отъ общината и потрѣбнитѣ за не по-широки отъ 12 м. улици части отъ ниви, ливади, градини и други такива ненаселени мѣста, въ и около старитѣ строи-телни части на населени мѣста, прѣдградия и курорти, когато новитѣ улици прѣзъ такива мѣста правятъ по-слѣднитѣ“ — тѣзи незастроени мѣста — „сгодни за застрояване дворища“ — това ще каже да имъ повдигнатъ стойността. По-нататкъ: (Чете) „Стой-ността на попаднали подъ такива улици мѣста е за смѣтка на ползуващитѣ се отъ тия улици стопани, като всѣки отъ послѣднитѣ изплаща мѣстото до срѣ-дината на улицата и съразмѣрно съ лицето на но-вообразуваното му дворище“. Слѣдователно, всич-кото мѣсто на единъ човѣкъ, попаднало въ улицата, ще се заплати въ известна степенъ — половината — отъ тѣзи, които стоятъ въ дѣсно и другата поло-вина отъ онѣзи, които стоятъ въ лѣво отъ улицата. По този начинъ всичкото това мѣсто, влѣзло въ улицата, ще се заплати отъ хората, които ще се ползуватъ отъ тази улица и на които имотитѣ ще получатъ голѣма цѣна, благодарение на новооткри-тата улица. Това е просто и, струва ми се, че то е най-демократично.

С. Савовъ: Да, да.

Министъръ М. Такевъ: И мисля, че отдевъ г. Стам-болийски бѣше поправилъ г. Вълча Георгиевъ въ тази работа. Добръ е въ тѣзи нѣща да вървимъ послѣдователно.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-мата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдста-вители! За да не остане нищо тъмно въ тоя членъ, за да не остане съмнѣние върху прѣдписанието на тази алинея, има нужда още едно малко пояснение, което азъ ще направя. Това пояснение е слѣдующето. Когато едно мѣсто, съвпадающе въ такива голѣми ливади или градини, при проектиране на улици, по-падне изцѣло подъ улицитѣ и изчезне, то стопа-нинтъ на туй мѣсто не извлича вече лично ни-каква полза отъ него, а извличатъ я други, било общината, било частни стопани до него, неговитѣ съседни. Тукъ се подразбира, че такова едно мѣсто ще се изплаща отъ съответствующитѣ стопани на дворища на улицата; то значи, че всѣки ще плати до срѣдината на улицата, „съразмѣрно съ лицето на новообразуваното дворище“. Слѣдователно, спо-редъ тази алинея, не може повече да се плаща отъ това, което е прѣдъ неговата къща. Та специално за парусии, отишли изцѣло подъ улицата или из-чезнали и стопанитѣ на които не могатъ да се ползу-ватъ отъ прокарването на тѣзи улици, такива мѣста само по себе си слѣдва, че трѣба да бждатъ изпла-тени на съответнитѣ стопани. Пита се сега: кой ще ги плати, общината или съседитѣ, които сж тамъ? Декларира се отъ г. министра и отъ всичко говорено се разбира, че съседнитѣ стопани, които сж изпол-

зувани не само своите мѣста, ами и отчуждените мѣста, тѣ ще ги изплащатъ. Тѣй щото, изплащането нѣма да бѣде „до срѣдината на улицата, съразмѣрно съ лицето“, ами нѣщо повече ще се плати въ случая; то е равно на онова, което ще се даде на лицето, на което е изчезнала парцелата при урегулирането.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Сѣщо така трѣбва да се разбира, че освѣтътъ това, което трѣбва да платятъ съотвѣтните стопани, тѣ трѣбва да платятъ и онова мѣсто, което остава като площадъ, защото иначе ще го плаща общината.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Улица или площадъ, безразлично е.

С. Савовъ: Не е безразлично, г. Сарафовъ, дали е площадъ или улица. Улицата минава между два имота и образува на края на тия имоти единъ площадъ. Площадътъ ще се плаща отъ общината.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. Савовъ! Тукъ е опрѣдѣлена даже и ширината на улицата. Какво влизаме да разискваме за площадитѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вачо Станчевъ.

В. Станчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Хубаво обясни г. докладчикътъ, както и г. министърътъ е обяснилъ въ текста на члена, че лицата, които се ползуватъ отъ площада, тѣ ще го изплащатъ. Каза се, че лицата, мѣстата на които граничатъ до самата улица или до площада, тѣ ще го изплащатъ до срѣдата, но не се каза, ако притежателитѣ на такива мѣста, които излизатъ на улицата, не сѣ въ състояние да го изплащатъ, тогава откъдѣ трѣбва да се събира сумата: изобщо отъ лицата или отъ общината. Туй искахъ да попитамъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Какво казахте?

В. Станчевъ: Азъ казвамъ, че давате право на комшията, мѣстото на когото отива за улица, послѣдното да му се плати; но ако азъ съмъ комшия и не съмъ въ положение да запламя туй мѣсто, откъдѣ ще се заплати: отъ общината или отъ лицето принудително ще се събере сумата.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Това е една материя, която се регулира по-нататъкъ въ законопроекта.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 35 тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 36. Чл. 30 става чл. 36 и се измѣнява тѣй:
„Чл. 36. При оправяне на улици и площи — ползуващитѣ се отъ тѣхъ стопани участвуватъ въ разхода по отчуждаване нужнитѣ за това оправяне мѣста, съразмѣрно съ подобрението на тѣхнитѣ дворища. Тия подобрения биватъ редовни и извънредни.
„Дворищата сѣ редовно подобрени, когато: а) или попадатъ въ квартали и улици, които се прѣвръщатъ по регулационенъ редъ въ чаршийски; б) или получаватъ ново лице, каквото не сѣ имали, или се увеличава лицето и повърхността, които сѣ имали; в) или оставатъ на по-широки урегулирани улици, въ сравнение съ старитѣ имъ неурегулирани улици, и г) или попадатъ въ квартали и улици, въ които се прѣсушаватъ блатата, мочурливи и наводняющи се мѣста.

„Дворищата сѣ извънредно подобрени, когато нѣкой стопани, за да могатъ да използватъ по-добродно тѣхнитѣ просторни мѣста, поискатъ да се проведатъ нови улици било прѣзъ утвърдени вече, или прѣдстоящи за утвърждаване, квартали въ или около населено мѣсто, прѣдградие и курортъ.

„Не се считатъ за пѣтица бивши полски пѣтица покрай ниви, ливади, градини и други такива мѣста, които се прѣвръщатъ по регулационенъ редъ въ строителни квартали; а лицето на дворища въ стари задѣнени улици се счита наполовина: 10 м. за 5 м., 6 м. за 3 м. и пр.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 36, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 37 (новъ). Стопанитѣ на редовно подобрени дворища участвуватъ въ разхода за оправянето на съотвѣтнитѣ улици и площи (чл. 36) въ размѣръ, отреденъ съгласно чл. 30, алинея 1 отъ тоя законъ; а стопанитѣ на извънредно подобрени дворища отстъпватъ на общината безвъзмездно мѣстото за подъ улицата и поематъ разходитѣ за: постилане и канализиране, водоснабдяване, освѣтляване на послѣдната. Поддържането на такива улици е въ тежестъ на общината.

„Стойността на мѣстото подъ улицата и всички други разходи по нея се понасятъ отъ ползуващитѣ се стопани съразмѣрно съ лицето на дворищата имъ покрай сѣщата улица.

„За обфлѣжка. Сумитѣ по постилане, канализиране, водоснабдяване и освѣтляване на такива улици се опрѣдѣлятъ въз основа на приети типове за околнитѣ общински улици и се събиратъ послѣдователно, за да се разходватъ, когато и околнитѣ общински улици бѣдатъ постлани, канализирани, водоснабдени и освѣтлени.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 37, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 31 се отмѣнява.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които сѣ съгласни, щото чл. 31 отъ сега дѣйствующия законъ за благоустройството да се отмѣни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 38. Чл. 32 става чл. 38, първата му алинея се запазва, освѣтъ нумерата на упоменатитѣ въ тая алинея членове, като чл. 27 се замѣнява съ „чл. 39“, а чл. 12 — съ „чл. чл. 18, 19 и 20“. Втората алинея се измѣнява тѣй:

„Общински мѣста, отъ които сѣ образувани и утвърдени пълномѣрни дворища за жилища (чл. 8, пунктъ ж), или за дюкани (чл. 8, пунктъ з), могатъ да се отчуждаватъ по начина и реда, означени въ законитѣ за градскитѣ и селски общини“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: Тукъ има една малка грѣшка. Прѣди малко ние отмѣнихме чл. 27, тѣй щото, този членъ трѣбва да се заличи въ текста на чл. 38 — да се заличатъ думитѣ: „... като чл. 27 се замѣнява съ чл. 39“. Тукъ нѣма нужда да стои този чл. 27.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Той трѣбва и тукъ да стои, защото ще получи съотвѣтствующата нумерация.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 38, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 39. Чл. 33 става чл. 39 и се измѣнява тъй:
„Чл. 39. Когато нѣкой стопанинъ иска да приложи утвърдената регулация на дворището му и има споръ за цѣната на придаваеми къмъ същото му дворище мѣста и сгради, тоя споръ не спира изпълнението, ако такъвъ стопанинъ внесе въ общинското управление влогъ въ двоенъ размѣръ отъ цѣната, опредѣлена въ протокола на комисията, съгласно чл. 27 отъ тоя законъ.“

„Половината отъ влога може да изтегли веднага заинтересованиятъ съсъденъ стопанинъ, а другата половина се задържа до окончателното разрѣшаване на спора, съгласно съ чл. чл. 27, 28 и 29.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 39, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 40. Чл. 34 става чл. 40 и се измѣнява тъй:
„Чл. 40. Когато споредъ утвърдена дворищна регулация се прибави къмъ едно дворище съседно мѣсто, стопанинътъ на такова дворище е длъженъ да отчужди придаваемото се къмъ двора му съседно мѣсто най-късно двѣ години, а въ столицата една година, считано отъ деня, когато е утвърдена регулацията. Слѣдъ изтичането на тоя срокъ заинтересованиятъ съседъ има право да заяви въ кметството, за да го снабди съ изпълнителенъ листъ за стойността на мѣстото.“

„Тоя изпълнителенъ листъ се издава безплатно отъ съответния окръженъ съдъ по искане отъ общинското управление, съ което искане се удостоверява, че дворищната регулация е влѣзла въ законна сила и че въпросътъ за оцѣнката е изчерпанъ, съгласно чл. чл. 27, 28 и 29 отъ тоя законъ. Кметството прави това веднага слѣдъ получаване заявление отъ заинтересования стопанинъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Недѣлчо Топаловъ.

Н. Топаловъ: Г. г. народни прѣдставители! Уредихме въпроса за прѣдаване на мѣста между частни лица, и когато такива се даватъ отъ частни лица на общината, обаче никѣдъ въ законопроекта азъ не срѣдихахъ, какъ, по кой начинъ, може да се уреди въпросътъ, когато общински мѣста се прѣдаватъ по регулация на частни лица. Наистина, отъ двѣтъ алинеи на чл. 40, както е сега въ проекта, се разбира, че и общината може да има същото право по отношение на частнитѣ лица, каквото могатъ да иматъ частнитѣ лица спрямо частнитѣ, или обратно. Обаче, има една практика, която е опасна, и затуй мисля, че не ще бѣде неумѣстно да се прецизира и въ самия законопроектъ или да се даде едно тълкуване на самия членъ отъ г. министра или г. докладчика, за да може да се разбира това. Има такъвъ единъ случай. Чирпанската община има мѣста, които сж прѣдадени по регулация на частни лица. Общината поисква по доброволенъ начинъ да събере сумитѣ отъ тѣзи частни лица — мѣстата стоятъ и до днесъ празни, тѣ не ги заграждатъ — но тѣ не ъ даватъ паритѣ, въпрѣки че е изтекълъ законниятъ срокъ, двѣ години. Тѣ се оплакватъ, обтжжаватъ прѣдъ окръжния инженеръ — не зная кѣдѣ намиратъ тая процедура, но, въ всѣки случай, обтжжаватъ прѣдъ окръжния инженеръ — дѣйствиата на общинското управление и казватъ, че чл. 40 — даватъ такова

тълкуване — не се отнася до случаи, когато общината има да взема отъ частни лица и спорътъ дохожда дотамъ, че окръжниятъ инженеръ, наистина, казва: „това тълкуване е право, затуй вие недѣйте иска да насилватъ хората, да взематъ насила отъ тѣхъ паритѣ.“

Ето защо, азъ моля г. министра или да даде подробно тълкуване на туй, като обърне вниманието на надлежнитѣ органи съ окръжно, или, ако не може това, да се добави една нова, трета алинея въ сжщия членъ, въ смисълъ: „Когато въпросътъ се отнася за прѣдаване общинско мѣсто на частно лице, общината по сжщата процедура се сдобива съ изпълнителенъ листъ и прибира сумата отъ лицето“. Ако мислите, че само едно тълкуване е достатъчно, азъ съмъ съгласенъ и на това.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Въ този новъ законъ има едно сжществено измѣнение, състоящо се въ отмѣненieto на чл. 27 отъ сега дѣйствующия законъ, споредъ който общината, която разполагаше съ мѣста, даваше ги на онѣзи, на които отчуждава мѣстата за улица и за площадъ. Тамъ ставаха, както знаете, най-голѣми злоупотрѣбления: взематъ му мѣсто петостепенно и му дадатъ, защото е приятель, първостепенно. Този чл. 27 ние унищожихме и отсега-нататѣкъ нека се знае и се впише въ протоколитѣ, за да го четатъ и окръжнитѣ инженери, и дирекцията, и всички заинтересовани лица, че отчужденията, били тѣ общински, били тѣ частни, или каквито и да сж, се подчиняватъ по всичкитѣ правила на закона, който сега гласуваме, безразлично, да-ли тѣ сж общински или сж частни. Защото отмѣнихме още и другъ единъ членъ, който казваше: когато се касае до нѣкакви мѣста, които общината отчуждава, да се давало 25% повече и пр.; това ние унищожихме; нѣма вече тѣзи привилегии: земята е земя; принадлежи ли тя на Ивана или на еди-коя си община, еднакво ще се третира прѣдъ законитѣ на страната.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 40, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 41. Чл. 35 става чл. 41 съ сжщия текстъ, освѣтъ:“

„Заличава се цитираниятъ чл. 21 въ края на втората му алинея; а въ трета алинея: цитираниятъ чл. 33 се замѣнява съ „чл. 39“ и чл. чл. 9, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21 и 33 — съ „чл. чл. 9, 10, 18, 19, 20, 21, 27, 28, 29 и 39“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 41, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 42. Чл. 36 става чл. 42, като „чл. 35“ въ него се замѣнява съ „чл. 41“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 42, по отношение на замѣната, която се прави съ него, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 43. Чл. 37 става чл. 43 и се измѣнява тъй:
„Чл. 43. Спадащи въ чл. 24 отъ тоя законъ сгради може да се поддържатъ само чрезъ поправки, които

не ги уякчаватъ и поскъпватъ, като: измазване, отваряне прозорци, прѣхвърляне покрива имъ, промѣняване дюшемени дъски, поправяне на печки и комини, откриване на вентилатори и други такива. Но поради такива поправки нѣма да се измѣнява въ нищо установената съгласно чл. 30 оцѣнка на такива сгради.

„Втората алинея остава същата, като вмѣсто „чл. 8, пунктове д, е, ж“, се оставя „чл. 8, пунктове д, ж, з“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 43, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 44. Чл. 38 става чл. 44, запазва текста си, но се допълва съ слѣдната нова послѣдна алинея:

„Прѣди окончателното разрѣшаване на такива въпроси, министерството, респективно окръжниятъ управителъ, назначава нова комисия отъ други съставъ и отъ висши длѣжностни лица и специалности, за да освидѣтелствува отново сградата, за която се отнася тѣжбата. До окончателното разрѣшаване на спора, зданието не се събаря въ никой случай и ако то много грози да падне, кметството поканва стопанина му да го подпре врѣменно; въ противенъ случай самото кметство го подпиратъ за смѣтка на притежателя“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 44, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Подиръ чл. 44 се вмѣстиха слѣднитѣ два нови членове 45 и 46. (Чете)

„Чл. 45. Общинскитѣ съвѣтъ е длѣженъ да изработи програма, по която да се прилага надлежно утвърдени регулационенъ проектъ за улици, площади, пазарища и др. и то: за неутвърдени досега регулационни проекти — веднага слѣдъ тѣхното утвърждение, а за утвърденитѣ — веднага слѣдъ влизане въ сила на тоя законъ.“

„Рѣшението за тая програма се обявява на тѣжителитѣ въ продължение на единъ мѣсець, за да го узнаятъ и дадатъ, ако желаятъ, писмени забѣлѣжки и възражения по него. Слѣдъ изтичане на тоя срокъ комисията по чл. 9 отъ тоя законъ разглежда отново програмата и възраженията, ако такива има, и взема окончателно рѣшение по въпроса, което рѣшение влиза въ сила, като се утвърди съ указъ по доклада на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.“

„Тая програма може да се измѣнява най-рано прѣвъ всѣки три години и то пакъ по изложения погорѣ въ тоя членъ редъ и начинъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Атанасъ Краевъ.

А. Краевъ: Въ втората алинея, думата „тѣжителитѣ“, ако е възможно, да се замѣни съ „заинтересованитѣ“, или „жителитѣ“. Тѣжители се разбиратъ хора недоволни, които сѣж се потѣжили.

Министъръ М. Такевъ: Г. докладчикъ! Пишете „заинтересованитѣ“.

Докладчикъ С. Сарафовъ: То е печатна погрѣшка. Трѣбва да бѣде „жителитѣ“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: И така, втората алинея става: „Рѣшението за тая програма се обявява на жителитѣ въ продължение на единъ мѣсець . . .“ Така ли, г. докладчикъ?

Докладчикъ С. Сарафовъ: Така.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 45, както го е приела комисията, съ тая поправка, която сега се направи, по прѣдложението на г. Краева, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 46. Когато нѣкое празно мѣсто попада пѣло, споредъ утвърденъ регулационенъ проектъ, подъ улица, площадь, пазарище и пр., общинското управление е длѣжно двѣ години слѣдъ влизане въ сила на тоя законъ за утвърдени досега регулационни проекти и двѣ години слѣдъ утвърждаване на неутвърдени досега такива проекти, или да отчужди de facto такова мѣсто, като го заплати, съгласно чл. 34 отъ тоя законъ, или пъкъ да отговаря прѣдъ притежателя му, ако той пожелае, за банкова лихва върху длѣжимата стойностъ на мѣстото, смѣтано отъ изтичане на двугодишния срокъ до изплащането на мѣстото.“

„Сжщото важи и за случаи, когато се заеме частъ отъ двориче, слѣдъ като се установи длѣжимата стойностъ за такава частъ, съгласно чл. 30, пунктъ д, въ зависимостъ и отъ чл. чл. 36 и 37 на тоя законъ.“

„Въ всички случаи общината използва за обща потребъ отчуждаеми и по тоя редъ мѣста, начиная отъ деня, когато тя почне да плаща 6% лихва върху длѣжимата имъ стойностъ и разпорежда веднага да се заличатъ отъ данъчнитѣ книги и тѣй отчуждени мѣста и сгради, ако се отчуждаватъ по сжщия редъ и такива.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Христо Дограмаджиевъ.

Х. Дограмаджиевъ: Въ първата алинея, дѣто се говори за лихва, прѣдполагамъ, намѣсто думитѣ „банкова лихва“, да се каже „лихва 6%“.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Съгласенъ съмъ.

Министъръ М. Такевъ: Тѣй. Въ първата алинея, тамъ, дѣто е казано: „ако той пожелае, за банкова лихва върху длѣжимата стойностъ на мѣстото“, да се каже, вмѣсто „банкова лихва“ — „лихва 6%“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 46, тѣй, както е приетъ отъ комисията, съ поправката, която сега се направи, по отношение на лихвата, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 47. Чл. 39 става чл. 47.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Които приематъ измѣнението на тази нумерация, моля да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 48. Чл. 40 става чл. 48 и втората му алинея се измѣнява тѣй:

„Всѣко устно заявление се написва отъ секретари на отдѣленъ обгербванъ листъ-бланка и се подписва отъ заявителя.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 48, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 49. Чл. 41 става чл. 49.

„Чл. 50. Чл. 42 става чл. 50.

„Чл. 51. Чл. 43 става чл. 51.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. чл. 49, 50 и 51, които съдържатъ измѣнение на нумерацията тъй, както ги е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 52. Чл. 44 става чл. 52. Въ текста „чл. 43“ се измѣнява съ „чл. 51“, а „чл. 71“ съ „чл. 85“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Които приематъ чл. 52, тоже по измѣнение нумерацията на разни членове отъ закона, моля да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 53. Чл. 45 става чл. 53.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Които приематъ чл. 53, по отношение на това измѣнение на нумерацията, моля да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 54. Чл. 46 става чл. 54. Въ първата алинея „чл. 42“ се замѣнява съ „чл. 50“ и началото ѝ се поправя тъй:

„Чл. 54. Заявленията за строене: нови язове, воденици, мелници, фабрики и разни индустриални заведения изобщо, както и за строене на разни работилници и за поставяне (инсталиране) парни котли и други машинерии, се подаватъ всѣкога писмено на съответния окръженъ инженеръ . . .“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Тукъ е казано, че заявленията за строене нови язове, воденици, мелници, фабрики и т. н. се подаватъ писмено на съответния окръженъ инженеръ; досега се подаваха на окръжния управителъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Така.

И. Хаджиевъ: Това разбира ли се за онѣзи воденици или язове, които по-напрѣдъ сж съществували и сега случайно сж се съборили, и въ тоя случай, когато трѣбва да се поправятъ такива язове или бентове съществуващи сега, но отъ наводнение или по друга нѣкоя случайностъ се развалятъ — има ли нужда да се дава отново заявление, или ще остане въ сила сегашната заблѣжка на чл. 46.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Да, заблѣжката на чл. 46 не е отмѣнена.

И. Хаджиевъ: Значи, тя си остава въ сила.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Чл. 46 става чл. 54 въ първата алинея „чл. 42“ се замѣства съ „чл. 50“ и само началото на първата алинея се поправя, а другото си остава въ сила.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Ганчо Марковъ.

Г. Марковъ: Г. г. народни прѣдставители! Като изхождамъ отъ положението, че измѣненията на настоящия законопроектъ цѣлятъ да направятъ по-

хигиенични кварталитъ въ населенитъ мѣста, трѣбва да кажа, че азъ не срѣщнахъ нийдѣ въ закона да се иска съгласието и на съответнитъ застѣпници на хигиената, окръжнитъ хигиенични съвѣти, когато става отдѣлянето на вадитъ отъ главната вода, отъ главната рѣка.

Министъръ М. Такевъ: Г. Марковъ! Не се чува какво говорите.

С. Савовъ: Говорете по-високо.

Г. Марковъ: Казвамъ, че не срѣщнахъ никѣдѣ въ законопроекта да се казва, че се взима мнѣнието на съответнитъ хигиенични съвѣти.

Докладчикъ С. Сарафовъ: За?

Г. Марковъ: За отдѣляне на малки вадички за воденици. Смѣтамъ, че такъвъ единъ въпросъ сж въ свързка съ въпроса за обществената хигиена, за здравословното състояние на мѣстото, въ което ще се правятъ нови язове, ще се строятъ нови воденици, затова смѣтамъ, че би трѣбвало да се сезиратъ съ този въпросъ и съответнитъ околийски или окръжни хигиенични съвѣти, защото по закона за опазване общественото здраве ние отпущаме ежегодно въ бюджета голѣми суми, за да цѣримъ маларията.

Министъръ М. Такевъ: Има го.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Прочетете чл. 55 на сжщия законопроектъ, и Вие ще видите, че и двѣтъ служби, по пжтишата и благоустройството и Върховниятъ медицински съвѣтъ ще създадатъ единъ правилникъ, въ който ще бжде уреденъ цѣлнитъ този въпросъ, за който Вие говорите.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: Заявленията, за които се говори въ чл. 54, се отнасятъ за нови язове, нови воденици, нови мелници, . . .

Министъръ М. Такевъ: Да.

Г. Георговъ: . . . затуй прѣдлагамъ, щото двое-точнето да се тури подиръ думата „нови“, за да се разбира, че не само нови язове, но и нови воденици, нови мелници и пр.

Министъръ М. Такевъ: Прието. Двое-точнето да се тури подиръ думата „нови“ — граматическа поправка.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Добрѣ, значи, редакцията ще стане: „Заявленията за строене нови язове, воденици и пр.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Тодоръ Ноевъ.

Т. Ноевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ, въ послѣдния редъ, се казва: които ще строятъ нови воденици, нови язове и не знаа какво си, да съобщаватъ на окръжния инженеръ. Азъ съмъ на мнѣние да се съобщава това и на околнитъ села въ онѣзи мѣстности, въ които спадатъ тѣзи язове.

Министъръ М. Такевъ: Това го има.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Въ закона има цѣлтъ членъ, който постановява по какъвъ редъ се даватъ тѣзи разрѣшения.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Рангелъ Яневъ.

Р. Яневъ: Г. г. народни прѣдставители! Подъ думата „язове“, техническиѣ власти разбиратъ всѣкакви приприщвания на вода, която се взема било за напояване на градини, било за воденици. Напр., нѣкой прави едно приприщване на водата съ прѣтъ, за да напои градината, и, когато рѣката дойде, тя веднага го отнѣса и никаква врѣда не прави, но кантонерътъ минава, състави актове за това и глобява хората. Ето защо, азъ мисля, че трѣбва да се даде едно пояснение на този членъ, съ една забѣлѣжка, че подъ думата „язове“ се разбира само онѣзи приприщвания, които се правятъ съ дървенъ или желязенъ материалъ, защото, ако остане така, както е било досега, тогава техническиѣ власти пакъ ще съставятъ актове на хората и ще ги глобяватъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Прѣдложението на г. Рангела Яневъ не може да бѣде прието затуй, защото, ако властѣта си запазва правото да одобрява или не одобрява постройката на единъ язъ, то не е затуй, защото той ще бѣде направенъ отъ камъкъ, плетъ или каквото да бѣде, но защото ще повдигне нивото на водата, която ще прѣдизвика поврѣда на имотитѣ на съседнитѣ стопани — затуй не се допуска да се прави язъ безъ контролъ, билъ той направенъ отъ каквото и да бѣде.

С. Савовъ: Може да се направи и отъ чимове.

Р. Яневъ: По такъвъ начинъ ще става същото, което е ставало и досега: често пѣти кантонеритѣ партизанствуватъ и ще съставятъ актове и глобяватъ хората и тогава, когато приприщатъ една рѣка, за да взематъ вода, колкото за една чешма, да си напоятъ зеленчуковитѣ градини, които се намиратъ обикновено покрай малкитѣ рѣки.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Когато се произнася въ техниката единъ терминъ, язъ или бентъ, както се нарича въ случая, той визира нѣщо постоянно на едно мѣсто, което не се разваля, не се разтуря и което, тъй да се каже, прѣпрѣчва свободното течение на водата, за да се получи нѣщо постоянно. Когато нѣкой отиде и тури три камъка, за да може да получи една чешма вода въ градината си, това не може да състави язъ и не подлежи на прѣслѣждане отъ когото и да бѣде.

Министъръ М. Такевъ: Тѣй.

Р. Яневъ: Доволенъ съмъ отъ обясненията.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които присматъ чл. 54, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 55. Чл. 47 става чл. 55, като „чл. 77“ въ текста се замѣня съ „чл. 92“ и като въ първата алинея слѣдъ думата правилникъ се прибавя: „изработенъ отъ Главната дирекция на пѣтищата, сградитѣ и благоустройството съвмѣстно съ Върховния медицински съвѣтъ и утвърденъ съ указъ...“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 55, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 56. Чл. 48 става чл. 56 и само първата му алинея се измѣнява тъй:

„Подадени съгласно чл. 54 заявления се приематъ, ако сж придружени съ нужнитѣ книжа и прѣдварителни планове; иначе, тия заявления се повръщатъ за попълване на приложенията имъ и се разглеждатъ, слѣдъ като послѣднитѣ бждатъ надлежно попълнени...“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 56, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 57. Чл. 49 става чл. 57 съ слѣднитѣ поправки:

„1. Началото му се измѣнява тъй:

„Чл. 57. Щомъ заявлението е редовно и книгата къмъ него пълни, окръжниятъ инженеръ обявява...“

„2. Тритѣ срокове въ края на втората алинея се намаляватъ респективно на „1 мѣсець“, „20 дни“ и „10 дни“.

„3. Третата и четвъртата алинеи се измѣняватъ тъй:

„Слѣдъ изтичане на срока, окръжниятъ инженеръ изпраща заявлението съ приложенията му на съответнитѣ участковъ инженеръ, като опрѣдѣля споредъ случая, да-ли трѣбва да се направи огледъ на самото мѣсто и ако трѣбва отъ кого: да-ли отъ участковия инженеръ заедно съ околийския началникъ, или тѣхни замѣстници, или пъкъ — само отъ участковия инженеръ или неговъ замѣстникъ.

„Съставя се въ случая протоколъ, който трѣбва да съдържа условията, по които би могло да се разрѣши исканата постройка, или пъкъ мотивитѣ за отказването. Тоя протоколъ се изпраща отъ участковия инженеръ на окръжния инженеръ, който внася, когато това се изисква отъ правилника, прѣдвидѣнъ въ чл. 55 отъ настоящия законъ, въпроса въ хигиеническия съвѣтъ (чл. 99 отъ закона за опазване общественото здраве) и съ прѣписъ отъ рѣшението на тоя съвѣтъ изпраща протокола съ всички книжа и планове за разрѣшение на исканото позволение въ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Министерството прѣди да се произнесе, връща, ако намѣри за необходимо, прѣписката на окръжния инженеръ за ново или допълнително изучаване, като — по важни случаи — може да делегира за тая цѣль на мѣстото и други, не повече отъ двама, инженери. „Пѣтнитѣ и дневни пари на длъжностнитѣ лица се прѣдплащатъ отъ заинтересования заявителъ.

„Слѣдъ като министерството разрѣши исканото строение, което не може да се бави въ никой случай повече отъ шесть мѣсеци, то връща книгата съ разрѣшителното постановление на окръжния инженеръ, който ги прѣпраща съ прѣписъ отъ постановлението, чрезъ окръжния управителъ, на надлежния кметъ; кметътъ събира установената за случая строителна такса и прѣдава на заявителя прѣписъ отъ разрѣшителното постановление и одобренитѣ за строенето планове и проекти.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Понеже тукъ се говори за пѣтни и дневни на хората, които ще отиватъ да прѣглеждатъ, и разрѣшаватъ да се извършватъ поменатитѣ въ тоя членъ строителни работи, добръ ще бѣде да се каже въ закона, че за получаването на пѣтни и дневни пари, съответнитѣ чиновници прилагатъ смѣтка при протокола, защото мнозина злоупотрѣбляватъ, за да взематъ отъ хората повече пари, отколкото имъ се слѣдва. Да се впише въ закона, за да може да се кон-

тролира, колко пари вземат тѣзи господа. Азъ знаа въ една извѣстна мѣстност, дѣто има петъ или десетъ воденици, вмѣсто да отидатъ съ едни пѣтни пари да ги прѣгледатъ, тѣ, за да си създадатъ по-много командировки, петъ пѣти отдѣлно ходятъ да ги прѣгледатъ и за всѣки пѣтъ отдѣлно взематъ пари, когато, инакъ, тази работа би могла да се извърши по-евтино за населението. Затова, нужно е, като се състави протоколъ, да се приложи и смѣтката за полученитѣ отъ съотвѣтнитѣ длъжностни лица пѣтни и дневни пари да се види, кога сж ходили, какво сж получили и отъ кого колко сж взели.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Много голѣми нареkania имаше въ това отношение, че нанстина инженеритѣ повоче гледатъ, казваха нѣкои, да приематъ язове, мелници и възможни фабрики, та да си доставятъ пѣтни и дневни пари, отколкото да гледатъ държавната работа. Първата ми работа бѣ да издамъ едно окръжно, че запрѣждавамъ между 1 и 25 число на мѣсеца инженеритѣ да се занимаватъ съ каквато да е друга работа, освѣтъ по държавнитѣ пѣтища и постройки, а отъ 25 до 30 число на мѣсеца само ще се занимаватъ съ въпроси за разни мелници, фабрики и пр. Това едно окръжно.

Второ, сжщо така съмъ забѣлѣзалъ, казвахъ и азъ, че нѣкои инженери по дадено направление, като иматъ да направятъ 2—3 огледа или 2—3 протокола за нѣкое прѣдприятие, отиватъ единъ пѣтъ до едното мѣсто, върнатъ се на центъра, втори пѣтъ отиватъ до второто мѣсто, и пакъ се върнатъ на центъра, трети пѣтъ пакъ отиватъ до третото мѣсто и пакъ се връщатъ, затова, заповѣдвамъ: инженеритѣ да извършватъ всичко това въ една обиколка; пѣтитѣ и дневнитѣ пари, които ще взематъ отъ разнитѣ хора, на които иматъ да видятъ работитѣ, ще ги разпрѣдѣлятъ пропорционално, остатъкътъ ще имъ повърнатъ; и по този начинъ се отнема възможността да ставатъ — казваха нѣкои, че сж ставали — онѣзи злоупотребления, за които току-що говорѣше и г. Стоименъ Савовъ.

Трѣбва, каже, да се прилагатъ разпискитѣ. Азъ мисля, че поне тукъ не бива да се правятъ никакви нареkania, защото пѣтитѣ и дневнитѣ пари на инженеритѣ по тѣзи мелници и язове се опрѣдѣлятъ пакъ съгласно закона за чиновницитѣ: дневни пари ще получаватъ по $\frac{2}{5}$ отъ заплатата си, а пѣтни пари — по 60 или 70 ст. на километъръ, колкото е казано.

С. Савовъ: Ами, ако иматъ безплатни билети по желѣзницитѣ, бива ли да получаватъ?

Министъръ М. Такевъ: Въ такъвъ случай ще получаватъ билети по желѣзницитѣ споредъ класа си. И затуй, за да нѣма недоумѣние, тукъ, дѣто се казва: „Пѣтитѣ и дневнитѣ пари на длъжностнитѣ лица се прѣдплащатъ отъ заинтересования заявитель“, да се прибави: „съгласно закона за чиновницитѣ“.

С. Савовъ: По смѣтка.

Министъръ М. Такевъ: „Съгласно закона за чиновницитѣ“. Тамъ е точно опрѣдѣлено, какъ се получаватъ тия пѣтни и дневни пари, какъ по желѣзницитѣ и какъ по параходитѣ, и по този начинъ нѣма да имаме никаква неприяность. По закона за чиновницитѣ трѣбва да се оправдае, колко километра е изминалъ, и тази сума се оправдава тукъ прѣдъ васъ.

С. Савовъ: Никѣдѣ не ги прѣдставятъ за оправданне.

А. Краевъ: Това даже е излишно, защото се разбира само по себе.

Министъръ М. Такевъ: Но нека ги пишемъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: Думитѣ „съгласно закона за чиновницитѣ“ сж умѣстни, но тѣ трѣбва да бждатъ въ началото на втората точка на тая алинея, защото тази алинея говори за прѣдплащане, а прѣдплащането не става съгласно закона за чиновницитѣ, а съгласно настоящия законъ. Ето защо, прѣдлагамъ да се тури втора точка, както турихме въ закона за общинитѣ, дѣто сжщо азъ намѣрихъ такава неприяность, и тогава тази алинея ще стане така: „Пѣтитѣ и дневни пари на длъжностнитѣ лица се прѣдплащатъ отъ заинтересования заявитель“; втора точка на сжщата алинея: „Съгласно закона за чиновницитѣ, тия пари се изплащатъ на командированитѣ лица слѣдъ одобрението смѣтката имъ отъ окръжния инженеръ, а за по-важнитѣ случаи — отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.“

Министъръ М. Такевъ: Нѣмамъ нищо противъ. Приемамъ прѣдложението на г. Мирски.

Н. Мирски: Такова нѣщо се тури сжщо и въ закона за общинитѣ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Атанасъ Краевъ.

А. Краевъ: Една дума само ще кажа. Да-ли не рискуваме да попаднемъ въ сжщитѣ грѣшки, които сж ставали въ миналото, ако оставимъ текста тъй, както е сега. Мисля, че по-добрѣ ще бжде да става огледъ, само когато се оспори отъ нѣкои заинтересовани измежду съсѣдитѣ поисканото разрѣшение. Тукъ е прѣдоставено на усмотрѣнието на инженеритѣ.

Министъръ М. Такевъ: Ама тъй е. — Тукъ се разбира, ако има оспорване.

А. Краевъ: Защо да не го кажемъ въ закона? За една незначителна поправка, на едно разстояние отъ стотина километра, отивали сж само, за да използватъ пѣтитѣ и дневнитѣ пари. Ако искаме разрѣшение да направимъ поправка или нова постройка, разгласява се на всички, знае и кметътъ, знаятъ и комшинитѣ, и никакво възражение не формулиратъ; нема е необходимо да дойде инженеръ? Кметътъ ще пази хигиеническитѣ интереси на населениѣ мѣстности, съсѣдитѣ на мѣстото ще пазятъ своитѣ интереси и, ако първитѣ или вторитѣ евентуално се заплашватъ да бждатъ уврѣдени чрезъ поисканото разрѣшение, тѣ ще формулиратъ своитѣ възражения и, когато тѣзи възражения се намѣрятъ за сериозни, тогава ще се отиде на самото мѣсто да се направи огледъ. Но въ случай че нѣма никакво възражение, нито отъ мѣстнитѣ власти, нито отъ съсѣдитѣ, мисля, че нѣма да има нужда да се ходи. Добрѣ би било да се каже това изрично въ закона.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Менѣ ми се струва, че въпросътъ за благоустройството на населениѣ мѣста е законъ и наредбитѣ му сж отъ общественъ инте-

рест. Не е достатъчно, че азъ въ дадено село, дѣто съмъ единъ влиятеленъ човѣкъ, мога да поискамъ да построя една воденица на рѣката, която прѣминава прѣзъ това село, кметътъ — мой приятелъ — не протестира, селянитъ — тоже мои другари — не протестира, това не ще каже, че окръжниятъ инженеръ, който е блюстителъ за благоустройството, който е блюстителъ за охраната на имотитъ, който е блюстителъ за правилното направление на рѣкитъ, язоветъ, само затуй, защото въ с. Хвойна и кметътъ не протестира, и селянитъ не заявили, слѣдователно, инженерътъ може да разрѣши въ срѣдъ селото да се направи една воденица безъ никакъвъ огледъ на рѣката, азъ мисля, че това не можемъ каза; затуй ние правимъ отговоренъ инженера. Ако окръжниятъ инженеръ знае мѣстото, той е свободенъ да не праща за огледъ; затуй казваме: както той ще намѣри за добръ; ако намѣри, че не трѣбва да отива, да прати участковия инженеръ; ако нѣма участковъ инженеръ, кондуктора да прати, или да прати околийския началникъ или неговия замѣстникъ, на всѣки случай, да се провери. Не е достатъчно, че кметътъ не протестира. Вие знаете, че често пѣти кметътъ, заедно съ по-силни хора, може да върти работата, но този държавенъ чиновникъ, като окръжния инженеръ, трѣбва да има пзвѣстна отговорностъ прѣдъ властта, затуй го правимъ отговоренъ: ти, прѣди да разрѣшишъ, трѣбва да се удостоверишъ, опова мѣсто отговори ли на условията за благоустройството на населенитъ мѣста и безопасността, ако намирашъ, че отговаря, подъ твоя отговорностъ ще разрѣшишъ; ако не знасишъ мѣстото, делегирай да го видятъ, но не дѣй се ослана на това, че никой не протестира. То е много лесно „да не протестира никой“ — г. Краевъ много добръ знае, какъ могатъ да станатъ тия работи. Единъ фабрикантъ кждѣ Чепеларско иска да направи една фабрика, за да експлоатира една голѣма мина; направи я; никой не протестира, защото по-богатитъ хора иматъ срѣдства да направятъ това. Като се измине малко врѣме, почватъ се протеститъ, по постройката е вече утвърдена. Затуй тукъ се прѣдвижда, че окръжниятъ инженеръ подъ своя отговорностъ трѣбва да позволи. Ето защо, азъ бихъ молилъ г. Красва да се съгласи съ тая редакция, която е безопасна за интереситъ на населението, отколкото, ако прѣдоставимъ на кмета на селото да бѣде господаръ, кждѣ да се разрѣши постройка на фабрика и кждѣ не.

А. Краевъ: Азъ сподѣлямъ напълно сжжденията на г. министра и се присъединявамъ къмъ тѣхъ; но питамъ: не би ли било по-полезно да се притурятъ думитъ: „ако окръжниятъ инженеръ не познава мѣстото“, за да бѣде законътъ по-ясенъ.

Министъръ М. Такевъ: Дайте малко просторъ.

А. Краевъ: Или поне тия разяснения, които се даватъ, да служатъ за ръководство?

Министъръ М. Такевъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 57, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направената поправка отъ г. Мирски, съ която се съгласи г. докладчикътъ отъ името на комисията и г. министърътъ на общественитъ сгради, съдържанieto на която е: (Чете) „Пжтнитъ и дневни пари на длъжностнитъ лица се прѣдплащатъ отъ заинтересования заявител. Съгласно закона за чиновницитъ, тия пари се изплащатъ на командированитъ лица, слѣдъ одобрение смѣтката имъ отъ

окръжния инженеръ, а за по-важнитъ случаи — отъ Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията“, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 58. Чл. 50 става чл. 58, като въ първата алинея чл. 49 се замѣства съ „чл. 57“, а втората ѣ част се поправя тѣй:

„Чл. 58 . . . дерета. Разрѣшителнитъ постановления за такива язове и воденици се издаватъ отъ окръжния инженеръ на основание мнѣнието на нѣкого отъ подвѣдомственитъ му органи. Прѣписъ отъ такова постановление се прѣдава на заинтересования чрѣзъ надлежния кметъ, който събира прѣдварително нужната строителна такса.

„Гжжби, противъ издадени отъ окръжния инженеръ разрѣшителни постановления, се подаватъ чрѣзъ тоя инженеръ въ Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията, което ги разглежда и разрѣшава окончателно.“

Прнетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ тукъ виждамъ едно повторение дума по дума: (Чете) „Прѣписъ отъ такова постановление се прѣдава на заинтересования чрѣзъ надлежния кметъ, който събира прѣдварително нужната строителна такса“, и горѣ въ чл. 57 сжщо тѣй е казано: (Чете) Кметътъ събира установената за случаи строителна такса и прѣдава на заявителя прѣписъ“.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Е добръ, прочетете другия членъ. Сега четемъ чл. 50 става чл. 58; я прочетете чл. 50 на стария законъ.

В. Георгиевъ: Приехме чл. 57, азъ него гледамъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Не може така.

В. Георгиевъ: Последната алинея на чл. 57 казва: (Чете) „Слѣдъ като министерството разрѣши исканото строение, което не може да се бави въ никой случай повече отъ шесть мѣсеца, то връща книгата съ разрѣшителното постановление на окръжния инженеръ, който ги прѣпраща съ прѣписъ отъ постановлението, чрѣзъ окръжния управителъ, на надлежния кметъ; кметътъ събира установената за случаи строителна такса и прѣдава на заявителя прѣписъ отъ разрѣшителното постановление и одобренитъ за строенieto планове и проекти“, и долу пакъ сжщото се казва.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Чл. 50 отъ стария законъ, който съставя новия чл. 58, третира една материя съвсѣмъ различна отъ първата, която се третира въ чл. 49, който съставя новия чл. 57. Стариятъ чл. 50 казва: (Чете) „Не се изпълняватъ формалноститъ, прѣдвидѣни въ чл. 49 — значи 57 — когато се касае до язове и воденици, които се ползватъ отъ водитъ на много вдълбани и съ стрѣменъ профилъ балкански дерета“, значи всички тия формалности не се изпълняватъ за тѣхъ.

Министъръ М. Такевъ: Трѣбва цѣлиятъ законъ да се знае, г. Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Разрѣшителното за язоветъ се казва.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 58, както е прнетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 59. Чл. 51 става чл. 59.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които присматъ измѣненіето на номерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 60. Чл. 52 става чл. 60, като въ края на първата алинея думитѣ „единъ двугодишенъ срокъ“ се замѣнятъ съ „... за която цѣль се дава срокъ до края на 1915 г.“ А втората алинея се измѣня тъй: „Узаконени регламентирания могатъ да се отменяватъ или замѣняватъ само въ случай, когато сж били направени въз основа на невѣрни данни. Това става по искъ, прѣдъявенъ отъ заинтересования, въ надлежния окръженъ сѣдъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Постановленията на чл. 52 отъ сега съществующия законъ почти никѣдъ не се изпълняватъ въ духа на самия законъ. Законодателятъ е смѣталъ единъ пътъ завинаги да спре врѣдитѣ, които причиняватъ извѣстни воденици на съседнитѣ тѣмъ имоти. Обаче, за голѣмо съжаление, досега репарираниѣ или тѣй нареченитѣ регламентирани воденици сж служили само за единъ приходъ на г. г. инженеритѣ и на онази комисия, която е ходила. Отидатъ тамъ, турятъ единъ камѣкъ и се връщатъ. Споредъ мене, воденицитѣ особено на полскитѣ рѣки, които избилдствуватъ у насъ, каквато е Камчия, Черни-Ломъ, Бѣли-Ломъ, Росица, Искъръ и пр., причиняватъ материална щета на населението; вънъ отъ това и държавата годишно, при всѣко идване на пороитѣ, губи отъ своитѣ данѣци, защото бива принудена, поради така залѣтитѣ поствѣи, унищожени отъ наводнението, единствената причина, за което сж тѣзи воденични бентове, да снада държавния данѣкъ на пострадалитѣ отъ наводнение. Та и държавата губи своя данѣкъ, като не смѣтаме оная огромна щета, която донасятъ тия воденици. Прѣди нѣколко дни, когато се гласува законътъ за фондоветѣ, прокара се едно добро начало, относително отчуждаването воденицитѣ на долното течение на р. Камчия. Добрѣ имѣше да бѣде, ако г. министърътъ на общественитѣ сгради, съвмѣстно съ г. министра на финанситѣ, се погрижеха да проучатъ окончателно този въпросъ — колко такива воденици има въ България, какви щети причиняватъ, и да се намѣри единъ модусъ за окончателното имъ отчуждаване, ако ли не, да се заставятъ самитѣ воденичари да направятъ подвижни своитѣ бентове, защото азъ, който имамъ воденица и получавамъ доходъ отъ нея, не значи, че съ моята воденица трѣбва да лакостя на стотини жители отъ дадено мѣсто, дѣто е воденицата, и само защото азъ получавамъ добъръ приходъ, останалитѣ трѣбва да се изоставятъ на произвола, безъ всѣкаква защита отъ властѣта и безъ всѣкакъвъ законъ. Ето защо, азъ виждамъ, че законътъ и сега не урежда тая материя. Имма по-голѣмо зло отъ това — една воденица, която дава дневенъ приходъ 5 или 10 франка, при едно наводнение да причини съ милионъ франка щети на едно население. За примѣръ мога да ви покажа течението на р. Черни-Ломъ, а такава е и течението на р. Бѣли-Ломъ, която минава прѣзъ Разградъ. Воденицитѣ отъ Русе до балкана не сж на брой повече отъ 50—60, но когато придойдатъ рѣкитѣ пролѣтно или лѣтно врѣме при нѣкое наводнение, причиняватъ врѣди за милиони лева. Досега ни едно правителство не се е заинтересувало отъ този въпросъ да уреди единъ пътъ завинаги тая работа. Ето защо азъ разбирамъ, че желанието на законодателя е било да отстрани това зло.

А сега какво става съ даването на тѣзи позволителни? Напр., азъ, Стоименъ Савовъ, имамъ воденица на извѣстно дере, било Буюкъ-дере или Кючукъ-дере; азъ се ползувамъ отъ тая воденица, принуденъ съмъ да повикамъ г. инженера да ми даде реперъ за моята воденица, да не го повдигамъ отъ старото положение или най-малко ще го снематъ 5 или 10 см., но не значи още, че съ поставянето на този реперъ ще може да се отстрани онази пакостъ, която се причинява на моитѣ съседѣ съ този бентъ. Ето защо г. докладчикътъ — за щастие на парламента, той самъ е инженеръ, който твърдѣ добръ знае какво нѣщо е реперъ и регламентация — нужно е да даде едно пояснение, какъ би могълъ да се уреди този въпросъ единъ пътъ завинаги. Ние съ този законопроектъ за благоустройството вземаме най-хубавото мѣсто на единъ човѣкъ; макаръ то да му е мило, но подъ прѣдлогъ за обществена полза, за обществено благо, че ще строимъ площадь, или училище, или църква, ние го вземаме, като го отчуждаваме съгласно закона за отчуждаване частнитѣ имоти за обществена полза. Тукъ законътъ пакъ не урежда тази материя, тази работа пакъ си остава висяща, и азъ не зная кой законъ ще може да я уреди, а ти принася, както казахъ по-рано, милиони лева загуби на населението. Напр., най-хубавитѣ мѣста въ полетата край воденицитѣ — тѣ сж най-цѣнитѣ мѣста, и най-хубаво могатъ да се използватъ, и сж най-плодородни — сж изложени на най-голѣми рискове: не можешъ да прѣдприемешъ нищо ново, не можешъ нова култура да сѣенъ тамъ, защото те е страхъ, че утрѣ, при едно малко прииждане на рѣката, всичко ще бѣде залѣто; така е и за оризпцата, така е и за другитѣ култури. Споредъ мене, най-добръ би било да се заставятъ въ единъ срокъ тѣзи воденичари, особено въ полскитѣ мѣста, кѣдѣто има воденици, да направятъ своитѣ бентове подвижни, така че, когато дойдатъ водитѣ, да могатъ да ги вдигатъ.

Г. министърътъ бѣше казалъ, че съ саваци може да стане това. Съ саваци, г. министре, не може да стане. Единъ инженеръ бѣше направилъ на едно мѣсто единъ савакъ, но дойде водата и го завлече.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, патищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Повдигнатиятъ отъ г. Савова въпросъ е умѣстенъ, но менѣ ми се струва — както казахъ въ комисията, и сега ще повторя — че този въпросъ е разрѣшенъ отъ закона. Може-би, неправилно да е прилаганъ законътъ, но въпросътъ е разрѣшенъ. Въ този законъ, стариятъ, сега съществующиятъ, е казано: всички воденици, построени безъ позволение слѣдъ 1897 г., а сега всички язове, мелници и пр., трѣбва да се съобразятъ съ закона до 1915 г. Който не се съобрази, какво ще стане? Въ закона има редъ постановления и, най-малко, има едно, чл. 68, алинея пета: (Чете) „Ако управлението намѣри за по-сгодно, вмѣсто събарянето, за което е рѣкъ, то може да прѣустанови функционирането на индустриалнитѣ заведения, докато притежателитѣ имъ се съобразятъ съ закона“. Когато Министерството на общественитѣ сгради ти заповѣда да си поправишъ воденицата, не я ли поправишъ и причинявалъ врѣди, не се съобразявалъ съ закона, то има пълно право да издаде заповѣдъ: запрѣщава тамъ да се мели брашно — и свърши се. Какво по-голѣмо ограничение може да бѣде направено на собственостѣта на хората?

С. Савовъ: Не е важно да му запрѣтишъ да мели брашно, а важно е да не тече водата.

Министър М. Таневъ: Важно е Вашата нива да не се наводнява.

С. Савовъ: Тъй.

Министър М. Таневъ: Вие ми давате заявление: „Г. министре, мѣстото ми се наводни“; отива инженерътъ, констатира, че се наводнява, защото аркътъ на воденицата не е направенъ съгласно закона, и понеже Вамъ е дадено срокъ да се съобразите съ закона, а Вие не сте се съобразили, министърътъ, който ще бъде, на общественитѣ сгради съ заповѣди ще спре функционирането на воденицата. Това е административна мѣрка. Но г. Савовъ знае съдържанието на чл. 58 отъ нашия законъ за задълженията и договоритѣ, който казва, че който причини другиму врѣда дълженъ е да я поправи. Ще заведете искъ прѣдъ сѣдилищата и ще осждите притежателя на воденицата за всички врѣди, които ви е причинилъ. Защото той може и да се е съобразилъ съ закона, да е регламентиралъ воденицата си, но поради една негова небръжност, поради невнимание, поради некадърност на човѣка, който чисти арка, да причини врѣди на окръжающитѣ мѣста; азъ имамъ право да го осжда за врѣди и загуби. Повече наказания отъ тѣзи двѣ — да му спра функционирането на воденицата и да се обърна къмъ сѣдилищата — мисля, че законътъ не може да прѣдвиди нищо друго.

Азъ казахъ, добръ е да има саваци, добръ е, да има подвижни бентове и пр.; но тѣ сж работи, въ които ние, които не боравимъ съ техническиятъ въпроси, не трѣбва много да барникаме. Ние трѣбва да поставимъ принципа, а принципътъ, е, че вие трѣбва да си поправите арка въ продължение на нѣколко врѣме; не го ли поправите, азъ съмъ административна властъ, ще спра функционирането на воденицата ви; ако сте причинили врѣди, чл. 58 отъ закона за задълженията и договоритѣ ми дава право да искамъ да се поправи тая врѣда, защото е причинена не по мое дѣйствиe. Ето защо законътъ е достатъченъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който повдигна г. Савовъ, е единъ сложенъ въпросъ и обясненията на г. министра на общественитѣ сгради не сж задоволителни. Той казва: „Ако има поврѣди отъ водата, може да дадете подъ сѣдъ притежателя на воденицата“. Г. Савовъ не говори за тази малка поврѣда, той говори за врѣди отъ порои: когато дойдатъ пороитѣ, причина сж тѣзи бентове да се заливатъ повече земи и да се опустошаватъ посѣвитѣ. Сега, г. министърътъ казва, че ние ще задължимъ тѣзи стари воденичари да си поправятъ бентоветѣ, за да не правятъ пакостъ. Азъ мисля, че каквото и да правите, каквито и подобрения да правите върху тѣзи стари воденици, единъ денъ правителството ще се принуди да стори това, което г. Савовъ каза — да ги отчужди. Когато вие речете да създавате законъ, чрѣзъ който ще регулирате всички рѣки въ България, за да ги използвате, както трѣбва да се използватъ у насъ, вие тогава ще се натъкнете на този въпросъ и ще трѣбва единъ пътъ завинаги да се справите съ тѣзи воденици. А сега, когато врѣменно ги карате да подобряватъ своитѣ бентове, вие поскапвате тѣхнитѣ цѣни и ще опетите за въ бъдѣще държавата. Нуджата отъ едно такова отчуждаване е назрѣла. Ние още миналата година искахме правителството да ни сезира съ единъ законъ, който да регулира рѣкитѣ въ България. Г. Ляпчевъ отговори, че този въпросъ се проучва, че ще прати нѣкои други лица въ странство да изучатъ самия въпросъ и тогава ще внесе единъ законопроектъ. Въ всѣки случай, ако сега пра-

вителството не внесе такъвъ законопроектъ, въ бъдѣще той ще се наложи. Вие помнете, че ние гласувахме 150.000 л. за Мѣти-вирѣ, за Тополица въ Южна-България, да се регулира тази вода, за да се направи по-сгодна за заливане на оризищата и другитѣ земни произведения. Така щото, изоставете тѣзи палиативни мѣрки за подобрене на воденицитѣ, нека тѣ си каратъ врѣменно работата, да не се поскапватъ, и слѣдъ като се създаде законъ за регулиране на рѣкитѣ, азъ съмъ убѣденъ, че държавата ще се натъкне на това, което г. Савовъ каза — да ги отчужди; още повече, че днесъ има създадени мелници по всички крайща на България.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Ние разгледваме съвѣсно закона за благоустройството на населенитѣ мѣста и понеже тоя законъ е, тѣй да се каже, единъ сборъ отъ нѣколко закона, които уреждатъ културния напрѣдѣкъ на страната, въ него е попадналъ и воденичниятъ въпросъ, и, ако се говори по него днесъ, макаръ да се загуби нѣколко врѣме повече, то нѣма да бъде отъ врѣда, а ще бъде отъ полза. Понеже г. Савовъ ме прѣдизвика да кажа и азъ моитѣ възгледи по отношение на този въпросъ, азъ съмъ дълженъ да ви позная малко съ него, доколкото го познавамъ.

За да се внесе въ закона отъ 1905 г. чл. 51, който казва: (Чете) „Считатъ се законно сѣществующи всички язове, мелници, индустриални заведения и пр., построени слѣдъ влизането въ сила на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста отъ 1897 г. и съгласно него, а тѣй сѣщо и язоветѣ и воденицитѣ, сѣществующи отъ прѣди 1897 г., но които сж били или ще бъдатъ регламентирани съгласно съ този законъ“; „Считатъ се“ — е казано по-нататѣкъ въ чл. 53 — „за незаконно сѣществующи всички язове, мелници, фабрики и пр., построени слѣдъ 1897 г., безъ изискуемия се дозволителенъ билетъ или съ нарушенъ такъвъ“; и сѣтнѣ считатъ се законни ония, които до една опрѣдѣлена дата не се регламентиратъ и репериратъ — за да се поставятъ тѣзи членове въ закона, трѣбва да е имало непрѣмѣнно една главна цѣль. Каква е тя? Безспорно е, че воденицитѣ или всички индустриални заведения, които си служатъ съ водна сила, сж полезни индустриални заведения; но сѣщо безспорно е, че такива заведения могатъ да бъдатъ пакостни за имотитѣ на стопанитѣ, които се намиратъ около тѣхъ или които се намиратъ край рѣкитѣ. Прѣдъ видъ на това, трѣбваше, значи, едно законоположение въ България да урегулира въпроса за воденицитѣ и язоветѣ. Тѣзи воденици могатъ да се раздѣлятъ на три категории: първо, воденици, сѣществующи прѣди освобождението на България, разрѣшени пакъ по единъ законодателенъ редъ и съ едно опрѣдѣлено положение; второ, воденици, които сж изникнали сами по себе си; и трето, воденици, които сж били разрѣшени дѣйствително при едно опрѣдѣлено положение, но и стопанитѣ на които въ послѣдствие всѣка година сж прибавяли по 10-на см. къмъ височината на своитѣ язове и сж измѣнили напълно коритото имъ, и по такъвъ начинъ, всички рѣки сж слабъ уклонъ, както Тунджа, Марица, сж станали рѣки, които наводняватъ цѣли пространства и унищожаватъ цѣли села. Значи, имало е належаща нужда да се установи едно положение, правно, ако щете, на тѣзи заведения и врѣдитѣ, които тѣ причиняватъ на самитѣ стопани, за да може единъ денъ българската държава, като поиска да поправи тия злини, да знае, какъ трѣбва да се разправи съ всички тия стопани. Заради туй тамъ е казано, че всички воденици, които отъ 1897 г. насамъ се строятъ, трѣбва да се построятъ подъ контрола на държавата, както каза и г. министърътъ на общественитѣ

сгради, който контрол е тръбвало да бъде упражняван специално въ туй, да-ли напавата на този бентъ може да върди на имотитъ на съседнитъ стопани или не, и да-ли неговата напав тръбва да бъде постоянна, отъ камъкъ, или подвижна. Значи, законоположението е създадено и тръбва да считаме, че всяка нова воденица, всяко ново индустриално заведение съ водна сила, което е направено слѣдъ 1897 г., тръбва да бъде уредено и узаконено въ форма, че да не върди и не прѣчи никому.

Добрѣ тръбваше същевременно и тия неизвѣстни воденици до 1897 г. да се регламентиратъ и репериратъ. Сега, остава да видимъ, да-ли дѣйствително държавата е регламентирала нѣкои воденици или не, или да-ли е само реперирала нѣкои отъ тия воденици. Тръбва да се пояснимъ. Да се реперира една воденица, значи да се отбѣлжи, при съществуването на тая воденица, първо, какъвъ е увѣсътъ, значи, отъ каква височина пада водата въ колелото на воденицата, и второ, каква е короната на бента, каква е короната на яза, да-ли тази корона е съобразно съ височината и положението на коритото на рѣката или не. Тогава се отива на това мѣсто и се реперира, като се казва: прѣзъ 1908 г. воденицата на Ивана е реперирана въ туй положение: неговиятъ бентъ е ималъ кота толкозъ по отношение на морското ниво, неговото колело е имало кота толкозъ по отношение на морското ниво и неговиятъ увѣсъ е 1½ или два метра. Това узаконено положение се установява тамъ, реперира се съ камъни и съ други технически данни, които могатъ да се констатиратъ, даже и когато рѣката унищожи изцѣло и воденица и бентъ. Тѣзи котн стопанитъ не смѣятъ по-нататъкъ да ги повдигатъ и измѣняватъ. Ако нѣкой си позволи такава нѣщо, законътъ прѣдвижда наказание и, слѣдователно, ще тръбва да понесе отговорността. Сега иде регламентирането на подобни воденици. Да се регламентира такава една воденица, значи да се отиде и да се констатира на това мѣсто котата на нейния бентъ и на нейното колело. И защо бѣше прѣдвидѣно, че съседнитъ стопани тръбва да участвуватъ въ туй реперирание и регламентирание? Съседнитъ стопани могатъ да покажатъ, че прѣди 20 години този бентъ не е билъ толкозъ високъ, че прѣди 20 години нито единъ имотъ на 100 или 200 м. до воденицата не е билъ заливанъ, както сега, слѣдъ 20 години, два километра мѣсто е залѣно. И по такъвъ начинъ властътъ, като събере всички данни по административенъ редъ и се увѣри, че стопанитъ е измѣстили воденицата отъ положението, което е били прѣди 20 години, констатира се и се казва: Вашата воденица не може да съществува, освѣтъ въ онова положение, въ което е била прѣди 20 години, а заради туй ще имате тази кота и този увѣсъ на Вашата воденица. И стопанитъ ще тръбва да се подчини; иначе, ако не се подчини, както г. министърътъ на общественитъ сгради каза, воденицата може да бъде затворена. Това е законоположението, което ще създаде туй право, за което спомена г. Стамболийски, но при ограничено положение.

Има други воденици, за които може да се констатира, че прѣди 20, 30, 40 години сж съществували съ сжщата кота на тѣхния бентъ, съ сжщата кота на тѣхното колело, съ сжщата кота на тѣхния улей, слѣдователно воденици съ правото да съществуватъ при старото положение, по воденици, които, при настоящето положение, при настоящето развитие на водитъ, сж пакостни за съседнитъ имоти. Тогава държавата е прѣдвидѣла въ този законъ единъ членъ, който се процитира отъ г. министра на общественитъ сгради, а именно че държавата може да не разрѣши на тия воденици по-нататъкъ да съществуватъ, и нѣма да разрѣши d'utilité publique дѣто се казва, въ полза на съседнитъ стопани. Е добръ, въ единия случай държавата помага на стопанитъ на имотитъ, съседни на воденицитъ, безъ

да прави каквито и да било жертви, защото, както казахъ по-рано, правното съществуване на тия воденици не е узаконено; въ втория случай, когато воденицитъ иматъ право да съществуватъ, държавата не може да ги запрѣтѣва, безъ да ги отчужди отъ стопанитъ имъ. Тѣй щото, този законъ отъ 1905 г., чл. 51, споредъ мене, е визиралъ тази политика, това направление, тази посока на работата, и ако е ставало нѣкое отстъпление, тръбва да се съжалява, защото тия отстъпления, не могатъ да докаратъ друго, освѣтъ изплащане на по-голѣми права и затрудняване при урегулирането на рѣката. Значи, този законъ, който днесъ разглеждаме, не може да измѣни тази материя, която е създадена отъ 1897 г. насамъ, освѣтъ да я допълни, да я поправи. Въ него сж прокарани много по-добри нѣща относително незатрудняването, тѣй да се каже, неосложняването по отношение поправкитъ на тѣзи воденици и по отношение тѣхното построяване, защото едновременно съ лѣвитъ грижи, които тръбваше да полага държавата по отношение на водната сила, тя тръбваше сжщо да поощрява индустриалнитъ заведения тамъ, дѣто тѣ не прѣчатъ на съседнитъ имоти, и, слѣдователно, това е визиралъ настоящиятъ законопроектъ.

Азъ мисля, че при поясненията, които дадохъ сега, г. министърътъ на общественитъ сгради пѣтицата и съобщенията може да се възползува и да направи това, което не е направено до днесъ. И това, което каза г. Стамболийски, не е чуждо нито на г. министра, нито на нѣкой другъ отъ Народното събрание — че единъ денъ воденицитъ по рѣкитъ, които унищожаватъ цѣли поселения, тръбва да изчезнатъ и че тамъ водната сила тръбва да се замѣни съ друга сила. Вие знаете въпроса за Тунджа. Този въпросъ захваща отъ 1894 г. На 1897 г. стана наводнение въ Южна-България. Не остана село не унищожено покрай р. Тунджа и ясно е — една комисия, която бѣше проведена да изслѣдва този воденичарски въпросъ, даде обширни доказателства — че нѣкой другъ не е причинилъ това нещастие на населението, освѣтъ бентоветъ на воденицитъ. Естествено, този въпросъ е отъ една голѣма обществена полза, и което правителство се загрижи за уреждането му, ще направи едно благодѣяние на страната.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 60, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 61. Чл. 53 става чл. 61“.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 61 за измѣнението на номерацията, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 62. Чл. 54 става чл. 62, като се замѣнятъ „чл. чл. 46, 47, 48, 49“ и „чл. 52“ съ „чл. чл. 54, 55, 56, 57“ и „чл. 60“.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 62 за измѣненията на посочената отъ г. докладчика нумерация, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 63. Чл. 55 става чл. 63.

„Въ втората алинея „чл. 54“ се замѣнява съ „чл. 62“, а „чл. 68“ — съ „чл. 76“.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които приематъ

чл. 63 съ тази поправка, направена отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 64. Чл. 56 става чл. 64.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 64 за измѣнение на нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 65. Чл. 57 става чл. 65, като думитѣ „окръженъ управителъ“ се замѣнятъ съ думитѣ „окръженъ инженеръ“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 65, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 66. Чл. 58 става чл. 66.
„Чл. 67. Чл. 59 става чл. 67.
„Чл. 68. Чл. 60 става чл. 68.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които приематъ по проекта чл. чл. 66, 67 и 68, касающи се до замѣняването на нумерацията на стария законъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 69. Чл. 61 става чл. 69, като първата алинея остава въ сѣция текстъ, а другитѣ алинеи се измѣняватъ и допълватъ тъй:
„Зданията се строятъ... съобщение.

„Спазватъ се при това съгласнитѣ съ тоя законъ и свързани съ строителството постановления и на другитѣ закони въ царството, като: „закона за имуществата, за собствеността и за сервитутитѣ“, „закона за държавнитѣ и общински пѣтища“, „закона за държавнитѣ желѣзници“, „закона за опазване общественото здраве“, правилницитѣ за курорти, прѣдградия и пр.

„За дворъ трѣбва да се оставя незастроено мѣсто, най-малко $\frac{1}{4}$ отъ мѣсто за жилища (чл. 8, пунктъ ж) и отъ мѣсто за дюкани, когато тия послѣдни мѣста сѣ по-големъ отъ 48 кв. м. (чл. 8, пунктъ з).

„Допущатъ се освѣтителни дворчета, само когато иматъ не по-малко отъ 9 кв. м. повърхностъ и съответнитѣ прозорци, съ права гледка къмъ съседния дворъ, отстоятъ на 3 м. отъ границата на тоя дворъ.

„Изучаватъ се и се узаконяватъ по реда, изложенъ въ чл. чл. 9 и 10 отъ тоя законъ, всички мѣстни наредби за установяване: въ кои улици какви здания могатъ да се строятъ относително височинитѣ и строителнитѣ материали на послѣднитѣ, както и въ кои чаршийски улици и площади дюканскитѣ мѣста трѣбва да да бждатъ по-големъ отъ 48 кв. м. (чл. 8, пунктъ з), дѣ именно съ колко да сѣ по-големъ и пр.

„Огради, покрай улици и такива между съседни дворове не могатъ да бждатъ по-високи отъ 2 м. Не се допускатъ въ населени мѣста, въ прѣдградия и въ курорти огради отъ окопи (хендеци).

„Оградитѣ покрай улицитѣ се строятъ съгласно съ мѣстнитѣ общински строителни наредби, чрѣзъ които се установява и начина: какъ да се разполагатъ отдѣлнитѣ здания въ едно дворище, за да не си прѣчатъ въ хигиеническо отношение едно на друго и на зданията въ съседнитѣ дворища.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: Азъ моля г. министра и г. докладчика, щото въ алинеята, която почва съ думитѣ „спазватъ се“, да се изхвърлятъ думитѣ „правилницитѣ за курорти, прѣдградия“ и да остане тая алинея така: (Чете) „Спазватъ се при това съгласнитѣ съ тоя законъ и свързани съ строителството постановления и на другитѣ закони въ царството, като законътъ за имущества, за собствеността и за сервитутитѣ, законътъ за държавнитѣ и общински пѣтища, законътъ за държавнитѣ желѣзници, законътъ за опазване общественото здраве и пр.“

Причината, дѣто искамъ да се махнатъ другитѣ думи, е слѣдната. Съ законъ ние не можемъ да узаконимъ правилници. Всички правилници се издаватъ възъ основа на тоя или она законъ, и тѣ сѣ задължителни сами по себе си за самитѣ сѣдилища; но ако единъ день се намѣри отъ единъ министъръ, че нѣкой правилникъ е издаденъ съ извѣстно нарушение на нѣкой законъ, министрътъ да бжде свободенъ да го поправи. Затуй да се махнатъ отъ тукъ тия правилници. Правилникътъ за курортитѣ е създаденъ възъ основа закона за общественото здраве; значи, той е задължителенъ, щомъ е законосъобразенъ. Ние, като сме законодатели, не можемъ, безъ да минава прѣзъ насъ една наредба, да кажемъ, че я узаконяваме; нека оставимъ свободна ржката на г. министра, ако намѣри тази наредба противна на законитѣ, възъ основа на които е издадена, да я промѣни. Нищо нѣма да се изгуби отъ цѣлѣта.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министръ М. Таневъ: Азъ разбирамъ страха на г. Мирски отъ тѣзи фамозни правилници, които постоянно фигуриратъ въ текстовеѣ на законитѣ, противъ които всички почти викаме, но безъ които никой отъ насъ не може да мине. Тукъ думитѣ „правилницитѣ за курорти, прѣдградия“, по моему, трѣбва да останатъ, г. Мирски, защото ние имаме два примѣра. С. Банки се регулира сега отъ правилникъ — по-неже нѣма законъ — правилникъ, който е написанъ отъ министра на търговията и земледѣлието и отъ тѣзи на общественитѣ сгради и на вътрѣшнитѣ работи. Тамъ сѣ опрѣдѣлени, пакъ съобразно съ общитѣ принципи на закона за благоустройството, по кой начинъ да се урегулира този курортъ, какъто сѣ хвърлени $1\frac{1}{2}$ —2 милиона лева държавни пари. Това е въ с. Банки. Идете ли вие въ с. Вършецъ — и тамъ е сѣщото, защото и тамъ пакъ сѣ хвърлени $1\frac{1}{2}$ —2 милиона лева държавни пари. Тѣзи мѣста не могатъ да се оставятъ да се разполагатъ съ тѣхъ кметовеѣ или селскитѣ съвѣти така, както желаятъ, защото тѣзи два курорта, трѣбва да се регламентиратъ въ тѣхното благоустройство съ пѣкои постановления, съобразни съ прѣдзначението на курортитѣ. Ето защо тукъ е казано, за правилници, които сѣ издадени за такива курорти. Както ви казахъ, въ случая законъ за с. Вършецъ специално нѣма да напишемъ, нито ще се напише законъ за с. Банки; но правилникъ има, правилникъ, който почива върху принципитѣ на закона. Този правилникъ не противорѣчи на принципитѣ на закона, но сѣ е единъ правилникъ, който ще се различава отъ постановленията на общинскитѣ съвѣти за с. Слатина или, напр., за с. Хвойна, защото с. Банки и с. Вършецъ не сѣ поставени на едно стѣпало по отношение благоустройството и по отношение нѣлѣта, която се прѣслѣдва съ хвърлениѣ тамъ 2—3 милиона лева. Така щото, по моето разбиране, това се визира въ закона.

Сега, за прѣдградията. Вчера единъ народенъ прѣдставителъ бѣше направилъ едно добро прѣдложение, да се урегулиратъ и прѣдградията. София и сега вече има свои прѣдградия; азъ не мога да оставя хората тамъ да си работятъ така, както щатъ за-

щото, кой каквото ще да каже, и с. Княжево, и с. Горна-Баня, и с. Драгалевци, и с. Бояна, и с. Слатина сж прѣдградия на столицата и единъ денъ тѣ ще се англобиратъ въ самата столица. Но до това врѣме, докогато тѣ съставляватъ отдѣлни общини, не могатъ да се оставятъ накъ сжщо така безъ никакъвъ правилникъ за урежуване. Ето защо, споредъ моето мнѣние, като сж вмѣкнати тукъ тѣзи думи — да се иматъ прѣдъ видъ и правилниците за курорти и прѣдградия — именно това се е визирало, защото иначе считатъ: „ние не сме длѣжни да се подчиняваме на вашитѣ правилници, които вие уреждате тукъ“. Сега, който ще пише тѣзи правилници, той ще има прѣдъ видъ всичко това, и за ония, за които се пишатъ, тѣ ще бѣдатъ тоже задължителни.

Ето защо азъ моля г. Мирски да се съгласи съ мене, щото текстытъ да си остане така, както си е. А пъкъ да-ли единъ правилникъ е съобразенъ съ закона или не, за това сте вие народни прѣдставители, вземете този правилникъ, вижте въ какво противорѣчи на закона и искайте отговоръ отъ министритѣ и тѣ ще дадатъ този отговоръ, и ако правилникътъ противорѣчи на закона, не вѣрвамъ да се намѣри министъръ, който ще иска отъ любовь къмъ изкуството да тѣпчи законитѣ на България.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Мисълта, изказана отъ г. Мирски, ми се вижда много здрава, и не само това, но тя засѣга единъ въпросъ отъ принципиаленъ характеръ. Правилницитѣ се издаватъ възъ основа на законитѣ и тѣ сж за пояснение на законитѣ, за да може да се разбере, какъ да се приложатъ законитѣ. Винаги се казва, че за това и това ще се издаде правилникъ. Обаче въ дадепиятъ членъ е казано, че се спазватъ разни закони, илюст „правилницитѣ за курорти, прѣдградия и пр.“ Този законъ иде единъ видъ да потвърди правилници, които намъ не сж извѣстни. Сега, даже да ни бѣха извѣстни, нѣма нужда въ закона да се каже, че трѣбва този законъ да бѣде съгласенъ съ еди-кой си правилникъ или да потвърждаваме еди-кой си правилникъ. Имаме законъ за благоустройството; ако възъ основа на този законъ, въ духа на този законъ се издаватъ правилници, тѣ сж съгласни съ закона, или ако не сж съгласни, остава на респективнитѣ власти да намѣрятъ, би ли трѣбвало да прилагатъ или не, доколко трѣбва да се прилага и доколко не — то е вече другъ въпросъ; но когато единъ законъ съ едно постановление иде да санкционира единъ правилникъ, който не е извѣстенъ на народното прѣдствителство, или, ако е извѣстенъ, съставлява материя отъ другъ характеръ, азъ мисля, че е правъ г. Мирски да иска да не се вмѣсватъ тукъ правилницитѣ съ закона. Още повече, че тукъ не е казано, че този правилникъ ще се издаде възъ основа на този законъ, ами е казано: правилницитѣ за курорти и пр., и ние ще отидемъ съ този законъ да санкционираме постановленията въ правилницитѣ. Добръ, но може-би тѣ да не сж съгласни съ този законъ. Нѣма защо ние тукъ да ги потвърждаваме, или нѣма защо единъ видъ съ този законъ да отиваме на помощ на нѣкакъвъ правилникъ. Ако той е въ духа и въ съгласие съ извѣстенъ законъ, нѣма нужда да се споменава тукъ нищо; ако ли не е въ духа на закона, тоже е излишно, защото и да потвърдимъ, и да кажемъ тукъ, че го потвърждаваме, че ние трѣбва да работимъ съгласно тоя правилникъ, казвамъ, пакъ е излишно. Затова, азъ мисля, че мисълта на г. Мирски или прѣдложението му е много на мѣстото си, и трѣбва да се изхвърлятъ тѣзи думи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Алиноя трета на чл. 69 е малко неясна, доколкото азъ разбирамъ. Тукъ е изрично казано: (Чете) „Допущатъ се освѣтителни дворчета, само-когато иматъ не по-малко отъ 9 кв. м. повърхность и съответнитѣ прозорци, съ права гледка къмъ съседния дворъ, отстоятъ на 3 м. отъ границата на тоя дворъ“. Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че пространството 3 м. е доста голѣмо, а особено като имаме прѣдъ видъ пространството на нашитѣ дворове въ градоветѣ, като знаемъ, че на повечето отъ тѣхъ повърхностьта е доста малка и въ повечето случаи, споредъ стария законъ, иматъ 10 м. широчина. Та въ този случай, когато ние имаме отъ двѣтѣ страни по 3 м., тѣ сж 6 м., и тогава какво остава? Човѣкъ не може да си отвори и прозорецъ да си освѣтля стаята. При такъвъ случай, дѣйствиелно, законодателтъ се ръководи отъ съвършено други съображения, като е гледалъ общественото благоприличие. Но, най-послѣ, споредъ новитѣ изисквания и на науката, и особено на медицината, благоприличието трѣбва да отстъпи на хигиеничнитѣ условия. Би било по-добрь, ако стаята бѣде съ много прозорци и да има здрави хора, отколкото да бѣде съ затворени прозорци, да пѣма никакво освѣтление, да има постоянно болнави хора, само и само да запазимъ тѣзи отживѣли традиции. Ето защо азъ, поради тѣзи хигиенически съображения и прѣдъ видъ на пространството, па двороветѣ, които досега сж съществуватъ въ градоветѣ, настоявамъ тая цифра да се намали: вмѣсто 3, нека остане 2 м. Даже, по възможность, да се прави и изключение: когато рече пѣма възможность, когато мѣстото е малко и не е позволява, тогавъ да се намали не на 2 м., а на още по-малко. Но за общо правило да се вземе, щото цифрата 3 да се намали на 2, а пъкъ да има изключения, именно, когато не може да бѣде 2 м., нека бѣде и 1½ м.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: И азъ поддържамъ мнѣнието, изказано отъ г. Мирски, че не трѣбва да се оставя да се вмѣсватъ тукъ правилници за курорти, прѣдградия и пр. Значи, съ това „и пр.“ се разбираатъ и още много други такива правилници. Затуй моля г. министра да не настоява на това, защото правилницитѣ не сж закони, ами се изработватъ на основание на закони. Тукъ има единъ правилникъ за прѣдградията, изработенъ отъ градската община, но като не го знаемъ какъвъ е, можемъ ли да го узаконимъ сега тукъ? Имаме и другъ правилникъ. Градската община въ врѣме на народняцитѣ съ законъ е запазила правото за класната лотария; подиръ направили правилника по-общъ, съ който давали се на общината 600.000 л. И ние по такъвъ начинъ ще узаконимъ правилници, които не сж законни. За законитѣ отговарятъ министритѣ, а правилницитѣ се създаватъ отъ министерството и министърътъ не отговаря за тѣхъ. Значи, пѣма отъ кого да търсимъ отговорность за правилницитѣ. Затуй именно никога съ законъ не се узаконяватъ правилници.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! За да освободя г. г. записавшитѣ се оратори отъ да взематъ думата и по този начинъ да тренираме въпроса, по моему, безцѣлно, азъ заявявамъ, че подъ думата „правилници“ разбирамъ онѣзи правилници, които сж съставени въ съгласие съ съответствующия законъ. Това да се впише въ дневницитѣ.

А. Краевъ: Г. министре! Азъ ще се откажа да говоря, но Ви моля да допълните Вашата декларация

съ туй: „докогато се внесе специален закон за курортитѣ“.

Министър М. Такев: Нѣмаме законъ за курортитѣ и едва-ли ще имаме такъвъ и слѣдъ 10 години; но имаме правилници за изпълнение съответствующи закони, както ви каза г. Мирски; закона за народната просвѣта, закона за благоустройството, закона за санитарната служба въ градоветѣ и селата, въобще, за всички онѣзи отдѣлни отрасли на благоустройството, хигиената и пр., които съществуватъ въ България; тѣзи закони иматъ правилници, и азъ разбирамъ, че съобразно съ тѣзи правилници, които сж издадени въ изпълнението на съответствующитѣ закони.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Христо Дограмаджиевъ.

Х. Дограмаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Мирски не иска, щото строенето на сгради да става съгласно правилницитѣ. Ако извѣстенъ чл. 61 отъ закона за благоустройството, който сега става чл. 69, изисква не само технически, но и много други условия, какво ще излѣзе сега, ако въ члена, който разискваме, прѣмахнемъ думитѣ „правилници за курорти, прѣдградия и пр.“? Ще причинимъ голѣма вреда не толкова на прѣдградията, колкото на курортитѣ. Напр., въ Сливенъ, ние сме похарчили повече отъ 600 хиляди лева за курорта, който е на 20 км. далечъ отъ града, и се нарича „минерални бани“. Ако постройкитѣ на курортитѣ не би могли да ставатъ съгласно правилника за курортитѣ, то рискуваме да изгубимъ не само тѣзи пари, но и цѣлата вода, защото, установено е, че такива курортни здания трѣбва да се правятъ на извѣстна дистанция и при извѣстни условия още, тъй като всѣко разкопаване на терена може да стане причина свършено да изчезне водата, както е бивало въ много случаи. Ето защо азъ не мога да разбера искането на г. Мирски. Той го прави отъ чисто академическо гледище. Г. Мирски мисли, че трѣбва да съществуватъ закони, а не правилници, които сж административни наредби. И въ този редъ на мисли азъ не мога да се съглася съ тълкуванието, което дава г. министърътъ на обществениятѣ сгради, че подъ думата „правилници“ трѣбва да се разбиратъ ония правилници, които сж създадени за приспособлението на съществуващитѣ закони. Понеже по тая материя нѣма законъ, то правилникътъ ще бѣде приложимъ дотогава, докогато се изработи законъ. Тѣй че, азъ съмъ на мнѣнието, което прѣдлага г. Мирски, защото естеството на курортитѣ изисква това. И понеже въпросътъ не е проученъ, ако се прѣмахне правилникътъ, тогава около Сливенъ, напр., ще стане такава измѣнение, щото рискуваме единъ день да се изгуби самата вода и тогава самиятъ курортъ не ще има значение.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Атанасъ Краевъ.

А. Краевъ: Отказвамъ се.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Киро Маричковъ.

К. Маричковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ още отдевъ щѣхъ да се съглася съ г. министра, прѣди всичко, за правилника за курортитѣ а слѣдъ послѣдната му забѣлжка ще се съглася и за прѣдградията, да си остане така, както си е; защото, както бѣше по-рано, ако г. министърътъ не бѣше обяснилъ, азъ разбирахъ, както е, напр., въ София: единъ правилникъ, който се отнася до строенето задъ строителната черта на града, но тоя правилникъ почти не почита на закона и нѣма да бѣде добръ ако се приложи.

А. Краевъ: Софийскитѣ правилникъ не може да се прилага вънъ отъ територията на София.

К. Маричковъ: Не да се прилага извънъ софийската територия, а вънъ отъ строителната черта на града, защото освѣтъ строителната черта, градътъ има и една друга — гранична. Та сега азъ разбирамъ положението, за което казва г. министърътъ, въ такъвъ смисълъ, че се отнася за дѣйствителни прѣдградия, а не за мѣста, принадлежащи на самия градъ.

Министър М. Такевъ: Разбира се.

К. Маричковъ: Така трѣбва да се разбира, така го разбирамъ и така би трѣбвало да остане; защото у насъ дълго врѣме криво се разбираше, че щомъ е вънъ отъ строителната черта на града ние можемъ да правимъ каквото щемъ, и за тѣзи именно мѣста, вънъ отъ тази черта, можемъ да правимъ какъвто щемъ правилникъ и по него да строимъ. Не би трѣбвало да се разбира така; разбрахъ, че и г. министърътъ не разбира така, а тъкмо обратното — че се отнася само за прѣдградията.

По-нататъкъ по сжщия членъ г. Рашевъ, като говорѣше, казваше, че по хигиенични съображения би трѣбвало да се остави нѣкакво дворче. Той тъкмо си противорѣчеше. Че анджакъ за хигиена се остави повече, а не по-малко просторъ. Азъ разбирамъ, че това положение, това ограничение отъ 9 кв. м. дворче е затуй, за да може именно такава една постройка по-скоро да отговаря на хигиената. А пъкъ тия 3 м. разбирамъ, че сж за дворче, което е заключено отъ всички страни отъ калкани, ако мога така да се изразя, а не дворче, което е присъединено по-нататъкъ съ нѣкой другъ дворъ; разбира се едно дворче, заградено отъ една страна съ калкана на съседитѣ до калкана на този, който строи, и той врѣзва въ своето здание едно дворче отъ три на три метра за освѣтление.

По-нататъкъ ще моля г. министра, въ четвъртата алинея, за да бѣде малко по-ясна, въ свързка съ чл. 25, да се каже слѣдното: „Изучаватъ се и се узаконяватъ по реда, изложенъ въ чл. чл. 9 и 10 отъ тоя законъ, всички мѣстни наредби за установяване: въ кои улици и при какви строителни линии — това отъ мене вмѣтамъ — какви здания могатъ да се строятъ“ и пр. — другото остава си сжщото.

Министър М. Такевъ: Приемамъ. Това е пакъ за хармония съ чл. 25, който казва, че строителнитѣ линии биватъ свободни и задължителни.

К. Маричковъ: По-нататъкъ, въ слѣдующата алинея, дѣто е казано: „Огради покрай улици и такива между съседни дворове не могатъ да бѣдатъ по-високи отъ два метра“.

Министър М. Такевъ: То е въ хармония съ по-раншния членъ.

К. Маричковъ: Въ послѣдната алинея се говори за оградитѣ. „Огради покрай улици и такива между съседни дворове не могатъ да бѣдатъ по-високи отъ 2 м.“ По-рано и въ закона за благоустройството и въ закона за сервитутитѣ това не бѣ ясно. Тамъ е казано: оградитѣ между съседнитѣ дворища трѣбва да бѣдатъ най-малко 2 м., а тукъ казваме веднага най-много 2 м. високи. Сега въ София имаме слѣдния случай. Понеже въ закона за сервитутитѣ е казано, че съседнитѣ огради трѣбва да бѣдатъ минимумъ два метра, единиятъ компния като бѣше си построилъ 1½ м. висока ограда, съгласно закона за сервитутитѣ, другиятъ, за да му напакошти, вдигна ограда 9 м. и му залуши цѣлата къща, защото въ закона за сервитутитѣ е казано „най-малко 2 м.“ А сега, за да

бждемъ въ съгласие съ закона за сервитутитѣ, трѣбва да кажемъ: оградитѣ между съседитѣ трѣбва да бждатъ високи минимумъ 2 м., а да се остави максимумъ 3 м. — между съседни само, но не и на улицата. И тогава тази алинея да бжде така: „Огради покрай улици не могатъ да бждатъ по-високи отъ 2 м., и такива между съседни дворове не могатъ да бждатъ по-високи отъ 3 м.“

Министъръ М. Такевъ: Сега е така. Та залушиха на хората прозорцитѣ.

К. Маричковъ: Азъ разбирамъ така: една сграда отъ 2 м. между съседни не е много висока. Тя е толкова висока, колкото всеки може да посегне.

Министъръ М. Такевъ: Като туримъ 3 м. ще залушимъ прозорцитѣ.

К. Маричковъ: Въ закона е 2 м. Би трѣбвало да бжде максимумъ 3 м.

Г. Георговъ: Отъ 2 до 3 м.

К. Маричковъ: Въместо да бждатъ 2 м., да бждатъ 3 м.

Министъръ М. Такевъ: Нека си остане 2 м.

К. Маричковъ: Малко е, г. министре. Азъ знамъ какво е положението на много мѣста. Вѣрио е, че не бива да се залушватъ прозорцитѣ на хората, но както обикновено се строи — отъ земята се вдига единъ метъръ и още единъ метъръ отгорѣ, всеки, който е отгорѣ, ще гледа въ съседния дворъ.

А. Краевъ: Максимумъ да бжде 3 м.

К. Маричковъ: И азъ смѣтамъ да бжде максимумъ 3 м. И тогава алинеята да стане така: „Огради покрай улици не могатъ да бждатъ по-високи отъ 2 м., и такива между съседни дворове не могатъ да бждатъ по-високи отъ 3 м.“

Министъръ М. Такевъ: Добрѣ.

К. Маричковъ: Турете 2½, но 2 м. е малко. Максимумъ 3 м. да бждатъ оградитѣ между съседнитѣ дворове.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ това, което обясни г. министърътъ на общественитѣ сгради, ако не бѣше взелъ думата и да говори така, както се изказа сливонскиятъ народенъ прѣдставител г. Христо Дограмаджиевъ, азъ щѣхъ да се откажа да говоря; но той, види се, че е отъ онази категория нашенци, . . .

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Мирски, не обиждайте.

К. Мирски: . . . които желаятъ да правимъ погълзновения, като прѣнебрѣгваме дълга си да бждемъ стражъ да не се нарушава основниятъ ни законъ. Г. Дограмаджиевъ казва, че азъ съмъ говорилъ академически. Тукъ не е академия и азъ говоря като членъ на Народното събрание и гледамъ да не направимъ нищо, съ което да узаконимъ беззаконие и единъ денъ да дадемъ основание на нѣкои да турятъ нѣкои отъ тия господа (Сочи министритѣ) въ отсманата страна. (Показва мѣстото на подседимитѣ бивши министри) Г. министърътъ на общественитѣ сгради обясни, че той разбира правилници или на редби, които сж съответствующи на законитѣ. Тукъ

въ тая алинея, напразно даже се изброяватъ толкова закони, защото може да има и други нѣкои закони, които трѣбва да се иматъ прѣдъ видъ, когато се издава позволително. Ето, напр., какъ сме поставили ние при гласуването на чл. 72 отъ закона за народното просвѣщение за подобни случаи: „Окрѣпнитѣ училищенъ инспекторъ одобрява назначението, ако сж спазени изискванията на закона и другитѣ съответствующи нему наредби“. По тая причина — защото г. Дограмаджиевъ разбира, че изпълнителната власть на българската държава могла да попълва законитѣ, когато по чл. 44 на конституцията допълнение на законитѣ може да прави само Народното събрание. Въ другитѣ конституции, напр., белгийската, пише: въ никой случай никой правилникъ не бива да допълва закона; но у насъ то е излишно, защото е казано въ другъ членъ, че законитѣ се допълватъ съ закони. Поради тая причина, казвамъ, азъ настоявамъ, защото не зная дали днешниятъ министъръ на общественитѣ сгради ще изпълнява закона, да се поправи краятъ на тая алинея и да гласи така: „и на съответствующитѣ на тия закони правилници за курорти, прѣдградия и пр.“ Сега мисля, че нѣма какво да се спори. Значи, правилници за курорти, прѣдградия и пр.; само турямъ по-напрѣдъ съответствующитѣ на тия закони правилници за курорти, прѣдградия и пр. Азъ не вѣрвамъ, че у насъ, въ България, има правилникъ, който да не съответствува на тѣкой законъ и министърътъ на общественитѣ сгради до днесъ да не се е заинтересувалъ да отмѣни такъвъ единъ правилникъ, защото той не е поставенъ тамъ да нарушава конституцията, както е споредъ ония, които поддържатъ да се нарушава конституцията.

Нѣкои отъ прѣдставителитѣ: Правилникътъ посянява.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Петко Войниковъ.

П. Войниковъ: Г. г. народни прѣдставители! Независимо отъ това, което се каза, азъ намѣрвамъ и другъ единъ дефектъ въ редакцията на този членъ. (Чете) „Спазватъ се при това съгласнитѣ съ тоя законъ и свързани съ строителството постановления и на другитѣ закони въ царството . . .“ Тукъ не се говори за закони и правилници, а само за закони и наредъ съ законитѣ се споменаватъ и правилници. Едно отъ двѣтѣ: или би трѣбвало да се каже закони и правилници, като се каже еди-кои си закони и еди-кои си правилници, или пъкъ да се направи това, което прѣдлага г. Мирски. Ако се говори само за закони, тогава на края да се каже: и съответствующитѣ на тѣхъ правилници, еди-кои си. Защото така, както е оставена редакцията, освѣтъ че приравнява правилницитѣ за курорти, прѣдградия и пр. съ законитѣ, но съ думитѣ „и пр.“ се вмѣкватъ и други правилници, които би имало по тая материя, а пъкъ извѣстно е, че правилникътъ не е законъ, правилникътъ пояснява закона, но не може единъ правилникъ да сществува мимо всѣкакъвъ законъ и при това не може единъ правилникъ да отмѣнява законъ. Та азъ съмъ повече наклоненъ да се прѣмахне свършено думата „правилници“, но понеже виждамъ, че г. министърътъ много държи на правилницитѣ за курорти и прѣдградия, съгласенъ съмъ съ оная редакция, която направи г. Мирски, и въ такъвъ случай и самата редакция ще избѣгне тая неяснота, тая непълнота, това противорѣчие, което има сега, дѣто наредъ съ закони се поменаватъ и правилници и съ една дума „и пр.“ се вмѣкватъ всички други правилници, които не почитватъ на никакви закони.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ разискванията по чл. 69 се установява слѣдующето. Първата бѣлѣжка се прави върху правилниците за курорти, прѣдградия и пр., които се намиратъ накрая на първата алинея на тоя членъ. Втората бѣлѣжка се направи отъ г. Рашева за деветѣтъ квадратни метра за освѣтителни прозорчета.

Д. Рашевъ: За тритѣ метра.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Да. — Трета поправка отъ страна на г. Маричкова е, да се прибави въ алинеята „изучаватъ се и узаконяватъ въ кои улици и при какви строителни линии, какви здания могатъ да се строятъ“ и сетнѣ въ оградитѣ покрай улицата не могатъ да бждатъ по-високи отъ два метра, а такива между съседнитѣ дворове не могатъ да бждатъ по-високи отъ три метра.

Сега по първата бѣлѣжка. „Правилниците за курорти, прѣдградия и пр.“ е казано. Ако се постави една запетая подиръ „прѣдградия“, намѣсто да бжде „прѣдградия и пр.“ да бжде „правилниците за курорти, прѣдградия, и пр.“, ще се разбиратъ правилниците и законитѣ, които ще съществуватъ. Така щото, ще стане: „правилниците за курорти, прѣдградия, и пр.“

Бѣлѣжката, обаче, която направи г. Маричковъ, за думата „прѣдградия“ и за строителнитѣ черти, подлежи на пояснение, защото той, както изглежда, иска да даде на думата „прѣдградия“ и на правилниците за тѣзи прѣдградия едно по-друго тълкувание отъ онова, което визира законътъ. Законътъ нийдѣ досега не е споменавалъ думата „прѣдградия“, сега за пръвъ пѣтъ я употребява и съ нея не се разбиратъ само сточичнитѣ прѣдградия, а всички прѣдградия въ градоветѣ на царството. Що се касае до прѣдградията, то тѣ трѣбва да бждатъ извънъ чертата на града, а що се касае до строенето, до правилниците за застройването на здания извънъ строителната черта на града, то е различно. Тая материя се третира въ чл. 77 отъ този законопроектъ и тя не е засегната въ случая. Тѣй щото, строителната черта на София, прѣдставена въ сегашнитѣ ѝ граници, означава едно, а чертата на София — друго. Това, което се намира задъ строителната черта на София, подлежи да се застрои съгласно правилника, който трѣбва да бжде издаденъ възъ основа на чл. 77, а настоящиятъ членъ третира правилника за застройване онѣзи прѣдградия, които се намиратъ вънъ отъ чертата на София.

Н. Маричковъ: Съгласенъ съмъ. Това искахъ да кажа.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Относително тритѣ квадратни метра, за които прави въпросъ г. Рашевъ. То е, когато се застроява здание на границата между два съседни имота, и понеже по закона не е позволено да се отваря прозорецъ на известна височина, то за да може единъ имотъ да бжде застроенъ по-хигиенически и да получи свѣтлина въ своето протежение, допуска се да направи отъ самата тая граница на съседния имотъ едно вдълбочаване, което се нарича освѣтително дворче и което да има най-малко 9 кв. м. повърхностъ и да отстои три метра отъ границата на тоя дворъ. Значи, въ минималнитѣ граници той ще бжде три на три метра, за да може да се даде нужната свѣтлина. Ако се приеме едно намаление отъ три метра на два или единъ метъръ, ние ще направимъ една погрѣшка, защото възможно е двамата съседни да избератъ същото мѣсто за освѣтително дворче. Ако единиятъ застрои на единъ метъръ и другиятъ на единъ метъръ, ще се получи единъ куминъ отъ два квадратни метра, въ който свѣтлината не може да прониква. Заради туй сж запазени три метра, за да бждатъ минимални.

Другиятъ съседъ може да построи на границата си също такава освѣтително дворче и тогава, тритѣ метра ще сж повече отъ достатъчни за освѣтление. Ако туримъ два метра на едно мѣсто, ще иматъ шестъ метра и освѣтлението не ще бжде по-силно.

И тѣй, прибавката е такава: (Чете) „Изучаватъ се и се узаконяватъ по реда, изложенъ въ чл. чл. 9 и 10 отъ тоя законъ, всички мѣстни наредби за установяване: въ кои улици, при какви строителни линии, какви здания могатъ да се строятъ“ и т. н.

Послѣ и въ другата алинея: (Чете) „Огради покрай улици не могатъ да бждатъ по-високи отъ два метра и такива между съседни дворове не могатъ да бждатъ по-високи отъ три метра.“

Това сж поправките.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 69, както е приетъ отъ комисията и както сега се внесоха поправките въ нѣкои отъ алинеитѣ му, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 70. Чл. 62 става чл. 70 и се допълва съ нова трета алинея тѣй:

„Когато мѣстнитѣ нужди отъ общъ характеръ налагатъ да се строятъ въ ограничени градски части по-високи здания отъ широчината на съответнитѣ улици, трѣбва да се спазватъ слѣднитѣ условия: за улици отъ 8 м. широчина, височината на зданията не бива да е по-голяма съ повече отъ $\frac{1}{3}$ отъ широчината на улицата, за улици до 10 м. — не съ повече отъ $\frac{1}{4}$, а за по-широки отъ 10 м. улици — не съ повече отъ $\frac{1}{6}$ отъ широчината на улицата¹⁾. Улицитѣ, въ които ще се допуца да се строятъ и здания съ по-гольми височини отъ широчината на тия улици, се установяватъ съ указъ по реда, изложенъ въ чл. чл. 9 и 10 отъ тоя законъ. Въ столицата при извънредни случаи допуца се, по рѣшение на общинския съвѣтъ, утвърдено отъ Министерския съвѣтъ по докладъ на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, да се строятъ здания по-високи отъ означенитѣ въ настоящия членъ норми.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: Азъ, г. г. народни прѣдставители, не съмъ съгласенъ да остане тая прибавка, която е турена тукъ, че „въ столицата при извънредни случаи допуца се, по рѣшение на общинския съвѣтъ, да се строятъ здания по-високи отъ означенитѣ въ настоящия членъ норми.“ Това нѣщо се рѣшава отъ общинскитѣ съвѣти, обаче тѣ всѣкога сж партизански, и едно рѣшение на общинския съвѣтъ, внесено въ Министерския съвѣтъ, непрѣмѣнно ще бжде одобрено, понеже кметътъ има довѣрието му; а пъкъ ако се позволяватъ такива работи, зданията ще станатъ много недобри и нехигиенични; напр., тукъ има казано, че височината на зданията може да отиде и до 10 м., когато споредъ прѣдписния законъ бѣше 8 м. Ако дадемъ на стопанина на зданието право да строи още по-нататкъ, тогава какво ще стане? Като се издигнатъ високи здания, ще запушимъ улицата отъ двѣтъ страни и тя нѣма да вижда никога слънце. Подиръ туй скимнало е нѣкому да издигне една кула, ще я издигне и подиръ ще обезобрази и самата улица: едно ще стърчи на високо, друго ще бжде низко. Послѣ, единъ общински съвѣтъ ще рѣши едно, подиръ него ще дойде другъ общински съвѣтъ, който ще каже: издигнете това здание,

¹⁾ Примѣри. За улици съ 8 м. широчина, зданията не бива да сж по-високи отъ $8+8/3=10.66$ м., за 10 м. улици — не по-високи отъ $10+10/4=12.50$ м., за 12 метрови улици — не по-високи отъ $12+12/6=14.00$ и т. н.

което е ниско, прѣдписвамъ ви да го издигнете, а онази височина не може да се достигне, защото този, който е правилъ здание на единъ или два етажa, не може да го направи на петъ етажa, защото фундаментиътъ, които е направилъ, не могатъ да издържатъ такава една височина. Това можете да видите тукъ, въ София, какъто виждате едно високо здание, напр. онова на г. Странски, а до него — ниско; едно е издигнато по-високо, друго по-ниско. Азъ не мога да се съглася да се приеме това и отъ естетическа гледна точка даже. Каква естетика ще има, когато едно здание ще се издигне високо, а другитъ ще останатъ ниски. Затуй ще моля както г. министра, така и г. докладчика да се съгласятъ да се изхвърли прибавката къмъ третата алинея на чл. 70, именно: (Чете) „Въ столицата при извънредни случаи допуска се, по рѣшение на общинския съвѣтъ“ и т. н.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Киро Маричковъ.

К. Маричковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не намирамъ такава голѣма опасностъ отъ всичко това, което каза г. Георговъ; не намирамъ, че тъкмо естетиката ще бѣде нарушена, като се издигнатъ по-високи здания. Ако той приважда единъ примѣръ, той тъкмо, като примѣръ, не е много добъръ и не подхожда. Обаче при тѣзи условия, при които сега се намира София — а и въ много градове ще настѣпятъ подобни условия, напр. въ разнитъ търговски центрове и тамъ, дѣто мѣстата сж поскупнали вече — да оставимъ прѣдписанитъ норми, сравнително ограничени, то значи тия мѣста да се не използватъ както трѣбва. И затуй азъ съмъ напълно съгласенъ съ това прѣредактиране, както то стана въ комисията, за да може при извънредни случаи въ столицата, по рѣшение на общинския съвѣтъ, утвърдено отъ Министерския съвѣтъ по докладъ на министра на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията, да се строятъ здания по-високи отъ означенитъ въ настоящия членъ норми, още повече, че вече такива имаме. И както се разбира, между прочемъ, отъ цѣлия законъ, и както заяви г. министрътъ, ще трѣбва да се изработи, не само за столицата, ами и за другитъ градове, правилникъ, въ който ще се фиксира точно и опрѣдѣлено какъти здания ще трѣбва да се строятъ; тогава нѣма да разбираме — поне азъ така разбирамъ тая мисль — че само едно здание отъ всичкитъ ще трѣбва да стърчи надъ другитъ. Това не е извънреденъ случай, а подъ извънреденъ случай ще се разбира слѣдниятъ: напр., когато имаме една новооткрита улица, да се фиксира още отъ самото начало, че по цѣлото протежение на тая улица всичкитъ здания ще иматъ такава и такава височина. Така разбирамъ закона, а не произволно, ако Х или У иска да вдигне здание по-високо отъ опрѣдѣлената норма, министрътъ на общественитъ сгради, като неговъ приятель, да внесе искането му въ Министерския съвѣтъ, и послѣдниятъ да му позволи да покачи зданието съ нѣколко метра повече отъ всички други здания. Така не би трѣбвало да се разбира и едно такова законодателство, азъ мисля, не може да съществува. Отъ всичко, и отъ духа на члена, и отъ това, което е казано по-нататкъ, се разбира, че общинитъ ще трѣбва да изработятъ своитъ строителни правилници; както г. министрътъ заяви, веднага слѣдъ шестъ мѣсеца ще иска да бждатъ готови тия тѣхни правилници. Това ще бѣде една добра мѣрка. Въ тѣзи правилници още отсега, както е казано въ чл. чл. 9, 10 и 25, ще трѣбва да се опрѣдѣли, по коя улица какъ трѣбва да се строи: дали строителната линия ще бѣде наравно съ тротоара, или отдрѣпната навжтрѣ 2—3—5 м., споредъ условията; ще се фиксира точно, че по тази улица зданията ще бждатъ само съ такава височина, и единъ пътъ фиксирано, опрѣдѣлено това, не ще може да

става произволно строението само за одного или за двама, а ще върви еднакво по цѣлото протежение на улицата. Така разбирамъ азъ послѣднитъ редове на този членъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! За да може единъ законъ, какъвто е настоящиятъ, да опрѣдѣля едно съотношение между ширината на улицата и височината на зданията, не ще съмнитъ, че трѣбва да се иматъ прѣдъ видъ най-напрѣдъ хигиеническитъ условия, които диктуватъ опрѣдѣлването на туй съотношение. Но всѣки пътъ хигиеническитъ условия не могатъ да бждатъ очистени отъ икономическитъ условия, при които застрояването на населенитъ мѣста ще трѣбва да става; заради туй нормитъ, които прочетохъ по-горѣ, сж продиктувани и отъ тия условия. Отъ самото ограничение, което се прави въ този членъ, че тѣзи височини на зданията се допускатъ като изключителни за извѣстни улици, налага се на общинскитъ съвѣти да опрѣдѣлятъ и кои улици специално трѣбва да бждатъ застроени по нормитъ, които сж прѣдписани тукъ. Тѣй щото, въ основата си законоположението остава слѣдующето, което бѣше и въ стария законъ и което казва, че зданията не могатъ да бждатъ по-високи отъ съотвѣтната ширина на улицата.

Какво се прави днесъ? Днесъ се казва, че за улици, широки отъ 8 м. нагорѣ — значи, изключения се допускатъ само за улица отъ 8 м. нагорѣ ширина — тая височина на зданията се увеличава съ извѣстенъ процентъ, както е казано въ настоящия членъ. Но пакъ не се дава право на общината да строи по всички улици отъ 8 м. ширина и нагорѣ здания съ тая височина; трѣбва една специална наредба, за да се оправдае туй изключение, което се прави тукъ, че въ тѣзи и тѣзи улици, които иматъ 8 до 10 и повече метра ширина, ще се строятъ по-високи здания отъ ширината на улицитъ. Това се узаконява въ първата частъ на члена.

Сега, това е много добро, като изключение, но има друго нѣщо. България, като всѣка друга държава, друго-яче трѣбва да третира своята столица. Фактътъ, че българската столица расте, че въ толкозъ малко врѣме е стигнала да има 105.000 жители, показва, че тя не може да се подведе подъ същия знаменателъ, подъ който се подвеждатъ всички други градове въ България. Заради туй, за да не се спъне развитието на столицата и за да се улесни строителството, прави се едно изключение, като се казва, че само въ столицата могатъ да се построятъ въ извънредни случаи и на специално опрѣдѣлени улици, а не на които се завърне улици, здания по цѣлитъ улици съ една опрѣдѣлена височина по-голяма отъ нормата, която е турена тукъ. Но за да не ставатъ произволи въ туй опрѣдѣляне на височината, не е оставено само на столичното общинско управление правото да урежда този въпросъ, а е казано, че столичното общинско управление ще може да използва правото, което му дава настоящиятъ законъ само като се отнесе, по докладъ на министра на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията, до Министерския съвѣтъ, за да получи надлежното утвърждение, и само тогава, значи, въ извѣстни улици въ София, какъто нуждата го налага, може да се построятъ здания по-високи отъ прѣдвидѣната въ настоящия законъ норма.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Георговъ! Вие не се ли отказвате отъ Вашето прѣдложение?

Г. Георговъ: Азъ направихъ едно ново прѣдложение — да може да става по тоя редъ измѣнение

при откриването на нови улици, а не на съществуващите сега улици.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Ама слѣдъ обясненията на г. докладчика, не считате ли за нужно да оттеглите прѣдложението си?

Г. Георговъ: Не.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ чл. 70, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които искатъ да се направи оная добавка, която прѣдлага г. Георговъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 71. Чл. 63 става чл. 71 и се допълва съ нова трета алинея тъй:

„По смисъла на тоя законъ запрѣтени подземни жилища помѣщения сж ония, подоветъ (дюшметата) на които сж по-низки отъ повърхността на тротоаритъ около зданието“.

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще искамъ г. докладчикътъ да даде едно пояснение, защото има и такива случаи, които противорѣчатъ, разбира се, въ двойка смисълъ на тая алинея. Напр., има къщи, които се намиратъ между дворове, или пъкъ има къщи, които се строятъ между двѣ улици, излизатъ на жгълъ, намиратъ се между една и друга улица, излизатъ на една и друга улица, но случва се, че на еднаа улица височината е по-голѣма, тротоаритъ сж много по-високи сравнително съ тротоаритъ на другата улица. Сега, строи се здание; ако се гледа по първия тротоаръ, този, който строи, е правъ — законътъ му дава туй право; ако се гледа по другия тротоаръ, законътъ не му позволява. Има такива случаи. Напр., днесъ ми се случи да видя такъвъ случай туку между улицитъ „Стара-Планина“ и „Булевардъ-Дондуковъ“. Тамъ излиза едно здание на двѣ страни; ако се гледа тротоарътъ отъ къмъ „Стара-Планина“, той е 2 м. по-низъкъ отъ тротоара на „Булевардъ-Дондуковъ“. Сега, строителтъ по кой тротоаръ трѣбва да се ръководи: да-ли по тротоара на ул. „Стара-Планина“, или по тротоара на ул. „Булевардъ-Дондуковъ“, защото ако се вземе прѣдъ видъ тротоарътъ на ул. „Стара-Планина“, той има право, а ако се вземе прѣдъ видъ тротоарътъ на ул. „Булевардъ-Дондуковъ“, нѣма право.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Всѣки пътъ трѣбва да се види, каква е цѣльта на едно прѣдписане на закона. Цѣльта на настоящето прѣдписание е да не ставатъ подземия; слѣдователно, туй, което се намира подъ земята, е запрѣтено. Съобразно съ тротоара, който се намира на високо мѣсто, ще се брой за такова всѣко едно помѣщение, което съотвѣтствува на тротоара и което има прозорець къмъ този тротоаръ. Помѣщенията, които се намиратъ подъ този тротоаръ, ще се смѣтатъ отъ него тротоаръ. Има, обаче, единъ единственъ случай; той е този, когато тъкмо на жгълъ дойде една стая, която отъ единия тротоаръ ще се освѣтлява до дюшмето си, а къмъ другия тротоаръ ще бѣде подъ него. Какво става въ такъвъ случай? Споредъ закона, никой не може да

строи подземие, а всѣки строи онова, което е надземие, значи, това, което съотвѣтствува на по-низкия тротоаръ, понеже откъмъ него иде всичката свѣтлина, и по такъвъ начинъ помѣщението ще получи своето право на съществуване отъ низкия тротоаръ. Отъ високия тротоаръ нѣма да го позволятъ, а отъ низкия тротоаръ ще го считатъ надземно. Това, което е подъ тротоара, нѣма да го зачитатъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Двѣ думи ще кажа. Като стана дума за правилници по тоя законъ, азъ искамъ да обърна вниманието на г. министра и на г. докладчика върху слѣдното нѣщо: да се задължатъ хигиеническитъ свѣти, въ които участвуватъ по право и окръжниятъ инженеръ, прѣдседателтъ на постоянната комисия и окръжниятъ управителъ, да изработятъ въ най-скоро врѣме типове за строение на селскитъ жилища споредъ мѣстнитъ условия. Мисля г. докладчикътъ да ме е чулъ. За да може да се спази прѣдписанието на първата алинея на чл. 63 отъ сега дѣйствующия законъ, обръщамъ вниманието на г. министра да има прѣдъ видъ, щото, при изработването на правилникъ, да се задължатъ окръжнитъ хигиенически свѣти, въ които влизатъ окръжниятъ инженеръ, окръжниятъ управителъ, прѣдседателтъ на постоянната комисия, окръжниятъ лѣкарь и други, да изработятъ типове, да одобрятъ типове — разбира се, инженеритъ ще ги приготвятъ, а хигиеническитъ свѣти ще ги одобрятъ — които да служатъ като образци при построяването на селскитъ жилища, хемъ за еднообразие, хемъ ще се прилага правилно законътъ за благоустройството.

А. Стамболийски: Хемъ селянитъ да не прибѣгватъ постоянно къмъ инженеритъ.

С. Савовъ: Селянитъ нѣма да прибѣгватъ, а ще се изпратятъ на всѣка община по единъ или два такива типа. Това се практикува сега въ Търновския окръгъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Моля Ви се, по туй, което Вие искате да се впише въ законопроекта, Вие, като народенъ прѣдставителъ, можете да се обърнете къмъ г. министра на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията и да го помолите да Ви улесни. Тоя въпросъ е свършено отдѣленъ отъ законодателната материя. Въ нея е прѣдписано, че не е позволено една стая, едно жилище да бѣде отъ 2½ м. Оттамъ нататъкъ това е работа на г. министра на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 71, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 72. Чл. 64 и 65 се сливатъ въ общъ чл. 72 и се измѣнява тъй:

„Чл. 72. Улицитъ, площадитъ, пазарищата, градинитъ и нужнитъ къмъ тѣхъ мостове и водостоци се строятъ, постилатъ, чистятъ и изобщо поддържатъ отъ общинитъ, които трѣбва да вписватъ задължително въ бюджетитъ си нужнитъ за това суми.

„Тротоаритъ, безъ бордюритъ и риголитъ, се постилатъ частно отъ стопанитъ — всѣки прѣдъ лицето на свето дворище — съгласно опрѣдѣленъ отъ общинското управление типъ за цѣла една улица.

„Постилката на тротоаритъ се изисква, слѣдъ като общинското управление построи бордюритъ и риго-

литѣ. Инакъ стопанитѣ сж свободни да си правятъ врѣмenni тротоарни настилки съ широчини съгласно съ чл. 8 пунктъ и отъ тоя законъ.

„Ако слѣдъ формална покана нѣкой стопанинъ не построи или не поправи тротоара си въ дадения отъ кметството срокъ, сжщото кметство го построява за смѣтка на тоя стопанинъ и събира отъ него разходваната сума по реда за принудителното събиране на държавнитѣ данъци“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 72 така, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събра-нието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 73 (новъ). Слѣднитѣ общински приходи, увеличавани споредъ нуждитѣ и съ суми отъ други източници, се употребяватъ изключително само за направа, поддържане и чистене на: улици, полски пж-тища, площи, пазарища и градини съ нужнитѣ по тѣхъ мостове и водостоци, както и за насипване на блата:

„а) всички приходи отъ скица за частни мѣста и отъ дозволителни билети за строене;

„б) всички такси за смѣтѣта, дѣто има такива;

„в) всички приходи отъ общински градини и разса-дници;

„г) всички случайни държавни или окржжни по-мощи за цѣльта;

„д) всички приходи отъ допълнителенъ общински налогъ, въ размѣръ на 3% отъ данъчната стой-ность, върху никакъ незастроени дворища въ ку-рорти и въ градове съ повече отъ 6.000 жители, ко-гато сжщитѣ дворища попадатъ въ квартали, 3/4 отъ дворищата на които сж вече застроени, и

е) всички приходи отъ глоби по нарушаване на настоящия законъ.

„З а б ъ л ѣ ж к а 1. Ако прѣзъ една година остане нераз-ходвана частъ отъ тия приходи, останалата сума се вписва въ бюджета за слѣдната година, за да се разходва за сж-щата цѣль.

„З а б ъ л ѣ ж к а 2. Въпроситѣ въ пунктъ д дворища не се считатъ за застроени, когато има въ тѣхъ само барака, или каквато и да била друга дѣсчена сграда.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-мата г. министрътъ на общественитѣ сгради, пжти-щата и съобщенията.

Министръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Зная за какво потропаха нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣд-ставители, но за да отнема възможността да се говори и по този начинъ да не можемъ да на-правимъ законопроекта законъ, азъ бихъ ви молилъ тази вечеръ да го свѣршимъ, защото оставатъ още единъ, два члена, та да можемъ да го туримъ на трето четене. Въпросътъ е тукъ за приходитѣ, съ които ще се поддържа благоустройството на общи-нитѣ. Тѣзи приходи състоятъ отъ: (Чете) „а) всички приходи отъ скица за частни мѣста и отъ дозволителни билети за строене; б) всички такси за смѣтѣта, дѣто има такива; в) всички приходи отъ общински градини и разсадници“; — г. Мирски направи едно прѣдложение въ комисията; азъ сега намирамъ слу-чай да го внесе тукъ, именно да се каже така: „всички приходи отъ общински градини и разса-дници и продажба на плодетѣ отъ плодovitитѣ дървета“ — което ще го имаме и въ закона за пжти-щата; — „г) всички случайни, държавни или окржжни помощи за цѣльта; д) всички приходи отъ дополни-теленъ общински налогъ“ — тукъ ви обръщамъ вни-манието — „въ размѣръ до 3% отъ данъчната стой-ность върху никакъ незастроени дворища въ курорти и въ градове съ повече отъ 6.000 жители, когато сжщитѣ дворища попадатъ въ квартали, три четвърти

отъ дворищата на които сж вече застроени; и е) всички приходи отъ глоби по нарушаване настоя-щия законъ“. Замѣнихъ думитѣ „въ размѣръ на 3% отъ данъчната си стойность“ съ думата „до 3%“, като искамъ да оставимъ просторъ на дѣйствиата на общинскитѣ съвѣти. Това е въ закона за градскитѣ общини, това е и въ закона за селскитѣ общини.

Н. Чолаковъ: То е сѣ сжщото.

Министръ М. Такевъ: И затуй азъ искамъ вне, общинаритѣ, да бждете господари на нуждитѣ на селото, на нуждитѣ на града. Ако градътъ има нужда да разметне кръвнина до 10 ст., ще я разметне, а ако нѣма нужда, нѣма да я разметне; ако има нужда, ще разметне данъкъ кантарина и кринина, а ако нѣма нужда, нѣма да ги разметне. Тѣ сж факулта-тивни даждия. Оставамъ, прочее, общинитѣ да си бждатъ господари, а вне, които претендиратъ за автономность на общинитѣ, ще ми дойдете на помощъ — и азъ съмъ за автономността на общинитѣ — да имъ развържемъ ржцѣтъ. И тѣй, понеже въ кон-ституцията е казано, че нито единъ данъкъ не може да се установи, освѣнъ чрѣзъ законъ, то ние съ за-конъ установяваме, че общинитѣ иматъ право да турятъ данъкъ до 3% върху данъчната стойность. Ако, обаче, тѣ нѣматъ нужда отъ него, ако могатъ да си покриятъ нуждитѣ и безъ този налогъ, да го направятъ; ако ли же иматъ нужда само отъ 2%, 2% да наложатъ. Въ всѣки случай ние правимъ об-щинитѣ и общинаритѣ господари на квантума за налога, съ който трѣбва да наложатъ тѣзи неза-строени мѣста, за да могатъ да си подобратъ за-строениѣ площи и улицитѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Геор-говъ! Вне отказвате ли се да говорите?

Г. Георговъ: Не се отказвамъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Тогава, има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ този членъ, който се прѣдвижда тукъ, се говори за приходитѣ на градскитѣ и селски общини, на общи-нитѣ просто. Азъ не зная, защо се е вмѣкналъ той тукъ, въ законопроекта за благоустройството. Този членъ трѣбва да бжде прѣдвидѣнъ въ закона за об-щинитѣ, а не тукъ. Тукъ се говори за такса отъ смѣтѣта и се казва, за какво да ги употребяватъ об-щинитѣ, когато самъ г. министрътъ онзи день, ко-гато разисквахме по данъка пжтна тегоба и азъ искахъ приходитѣ отъ него да се употребятъ само за пжтищата, ми възрази, „че това не може да се тури въ бюджета, бюджета не можемъ да го раздѣ-лимъ, въ бюджета ще влѣзе цѣлата сума, а отъ тамъ ще се разхвърли за каквито нужди е потребна“; слѣдователно, ако г. министрътъ не приеме да се отхвърли цѣлиятъ членъ, тогава ще говоря да-ли мо-жемъ да облагаме гражданитѣ съ този новъ данъкъ, билъ той 3% или до 3% — не по вратъ, а по шия.

Министръ М. Такевъ: Това е за благоустрой-ството.

Г. Георговъ: Моля г. министра да се съгласи да се отхвърли цѣлиятъ членъ, защото мѣстото му не е тукъ, а е въ закона за общинитѣ.

Министръ М. Такевъ: Не съмъ съгласенъ.

Г. Георговъ: Като не сте съгласни, азъ ще го-воря по-нататъкъ.

Министър М. Такев: Искате благоустройство, а не давате сръдства. Какъ ще може да стане, тогава, това благоустройство?

Г. Георгов: Г. г. народни прѣдставители! Ние сме дошли тукъ, за да запазимъ неприкосновеността на собствеността, съгласно конституцията. (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, тишина, г-да!

Г. Георгов: Азъ не зная, г. г. народни прѣдставители, отъ каква точка зрѣние г. министърътъ на общественитѣ сгради иска тукъ да наложи на българскитѣ граждани още единъ непоносимъ данѣкъ, освѣтъ другитѣ, които тѣ плащатъ, било емлякъ и пр., а именно за всички празни мѣста да плащатъ до 3% . . .

С. Савовъ: Върху данъчната стойностъ.

Г. Георгов: Не, върху емлячната стойностъ. Ако е върху данъчната стойностъ, нѣма да говоря.

Министър М. Такев: Да, върху данъчната стойностъ.

Г. Георгов: Значи, ако нѣкой плаща 100 л. данѣкъ, ще плати 3 л. Моля, тогава, да се поправи.

С. Савовъ: Въ законопроекта е казано: „3% отъ данъчната стойностъ“.

Г. Георгов: Не е казано това, а е казано: „емлячната стойностъ“; ако е казано „данъчната стойностъ“, то е друга работа.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Георговъ! Вие нѣмате ли на рѣцѣ проекта съ доклада на комисията?

Г. Георговъ: Азъ съмъ на мнѣние да се прибавятъ, вмѣсто думитѣ „емлячната стойностъ“, „данъчната стойностъ“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: „3% отъ данъчната стойностъ“ е казано въ законопроекта.

Г. Георговъ: А, то не е сжщото. Ако нѣкой плаща 100 л. данѣкъ, да плати 3 л. върху този данѣкъ, това е друго. (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Георговъ свършихте ли?

Г. Георговъ: Не съмъ свършилъ. Нека г. министърътъ обясни това. Слѣдъ обясненията на г. министра, азъ мога да оттегля думата си. Защо да говоря два часа, когато г. министърътъ може да обясни въпроса и азъ да си оттегля думата.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради.

Министър М. Такев: Г. г. прѣдставители! Този членъ визираща, ако щете да ви кажа право, спекулирането съ незастроенитѣ пространства. Тукъ, въ столицата, има хора, които търгуватъ съ мѣста. Купилъ едно празно мѣсто, държи го тамъ, докато му се покачи цѣпата — взелъ го по два лева метърътъ, чака да стане по 35 л. — и до това врѣме общината не може да го накара да го застрои, а между тѣмъ той не дава данѣкъ върху сградитѣ, той не е обложенъ абсолютно съ никакъвъ облогъ, съ нищо. По този начинъ имате много незастроени мѣста. Азъ се надѣя, че оная група (Сочи земледѣлската група)

най-силно ще ме подкрѣпи въ туй отношение, па и нашитѣ приятели, ако ние претендираме за демократизъмъ, за отнемане възможността да се спекулира съ тѣзи мѣста.

Г. Георговъ: Съ това ние ще накараме хората да си продадатъ мѣстата.

Министър М. Такев: Ние какво казваме? (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля тишина, г-да, заемете мѣстата си.

Министър М. Такев: За благоустройството на общинитѣ трѣбва да се прѣдвидятъ извѣстни кредити и между другото прѣдвиждаме нѣкои. Какви сж тѣзи кредити? Такситѣ за смѣтката тамъ да отидатъ, глобитѣ тамъ да отидатъ, такситѣ за застрояване тамъ да отидатъ, да не могатъ да харчатъ кметствата отъ тѣхъ за всевъзможни нужди, и свѣрхъ туй казваме: незастроени мѣста, които стоятъ така, и собственицитѣ на които чакатъ спекулиране . . .

К. Маричковъ: И общината да имъ поправя улицитѣ.

Министър М. Такев: . . . чакатъ да се открие тамъ улица и мѣсто, което струва 2 л., да го дадатъ 102, както има тукъ хора, които сж купували мѣста по 30 ст. метърътъ, а сега ги продаватъ по 50—60 л. — такива незастроени мѣста, ние казваме, ще се обложатъ пакъ за благоустройството, пакъ за пътината, които ще минатъ покрай тѣзи мѣста, до 3% отъ данъчната имъ стойностъ.

Н. Чолаковъ: Та да имъ съблѣчете и кожата.

Министър М. Такев: А вие знаете, че данъчната стойностъ на имотитѣ — да си говоримъ човѣшки — е 10 пѣти по-долна отъ реалната стойностъ и, слѣдователно, ние даваме на общинитѣ право да прѣдвиждатъ, ако иматъ нужда, най-много до 3%, най-малко до нула, върху данъчната стойностъ на имота за поправка на улицитѣ и площадитѣ. Какво непринемливо има тукъ? (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля тишина, г-да.

Министър М. Такев: Ето защо азъ ви моля, г. г. прѣдставители . . .

(Прѣреканя между г. Георговъ и други народни прѣдставители)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Георговъ, взели сте думата, недѣйте говори тамъ.

Министър М. Такев: Г. г. прѣдставители! Ако има нѣщо въ този законопроектъ, което заслужава да се подчертае, като едно нововъведение въ него, то е това — да можете съ сръдства да благоустроите градоветѣ и селата. Че ние постоянно говоримъ това; постоянно това приказваме: „искаме лѣтища“, а като речемъ: „Дайте пари“, казвате: „Не даваме“. — „Искаме благоустройство“. — „Дайте пари“. — „Не даваме“. Ами съ какво ще стане туй? Естествено, като желаемъ хубави площади, хигиенични здания, добри улици, дайте и сръдствата. А кой ще ви даде тия сръдства? Тѣмъ демократично е това — комуто Господъ далъ повече, той ще даде; който нѣма, нѣма какво да му вземемъ, нито ще му вземемъ. Ето защо ние всички тукъ, които се наричаме демократическа камара — и влѣво стоящитѣ, и вдѣсно — ще трѣбва да приемемъ този налогъ, който е чисто демокра-

тически, защото ще отиде въ полза на хигиената, на санитарното благосъстояние, на повдигането стойността на имота и изобщо — за здравословното състояние на населените места. Затуй ще ви моля да гласуваме члена тъй, както го предлагамъ съ новото изменение — „до 3% върху данъчната стойност“.

Я. Божиловъ: Пояснете, какъ се разбира „данъчната стойност“; да-ли, ако има единъ човѣкъ имотъ за 10.000 л., по 3%, данъкътъ ще бѣде 300 л., или, ако е за 10.000 л.; 4% данъкъ върху сградитѣ ще бѣде 40 л. и върху последнитѣ 40 л. ще плати 3% — 1-20 л.

Министъръ М. Такевъ: Позволете да Ви кажа, че, когато се пишатъ закони, не се пишатъ коментарии.

Я. Божиловъ: Какъ така?

Министъръ М. Такевъ: Законитѣ сѣ ясни и тѣ се прилагатъ отъ хора, които знаятъ да четатъ закони. Въ закона както е казано, така ще се прилага — до 3% отъ данъчната стойностъ върху никакъ незастроенитѣ дворища въ курортитѣ и градоветѣ съ повече отъ 6.000 души население. Така е писано, така ще се прилага; слѣдователно, нѣма защо да пишемъ коментарии на закона.

Я. Божиловъ: Значи, ако имотътъ е, оцененъ 10.000 л. по данъчнитѣ книги, ще се плати за него 300 л. данъкъ. Така ли е?

Г. Георговъ: Азъ не съмъ се отказалъ отъ думата, г. председателю.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Вие нѣмате думата, защото се отказахте, за да чуете г. министра, не Ваше съгласие.

Г. Георговъ: Азъ искахъ за обяснение да чуя г. министра.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Какво искате да чуете повече отъ онова, което е писано въ закона?

Г. Георговъ: Ние трѣбва да го разберемъ, защото ще отговаряме прѣдъ нашитѣ избиратели.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Говорете, г. Георговъ.

Г. Георговъ: Да, ще говоря по прѣдмета, защото не съмъ удовлетворенъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, говорете.

Г. Георговъ: Е добръ, г. министърътъ, както обясни сега, не е 3% отъ данъчната стойностъ, напр., единъ плаща за едно мѣсто 40 л. данъкъ, и да плати 3% върху тия 40 л. — 1-20 л.; то не е отъ данъчната стойностъ, а е отъ стойността на самото мѣсто. Ако мѣстото струва 10.000 л., ще плати 300 л. данъкъ, ако струва 20.000 л., ще плати 600 л. Ние имаме единъ изриченъ членъ въ нашия основенъ законъ, въ конституцията, чл. 67, който казва: (Чете) „Правата на собствеността сѣ неприкосновени.“ Чл. 68: (Чете) „Принудително отстъпване имотъ може да стане само заради държавна и обществена полза, и то съ справедлива и прѣдварителна заплата. Начинътъ, по който може да става такова отстъпване, има да се опрѣдѣли по особенъ законъ.“ Значи, ние сега ко-свено гледаме какъ и какъ да отчуждимъ имотитѣ на нѣкои си отъ гражданитѣ, които не могатъ да

ги застроятъ. Единъ примѣръ. Въ Ловечъ единъ занаятчия има едно мѣсто, построилъ си една къща. а въ друга улица има едно пространство празно мѣсто и го употребява за насаждане лукъ и зарзаватъ. Сега, казано е: ако не го построимъ, ще платимъ 3%. Оня човѣкъ иска да го застрои, но нѣма пари. Шомъ министерството изказва желание да обложимъ такива мѣста съ данъкъ, то трѣбва и да каже: „Г-не! Ти имашъ възможностъ дастроишъ зданието, на ти пари съ 4% лихва дастроишъ това здание“. И послѣ, кой ще обитава това здание, за да го построи? Кой ще живѣе вътрѣ въ него? Тогава държавата трѣбва да го обезпечи, съгласно чл. 68 отъ конституцията, и да каже: „Азъ ще наема тсѣа здание, ако стои празно“, и да го обезпечи въ лихвата. Всѣки единъ, който има интересъ, знае да си нази интереса, а ние искаме тукъ насила да го накараме тукъ да си строи здание. Ако г. министърътъ обяснява, че имало нѣкои, които спекулирали съ зданията, азъ ще му кажа имена, които му сѣ въ очитѣ, напр., г. Гешовъ, г. Рачо Петровъ, Георговъ — турете и мене — турете тѣ да плащатъ даждия, но не да плаща народътъ, който не знае какво да прави съ тѣзи мѣста, които подиръ 2—3 години ще му ги взематъ. Ако азъ имамъ празни мѣста, съгласенъ съмъ да плата данъкъ 3%. Но ако единъ чиновникъ, който е постилъ 10 години, купилъ си е едно мѣсто за 7, 8, 10 хиляди лева, чака да го застрои, нѣма пари, като му плаща 2—3 години данъкъ на 10.000 л. — 300 л., не ще може да плаща на банката и лихвитѣ за това мѣсто, и тогава ще го продаде. Кому ще го продаде? Никой нѣма да го купи, защото нѣма пари да го построи. Ние, както отиваме, само даждия налагаме, а не улесняваме народа съ мѣроприятия, щото да намалимъ разходитѣ; ние, както увеличаваме даждията, за да увеличаваме заплатитѣ на чиновницитѣ, станахме само фабрика за чиновници — нищо друго. Миналата година турихме даждие 11% върхуни за пѣтната тежба, сега я увеличаваме още съ 2%: постоянно увеличаваме и увеличаваме — врѣме е вече да се тури край на туй увеличаване. Азъ, г. г. народни прѣдставители, съмъ увѣренъ, че вие ще се убѣдите, какво това нѣщо не може да остане така, както се прѣдвижда, и моля, цѣлата буква, заедно съ забѣлжката, да се изхвърлятъ, защото въ забѣлжката е казано, ако нѣкой построи едно врѣменно здание, това здание нѣма да му се вземе въ внимание; трѣбва да направи такова едно здание, каквото ще му прѣдпише градското общинско управление, защото, ако остане мѣстото празно и струва 10.000 л., общината ще получава 300 л. данъкъ, а ако построи едно здание, което да струва 5.000 л., общината нѣма да взема нито 50 л., затуй ще го принуди да си построи солидно здание.

Моля г. министра да се съгласи да се отхвърли буква е, заедно съ забѣлжката.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ е, да приемемъ ли, щото незастроенитѣ мѣста въ градоветѣ отъ 6.000 души жители нагорѣ да се облагатъ съ 3% върху данъчната стойностъ на мѣстото, ако $\frac{3}{4}$ отъ квартала е заселенъ вече. Каква цѣль е прѣслѣдвала комисията или, въобще, тѣзи, които прѣдлагатъ законопроекта? Прѣди всичко, както каза и г. министърътъ на общественитѣ сгради, законопроектътъ има за цѣль да развърже рѣцѣтъ на общинитѣ за единъ новъ доходъ; значи, имала е фискална цѣль. Отъ друга страна, законопроектътъ има за цѣль да хване да обложи онѣзи търговци на мѣста, които, благодарение на тази покупка и продажба на мѣста въ сто-

лицата, сж станали милионери. Освѣнъ това, законопроектътъ има и друга една цѣль, която ей-сега се забѣлѣзва, като гледамъ тази жива агитация между васъ тукъ — всички заинтересовани хора, всички онѣзи, които иматъ мѣста въ тия градове, силно сж засегнати, и виждате, когато въпросътъ се докосва до кесията, колко е живъ интересътъ къмъ тази работа. Ако ние постановимъ, ако ние дадемъ право на градскитѣ общини да облагатъ тѣзи мѣста, азъ мисля, ще допринесемъ нѣщо за политическото съзнание на нашия българинъ, особено въ градоветѣ, ще го накараме да почне да се интересува отъ общинското самоуправление, ще го накараме да се интересува отъ референдума, защото досега нашитѣ градове, откажъ е въведенъ законътъ за допитването до народа, доста се компрометираха; голѣми градове, ужъ населени съ съзнателни граждани, а пъкъ не участвуватъ въ общинското самоуправление, не отиватъ, когато ги повикватъ, да разрѣшаватъ извѣстенъ въпросъ, да разрѣшаватъ извѣстенъ заемъ. Ако ние дадемъ право на общината, да облагатъ тѣзи мѣста съ 3%, не задължаваме всички общини да поставятъ този приходъ въ своитѣ бюджети; не, само онѣзи общини, които желаятъ да направятъ това, ще сторятъ туй нѣщо.

Какви сж лошитѣ страни, г-да, т. е. какво е ималъ още за цѣль прѣдложителътъ на законопроекта съ това нѣщо? Струва ми се, че г. министърътъ на общественитѣ сгради мимоходомъ каза това нѣщо; той спомена за столицата, че има много незастроени мѣста въ срѣдата на града и съ това се пакости на обществото; пакости се на обществото, защото наемитѣ посаживатъ, особено въ центра на града, каратъ се хората да идатъ по крайнитѣ, а има голѣма частъ отъ тѣзи мѣста незастроени, които, ако се застроятъ, ще повитинѣятъ самитѣ наеми. И на Софийската община занаяпрѣдъ се дава възможностъ да въздѣйствува или да застави онѣзи, които не сж си застроили мѣстата, особено въ центра, да ги застроятъ, и съ това ще помогнатъ на живущитѣ въ столицата.

Но, г. г. народни прѣдставители, има и нѣщо, което ще напакости на бѣднитѣ хора. Ако законътъ прѣслѣдва само богатитѣ, само тѣзи, които тръгватъ съ мѣста, то е другъ въпросъ. Не съмъ азъ, който ще се противопоставя, когато засѣгаме богатитѣ; азъ бихъ желалъ да имаме едно законоположение, чрѣзъ което да засегнемъ съ единъ особенъ данѣкъ и онѣзи, които притежаватъ много повече земя, отколкото имъ е потребна да се прѣпитава. Бихъ желалъ единъ денъ българскитѣ парламентъ да засегне и чокоитѣ и да ги застави да поразпродадатъ тази земя, която притежаватъ, да не притежаватъ земя за 50—100 сѣмейства; да оставятъ само потребната за тѣхното прѣпитание, а другата да освободятъ, защото веѣки, който се е родилъ, има право да живѣе на този свѣтъ, има право на тази земя, има право, въобще, да се ползува отъ тѣзи блага. Но ако възприемемъ това положение за градскитѣ мѣста безъ корекция, ще засегнемъ и бѣднитѣ. Има тукъ занаятчици, има бѣдни чиновници, има други бѣднории, които отъ дълго врѣме спестяватъ, за да си купятъ едно мѣстенце, защото знаятъ, че колкото повече се бавятъ, толкова повече ще посаживатъ мѣстата, и затуй бързатъ да се снабдятъ съ извѣстно мѣсто; тѣзи бѣдни хора сега нѣматъ възможностъ да построятъ сгради на самитѣ мѣста, ами слѣдъ като сж купили мѣстото, слѣдъ като сж спестявали въ продължение на десетина години пари, за да го платятъ, ще чакатъ да спестяватъ още десетина години, за да си построятъ къща. Тѣзи бѣдни хора не би трѣбвало да облагаме. И азъ бихъ се съгласилъ да направимъ изключение поне за онѣзи, които иматъ само едно мѣсто незастроено, за да освободимъ тѣзи бѣдни хора, ...

Г. Гроздановъ: Тѣ сж по крайщата.

А. Стамболийски: ... а който има повече отъ едно дворно мѣсто незастроено, той да бѣде облаганъ съ новия данѣкъ.

Министъръ М. Такевъ: Единъ голѣмъ човѣкъ въ София има едно мѣсто за милионъ.

А. Стамболийски: Моля Ви се. Ама за единъ-двама богати човѣци, знаете ли колко сиромашки черги ще изгоримъ? Послѣ, да е туй само за столицата, иди-дойди — който ще живѣе въ столицата, той да му мисли; но това ще закачи и други градове.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: И селата.

А. Стамболийски: И струва ми се, че въ градоветѣ, където нѣма да се даватъ къщи подъ наемъ, нѣма защо да заставяме хората да застрояватъ мѣстата си. Нѣщо повече — това е отъ интересъ за обществото. Има голѣми празни мѣста, напр., въ Шуменъ, въ Стара-Загора. Това е отъ полза за обществото; по-хигиениченъ е градътъ тогазъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Г. Стамболийски! Въ Стара-Загора споменахте. Тамъ голѣмитѣ мѣста сж закупени отъ г. Василь Златевъ и отъ 15 години ги държи празни.

А. Стамболийски: Значи, и тамъ има милионери, които трѣбва да се прѣслѣдватъ. Г. г. народни прѣдставители! Въ веѣки случай, азъ бихъ желалъ тази корекция на този членъ: онзи, който има едно мѣсто незастроено, да не го засѣгаме, да не го облагаме; онзи, който има повече мѣсто, него да обложимъ. Азъ се допитахъ до нѣкои и други такива търговци на мѣста въ столица София — не като г. Георгова, защото не зная, да-ли той има ...

Г. Георговъ: Азъ съмъ съгласенъ да ме обложите, да се тури и моето име втрѣ въ закона.

А. Стамболийски: Споменахъ Васъ, защото така се говори за Васъ. — Казвамъ, допитахъ се до хора, които отъ голтаци сж станали милионери, чрѣзъ покупка-продажба на празни мѣста, и единъ отъ тѣхъ ми каза: „Имамъ мѣсто за 200.000 л.; ще ме обложатъ съ 7.000 л. годишно. Азъ ще построя по една скромна къщичка на веѣко едно отъ тия мѣста за около 15—20 хиляди лева, и ще избѣгна данѣкъ 3%, ще се отърва отъ него; ще направя, казва, скромни къщички, каквито нѣма да права, ако ме оставите на покойствие“. По такъвъ начинъ азъ се надѣвамъ, че тия милионери ще избѣгнатъ закона. Но, както и да е, принципътъ е добъръ: да се засегнатъ онѣзи хора, които тръгватъ съ такива мѣста. Но азъ желая, г. г. народни прѣдставители, да поставимъ тази корекция: ако единъ човѣкъ има едно мѣсто, да не го облагаме.

И. Хаджиевъ: Отъ колко метра?

А. Стамболийски: Тогазъ нѣма да засегнемъ съ това бѣднитѣ хора. Голѣмината на едно дворно мѣсто е опрѣдѣлена, г. Хаджиевъ: има ли 200 м. въ центра на града или въ квартали, които сж застроени, не-дѣйте да облагаме това мѣсто; защото повечко бѣдни сѣмейства въ София сж се сдобили съ такива мѣста, не ще скоро да ги построятъ, ще бждатъ принудени да даватъ глоби, да даватъ нови данѣци, да ги продаватъ и съ това ще ги направимъ съвършено голи хора, да нѣматъ педя земя, където да подслонятъ своитѣ дѣца.

Ще моля, както г. докладчика, така и г. министра, да се съгласятъ, щото едно дворно мѣсто — опрѣ-

дълете, ако щете, и количеството на метритъ на това мѣсто, или просто, като се каже едно дворно мѣсто, да се разбира 200 м. — да не се облага, а само този, който има повече отъ едно мѣсто незастроено, той да се подлага подъ удара на тази алинея.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Никола Чолаковъ.

Н. Чолаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако има нѣщо несправедливо въ настоящия законъ, което да онеправдава извѣстни данъкоплатци, то е именно този членъ. Цѣльта, която се гони, г. г. народни прѣдставители, съ облагането на празнитѣ мѣста, е да се прѣслѣдватъ ужъ нѣкои си богаташи, които търгуватъ съ мѣста, но тѣхъ нѣма да засегне този законъ; той нѣма да ги уплаши да си продадатъ мѣстата. Напротивъ, извѣстни лица, които сж вземали нѣкое мѣсто и търсятъ срѣдства да могатъ да подобрятъ своето икономическо положение, та да направятъ на това именно мѣсто нѣкоя къща за дѣцата си — такива хора щѣ бждатъ принудени да си продадатъ мѣстата на богатитѣ хора. Тази цѣль ще постигне законътъ. Ето защо, този именно законъ, особено буква д отъ чл. 73, е такъвъ, който може да накара, да принуди извѣстни бѣдни хора, които иматъ извѣстно мѣсто, да продадатъ своитѣ мѣста.

И. Хаджиевъ: Защо се криете задъ тия бѣдни?

Н. Чолаковъ: Азъ ще ви наведе и такъвъ единъ примѣръ. Едно лице притежава мѣсто каждъ Майчинъ-домъ или въ други нѣкои затѣнтени улици, дѣто е непристъпно отъ калъ, дѣто не може да се отиде; какъ можете застави този човѣкъ да плаща такъвъ данѣкъ, когато той не може да има смѣтка да построи тамъ едно здание, защото, ако въ слѣдствие на този именно законъ, който се прокарва тукъ, това лице бжде принудено да вземе пари отъ банката, за да направи едно здание, то не само ще продаде къщата, за да плати дълга си спрѣмо банката, но ще му продадатъ сжцѣврѣменно и мѣстото. Г. г. народни прѣдставители! Тукъ е въпросъ за мѣста въ центра на гр. София, дѣто улицитѣ сж послани съ асфалтъ, които сж съ уредени улици. Но такива именно празни мѣста никждъ нѣма да видите незастроени, защото всѣко едно лице, което има мѣсто тукъ, въ центра на столица София, къмъ „Търговска“ улица или улица „Лега“ и не го е застроило, то отива противъ своитѣ интереси. Но какъ ще задължите едно лице, което притежава единъ имотъ въ крайщата на София да го застрои, когато не е въ неговъ интересъ да направи здание даже за себе си? Като нѣма ни трамвай, ни канализация, ни вода, ни нищо, на кого ще се даде подъ наемъ такава къща, която е построена въ една кална улица? Но, както и да е, все таки въ София може да се получи нѣщо. Ами въ Пловдивъ, дѣто се оплакватъ, че пропада, какво ще получатъ, ако направите едно здание? Нищо нѣма да получите. Само ще принудите гражданитѣ да си продадатъ мѣстата на богаташитѣ.

Така щото, за мене този членъ отъ законопроекта е съвсѣмъ несъстоятеленъ; не бива да задължавате хората да отидатъ да се опропастяватъ, да взематъ пари отъ банката, за да правятъ къщи, че послѣ да имъ продаватъ и мѣстата, и къщитѣ, и всичко, което сж спечелили съ потъ и трудъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Както каза г. министърътъ на общественитѣ сгради, пжтицата и съобщенията, съ наредбата, която прѣдлежи да гласуваме, прѣдлага се

нѣщо отъ твърдѣ голѣма важностъ за благоустройството на населенитѣ мѣста, а именно на градоветѣ съ население повече отъ 6.000 души жители и на курортнитѣ мѣста. Докогато народни прѣдставители, като току-що говорившиятъ, който очевидно е заинтересованъ, не станатъ по-хладнокрѣвни, струва ми се, ще бжде добръ да поспра. Въпросътъ за служба хладнокрѣвно обсъждане. Въпросътъ е за надоблагане почти само на онѣзи мѣста, повечето продадени съ долна цѣна, въ София, Варна и други градове, цѣната на които бърже расте, и за мѣста при минерални бани, купени повечето отъ спекуланти. На такива мѣста трѣбва да се наложи по-голямъ данѣкъ, за да се застроятъ по-скоро или да ги продадатъ тѣзи, които сж ги купили, за да ги купятъ ония, които иматъ нужда отъ мѣста да се построятъ жилища. Първо, съ това, което прѣдлежи да направимъ, ние не нарушаваме чл. 68 на конституцията, нито нѣкой другъ членъ на основния ни законъ или на който и да е другъ нѣкой законъ. Касае се за единъ данѣкъ, нареченъ допълнителенъ общински данѣкъ, който е отъ категорията на ония, които отъ 10 и повече години сж въведени въ повечето германски градове, и който е отъ най-справедливитѣ данѣци, за който се казва отъ единъ икономистъ, че той има un bel avenir — едно хубаво бждще. Защо? Защото е отъ най-справедливитѣ данѣци, защото чрѣзъ тоя данѣкъ идватъ да се облагатъ не имоти, които сме си спечелили, а имоти, които случаятъ е направилъ да станатъ наши, като сме били улеснени да спекулираме; сжщо, както когато нѣщо наслѣдите отъ далеченъ роднина, или когато нѣкой ви подари нѣщо, или когато ви се падне нѣкоя сума на лотария. Това сж имоти наричани les plus values non gagnées — имоти, които, както казахъ, не сте си ги спечелили съ потъта си, както наблѣга тукъ прѣждеговорившиятъ, ...

Н. Чолаковъ: Не съмъ го открадналъ, г. Мирски.

Н. Мирски: ... а имоти, които случаятъ е направилъ да станатъ ваши, като сте били въ Варна, напр., купили сте квадратния метъръ по 30 ст., а днесъ не щете да го продадете и по 30 л. И чакато да стане 60 л.

Н. Чолаковъ: Азъ го продавамъ по 3 л.

Н. Мирски: Купили сте, защото сте имали спекулативенъ духъ и защото сте вѣрвали, че въ Софийския, или Варненския общински съвѣти, ...

Н. Чолаковъ: Защото имамъ 4 дѣца, та да го оставя на дѣцата си, г. Мирски.

Н. Мирски: ... или въ други такива общински съвѣти ще прѣобладаватъ въ болшинството си спекулативни елементи, които не ще изпълнятъ условията наредени, когато общината ви е продала мѣстото, като е казала въ поемнитѣ условия, че ви задължава да го застроите въ 5 години, а вие го държите 25 години незастроено, защото ви понася. Азъ мисля, че се убѣди и самъ прѣждеговорившиятъ въ справедливостта на този данѣкъ. Въпросътъ е само да се разберемъ, щото никой да не каже, че тоя данѣкъ е несправедливъ.

Поменаха се села. Вие четете текста; въ него нѣма села, а има само градове съ население отъ 6.000 жители, нагорѣ, и въ него нѣма мѣста, купени за спекулативна цѣль при минерални бани, а не да си направимъ тамъ къщица и да си вършимъ занаята.

И така, като имаме прѣдъ видъ, че всички мѣста, които има да дообложимъ, сж мѣста, които тоя или оня градъ се е излѣгалъ и е разпродалъ, всички трѣбва да разберемъ, че тукъ се касае до единъ данѣкъ, противъ който г. Георги Георговъ, колкото

и да ни говори и да ходи между народните прѣдставители да агитира, нѣма да убѣди, освѣнъ убѣдениѣтъ, че той е несправедливъ, когато данѣкътъ е прѣсправедливъ.

Остава само да видимъ, нѣма ли нѣщо основателно въ онова, което се науми отъ народния прѣдставитель г. Стамболийски. Той е правъ, като ни наумѣва да не изпускаме изъ прѣдъ видъ цѣлѣта, която прѣслѣдваме съ настоящия данѣкъ. И затова азъ мисля, че ще направимъ добръ, ако къмъ пунктъ Д на члена който разискваме, приемемъ слѣдната забѣлѣжка: (Чете) „Забѣлѣжка къмъ пунктъ Д. Когато единъ жителъ въ таква градове не притежава своя къща на свое име или на име на жена си и притежава само едно мѣсто, прѣдначено за жилище, не се облага съ допълнителенъ общински данѣкъ. Ако мѣстото на такъвъ е по-големо отъ 200 кв. м., облага се само горницата“. Спасяваме положението не само на бѣднитѣ, но и на еснафитѣ, като бихме наредили, щото, който въ София, или Варна, или въ другъ градъ отъ 6.000 жители нагорѣ, има мѣсто, което си е купилъ, за да си направи къща, а пъкъ още не е успѣлъ — такъвъ човѣкъ да не плаща данѣкъ, ако мѣстото му е само 200 м. Ако е повече, ще плаща само за горницата, за да се бута и той да си застрои по-скоро мѣстото, защото цѣлѣта на градоветѣ, когато сж продали на евтина цѣна своитѣ мѣста за жилища и въобще за здания, е била слѣдната: да се благоустроятъ по-скоро градоветѣ, да се увеличатъ по този начинъ по-скоро и приходитѣ имъ. А днеска, както стои работата, ще излѣзе, че градоветѣ сж продали мѣстата си, прахосали сж имота си, за да напълнятъ джобоветѣ на нѣколко спекуланти. Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че заслужава, слѣдователно, да обърнемъ внимание и на това, което говори г. Стамболийски и което азъ формулирамъ въ оная забѣлѣжка, която прѣдлагамъ къмъ пунктъ Д, и моля всички най-хладнокрѣвно да се произнесемъ по тоя въпросъ, защото е отъ голѣма важностъ и защото той е едно *rai excellence* демократическо дѣло.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Слава Богу, трѣбваше да дойде чл. 73, за да се създаде интересъ въ народното прѣдставителство отъ гласувания досега законъ. Казвамъ интересъ, защото ние всички бдимъ тамъ, кѣдѣто ще се посегне да се плаща. Всички ние проповѣдваме, искаме, желаемъ благоустройство — никой не отрича това. Но никой отъ насъ, а още повече прѣждеговорившитѣ, не си зададохъ въпроса: кой е този, който прокара улицитѣ; кой е този, който харчи грамадниѣ суми, особено въ градоветѣ София, Пловдивъ, Русе, Варна. Сравнете, г-да, разходитѣ на четиритѣ градове, които мѣри да зачекне чл. 73; тѣ харчатъ повече отъ останалитѣ 76 въ цѣлото царство. Питамъ азъ: кой става причина — единъ много ясень и нагледенъ примѣръ — да посжине мѣстото на Гендовичъ срѣщу Народния театръ, което е купено, може-би, само за 5.000 л., а днесъ и 400.000 л. да му дадешъ, нѣма да ти го даде. Кой е причината? Задайте си този въпросъ, и отговорътъ е много ясень. Причината е Софийската градска община съ редъ свои заеми, които сключи, за да направи тамъ най-хубавитѣ здания: Военното министерство, градската градина, градското казино, онѣзи хубави площи, онѣзи хубави послани улици. Естествено е, че градътъ е харчилъ съ милиони левове, за да разхубави тая частъ на града, и този господинъ, който се е възползувалъ да има щастieto съ една спекула да се добере до едно такова мѣсто, и неговата цѣна да се повиши **сто пѣти**, а да не

помогне на тая община, на това самоуправително учрѣждение въ неговитѣ тегоби, питамъ азъ: Вие, г. Чолаковъ, и Вие, г. Георговъ, хладнокрѣвно ли защищавате този въпросъ, или лично се защищавате?

Н. Чолаковъ: Азъ не мога да направя това; той ще го направи. Нѣма да уплашите съ този законъ Гендовича, нито Гешова, а ще обѣсите мене и такива сиромаси като мене.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Моля, г-да.

С. Савовъ: Не може единъ законодатель, когато ще създава закони, да защищава, прѣди всичко, своя личенъ интересъ. Мѣстото, което Вие, г. Чолаковъ, притежавате въ Пловдивъ, и г. Георговъ въ София, утрѣ може да мине на друго, но фактътъ е, че демократическиятъ принципъ, който лежи въ този членъ, е този, че градската община, която става причина да посжине това мѣсто, трѣбва да вземе малко помощъ отъ това мѣсто. Принципътъ е много добръ, и ако има нѣщо добро въ тоя законъ, то е това.

Н. Чолаковъ: Разбирашъ ти отъ принципъ!

С. Савовъ: И безъ всѣкакво двоумѣние, г. г. народни прѣдставители, трѣбва да си вдигнете рѣката да гласувате този членъ, а тѣзи господа, които иматъ имотъ, или ще го застроятъ, за да плащатъ данѣкъ върху сградитѣ, или ще го продадатъ, или ще го дадатъ на този, който може да го владѣе. Имотътъ трѣбва да принадлежи на този, който може да го владѣе, а не да се държи съ спекулативна цѣлъ.

Н. Чолаковъ: Bravo! Да живѣешъ! (Ржкоплѣска)

С. Савовъ: Тия сж моитѣ три думи, които имахъ да кажа по тоя членъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Интересътъ лежи въ основата на всѣка човѣшка акция, г. г. народни прѣдставители. Това е много ясно. Интересътъ кара хората да приказватъ и сега, когато се създава единъ законъ не за г. Чолакова, не за г. Божилова, или за Хаджиева, или за други, а за едно общество. Азъ мисля, че това не прави друго нищо, освѣнъ да изтъкне чистата заинтересованостъ на тия хора. Питамъ азъ, защо вие, г. г. народни прѣдставители, които тѣй горещо защищавате това, защо вие, които по единъ щастливъ случай сте попаднали да живѣете въ София, да живѣете въ Пловдивъ, да живѣете въ Русе, да живѣете въ ония градове, кѣдѣто градскитѣ общини безмилостно, ако щете, харчатъ по толкова хиляди лева годишно, правятъ заеми, за да ви разхубавятъ града, за да ви дадатъ възможностъ да живѣете хигиенично, да живѣете икономически, по-добръ, да живѣете щастливо въ тия мѣста, защо, казвамъ, вие, които се намирате въ тия мѣста, се отказвате да дадете каквато да е помощъ въ полза на тия общини? И какво е казано въ този членъ? Казано е, че общинитѣ иматъ право да облагатъ имотитѣ на хората до 3%; може съ 1% да ви обложатъ, може съ 1/2% да ви обложатъ. Пъкъ най-сетитѣ, ако азъ можехъ да имамъ едно мѣсто въ София, или ако можехъ да живѣя въ София, или ако бѣхъ щастливецъ като нѣкой отъ васъ да живѣя въ София, само за тия хубости, които сж въ София, само за тия благодѣния, които ми дава градътъ, само за тия читалища, само за тоя Университетъ, само за тия училища, които ми дава градътъ, съ удоволствие бихъ платилъ 5% повече, отколкото пла-

шатъ другитѣ граждани, които живѣятъ въ другитѣ затѣнтени градове.

Я. Божиловъ: Защото нѣмайтъ, затова говоримъ така.

И. Хаджиевъ: Вие виждате, когато дойде врѣме да говоримъ за нашата черга, най-лесно е да се защищаваме, като се криемъ задъ сиромаситѣ. Сиромаси, казвамъ, има. А-а, ще ми простите вие — да има човѣкъ мѣсто въ София и да бѣде сиромасъ! Нѣма такива сиромаси. Ние знаемъ, че за цѣли квартали въ София, които едно врѣме сѣ взети по 10 ст. метъра, по 10 наполеона не, и по 20 да имъ даващъ на метъра, днесъ нѣма да ви го дадатъ. Сиромасъ човѣкъ може да има мѣсто нѣкъдѣ въ къшетата, къдѣто нѣма да го засегне законътъ и нѣма да плати, а пъкъ тукъ не се създава законъ за единъ-двама.

Г. г. народни прѣдставители! Членътъ е тъкмо на мѣсто. Азъ мисля, че ние ще направимъ тъкмо една голѣма несправедливостъ, ако го отхвърлимъ. Съ това ще дадемъ една помощ на нашитѣ общини, и то много малка помощ, отъ онѣзи, които, безъ да пцатъ, случайно сѣ се намѣрили на такива мѣста, и би трѣбвало да станатъ тукъ и съ удоволствие да приематъ такъвъ данѣкъ, такава помощ за общинитѣ. Напротивъ, отъ тамъ, отъ дѣто общинитѣ трѣбваше да очакватъ помощ, отъ тамъ виждаме най-горещо да се противопоставятъ противъ една такава помощ — азъ ще я нарека помощ, защото дѣйствително то нѣма да бѣде голѣма работа за онѣзи, които иматъ такива мѣста.

Г-да! Има и друго едно нѣщо. Мотивитѣ, които каза прѣди малко г. министърътъ на общественитѣ сгради, сѣ свършено прави, заслужаватъ внимание. Азъ зная тукъ цѣли сосиетета, които се занимаватъ изключително съ тая търговия и въ годината по 3—4 пкти — да не кажа повече пкти — едно мѣсто минава отъ ржцѣ на ржцѣ и го изкарватъ, като захванете отъ 1.000, на 10—15 хиляди лева. Това е една търговия и, както ми казватъ, мнозина тукъ изключително съ тая търговия се занимаватъ. Пъкъ най-сетнѣ ония мѣста, които сѣ въ градищата, заслужаватъ винаги да бѣдатъ обложени съ нѣщо повече. Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, че ако днесъ George Lloyd си е навлѣкълъ ненавистята на лордоветѣ въ Англия, то не е защото иска да унищожи тѣхното вето, но защото посегна да тури данѣкъ на такива мѣста, които справедливо трѣбва да бѣдатъ обложени; затуй си и навлѣче белята отъ тия хора, но отъ друга страна спечели симпатитѣ, любовта на цѣлия народъ. Азъ мисля, че вие най-малко трѣбва да се противопоставите на този данѣкъ, а най-малко трѣбва да се противопоставя г. Георговъ, защото туй го издава, че е много заинтересованъ. Доколкото моитѣ свѣдѣния се простиратъ, той има най-много мѣста тукъ и затуй вдига най-голѣма гюрултия. Нѣма, г-да, да направите голѣмо зло, ако гласувате за члена. Азъ ще гласувамъ за члена.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Добри Митовъ.

Д. Митовъ: Г. г. народни прѣдставители! Дѣйствително, прави впечатлѣние, че въ този членъ сѣ прѣдвидѣни за въ полза на селата и градоветѣ, за тѣхното благоустройство, извѣстни общински приходи. Добрѣ е, че тия приходи сѣ прѣдвидѣни тъкмо тукъ, за благоустройството на населенитѣ мѣста въ царството. Обаче по точка д на тоя членъ имамъ да кажа, че трѣбва да се направи извѣстно изключение. Азъ прѣдлагамъ слѣдующата забѣлѣжка къмъ точка д на чл. 73: „Освобождаватъ се отъ общински

налогъ дворищнитѣ мѣста, засадени врѣменно или за по-дълго врѣме съ овошни, черничеви и други дрѣвчета, или прѣвърнати въ зеленчукови градини“. Съ това ще направимъ слѣдующето добро. За да не плащатъ тоя данѣкъ, възможно е хората да прѣдпочетатъ да обърнатъ въ овошни градини или въ градини, въ които да развѣждатъ черничеви дрѣвета, или въ зеленчукови градини, всички ония празни мѣста въ селата и малкитѣ градове, които сѣ прѣобърнали тия села и малки градове почти въ пустиня. Тѣй щото, азъ прѣдлагамъ на г. докладчица да приеме тая забѣлѣжка, да я докладва на Събранието и да се сложи на гласуване.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Иванъ Дрѣнковъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Коста Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ по принципъ, засега поне, не съмъ да се облагатъ хората съ нови даждия. Може-би г. министърътъ да е правъ, може-би и господата, които поддържатъ този членъ, да мислятъ, че сѣ прави, че така трѣбва да се плаща за строителната политика на градоветѣ, за украсяване на градоветѣ и т. н.; обаче, повтарямъ, засега нови даждия ние не трѣбва да туряме на нашитѣ хора. Приемете ли, че този данѣкъ ще трѣбва да съществува, ние нѣма да бѣдемъ прави, когато поставяме „градове отъ 6.000 души нагорѣ“. Ако приемете, че този данѣкъ ще трѣбва да съществува, азъ бихъ ви молилъ да турите да се освобождава отъ данѣкъ единъ минимумъ отъ 500 кв. м. мѣсто и да увеличите жителитѣ на градоветѣ. Защото ето какво ще стане. Въ София, Русчукъ, Пловдивъ има мѣста, купени отъ хора, които не живѣятъ тамъ, а другадѣ. Вѣрно е, че въ София всѣка година цѣнитѣ на мѣстата растятъ. Такива иматъ смѣтка да ги държатъ и да чакатъ да ги продадатъ слѣдъ три години, отъ 5 наполеона, 10—15. Такива, споредъ васъ, както г. министърътъ прѣдлага, би трѣбвало да платятъ нѣщо. А какво ще правите съ насъ? Ние сме едно градле отъ 6.500 жители; тамъ цѣнитѣ на мѣстата нѣма да се покачатъ, може-би, и слѣдъ 50 години. Между двѣ къщи има дворъ 2—3 декара.

Г. Гроздановъ: Много малко.

К. Сидеровъ: Моля Ви се. — Както щете, но за такива градлета, то е много. Защо сега вие ме карате да го застроивамъ, или, ако не го застрою, да кажете: платете 4 или 6 л.? Казвате да го направя градина за домати и картофи; карате ме да го застрою. Не мога, защото не разполагамъ съ срѣдства; трѣбва да отида да взема пари отъ банката, за да направя къща. Но и друго: нѣмамъ смѣтка, кому ще давамъ тая къща подъ наемъ, какъвъ ще бѣде мойтъ приходъ? Намирамъ се въ едно градле отъ 6.000 души жители; чиновницитѣ ли ще ми дадатъ наемъ? Тоя законъ вие трѣбва да го изпълнявате, и инженеритѣ и архитектитѣ ще ви кажатъ: 6.000 жители има въ градлето и трѣбва да бѣдатъ такива прозорцитѣ, такава фасада да има къщата, а това струва 10.000 л. Въ градъ отъ 6.000 жители да ме карате да харча 10.000 л. за къща, кому ще я давамъ? Повтарямъ, само за София, Пловдивъ, Варна, Русе, тамъ, дѣто цѣнитѣ на мѣстата се качватъ отъ денъ на денъ, да се приложи това; но за едно градле отъ 6.000 жители, къдѣто азъ имамъ два декара градина, заградена, защо вие ме заставяте да давамъ данѣкъ? Така щото, азъ бихъ молилъ, ако приеме Събранието, че този данѣкъ трѣбва да съществува,

поне да отскочи отъ числото на жителитѣ — да стане 10.000 жители — като оставимъ 500 кв. м. да не се облагатъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Никола Коларовъ.

Г. Гроздановъ: И той има празни мѣста.

Н. Коларовъ: (Отъ трибуната) Г-да! Декларирамъ, че нѣмамъ празни мѣста; слѣдователно, никакъвъ интересъ нѣмамъ, освѣнъ оня общъ интересъ, който трѣбва да се има прѣдъ видъ тукъ, когато се разрѣшава такъвъ единъ въпросъ, който, дѣйствително, е отъ много голѣма важностъ.

Г. г. народни прѣдставители! Когато разискваме такива жизнени въпроси, споредъ мене, трѣбва да се поставимъ на положението на сѣдии, на хора безпристрастни, а не на хора заинтересовани. И дѣйствително, ако ние вземемъ да погледнемъ по-от-високо въпроса, който сега ни занимава и който, може-би, е най-интересниятъ въ цѣлия този законопроектъ, менъ ми се чини, че на това нововведение, което се внася тукъ, ще трѣбва да обърнемъ сериозно внимание, както и на истинското положение на работитѣ, тъй както сж тѣ, и да нѣмаме прѣдъ видъ отдѣлни личности или тѣхнитѣ интереси, когато законодателствуваме. Ето защо, ще ми позволите и азъ да се изкажа по този въпросъ тъй, както азъ разбирамъ работитѣ.

Безспорно, тенденцията въ този законопроектъ е да се вземе данѣкъ, да се обрѣменятъ ония, които се прѣдполага, че спекулиратъ и печелятъ отъ мѣстата, които днесъ стоятъ незастроени. Но въпросътъ въ голѣмата си широчина не се състои въ туй, че мѣстата, които сж незастроени, стоятъ такива, защото хората ги държатъ, за да спекулиратъ съ тѣхъ. Г. Чолаковъ прѣди малко много искрено се провинваше, като казваше слѣдующето: „Азъ имамъ четири дѣца и за тѣхъ искамъ да направя къща, кждѣто да ги помѣстятъ.“ И, г-да, не трѣбва да изгубвате изъ прѣдъ видъ едно нѣщо, а то е слѣдующето. Отличителната черта на българина е, че види ли се малко охолентъ — а българската охолностъ всѣки знае колко е — събере ли 5—10 хиляди лева, едно малко състояние, първата работа, която прави, то е да си строи къща. Има една поговорка, която казва, че турчинътъ като забогатѣе взема една жена повече, а българинътъ при пръвъ случай, когато се настани, гледа да си направи къща. Българскиятъ народъ не счита единъ човѣкъ, че е домакинъ, че е достигналъ въ зрѣлостно положение, освѣнъ въ момента, когато самичѣкъ си сгради свой домъ. Това е стличителна черта на българина. Българинътъ употребява голѣма частъ отъ своитѣ срдѣства, и мобилизира ги, за да си направи къща, защото той обича своето сѣмейство, култътъ къмъ сѣмейството го кара той да иска да направи нѣщо трайно и да си дава паритѣ въ къща. И ако дойдете да проучите какво е материалното положение на стопанитѣ на къщи, напр., въ София, вие ще дойдете до печалното заключение — нѣма да прѣкаля, ако кажа — че едвамъ 30% отъ стойността на къщитѣ въ София е тѣхна собственостъ. Хората, които иматъ днесъ къщи въ София, не сж платили 70% отъ стойността на тѣзи къщи.

Г. Гроздановъ: Това е за застроената частъ.

Н. Коларовъ: Отъ застроената частъ ще се отиде къмъ незастроената, за да се разберемъ, защо има незастроени мѣста. Сега азъ искамъ да изтъкна втора една мисль, че дѣйствително голѣма частъ отъ незастроения мѣста, отъ имотитѣ въ София сж увеличили своята стойностъ, по причина, че София е столица на България, и по причина, че е благоустроена. Да, това е помогнало много за по-

качването стойността на мѣстата, но недѣйте изпуска изъ прѣдъ видъ, че голѣма частъ отъ тѣзи мѣста стоятъ незастроени не за спекуляция, а защото хората, които ги иматъ, нѣматъ срдѣства да ги застроятъ. По тѣзи именно съображения, като излизамъ отъ този принципъ, азъ се обявявамъ противъ този данѣкъ. Азъ съмъ убѣденъ и моля запомнете добръ, че ония, които иматъ свободни срдѣства, ония, които искатъ да спекулиратъ, ония, които искатъ да оползотворятъ паритѣ си, винаги ще избераатъ най-подходното мѣсто, кждѣто да пласиратъ тия пари. Ако вие обложите днесъ единъ господинъ, който има 50—100 хиляди лева и който иска да ги оползотвори съ купуване на мѣста и да спекулира съ тѣхъ, той, ако бжде обложенъ прѣкомѣрно и ако поради това не намѣри смѣтка въ купуването на мѣста, нѣма да купува мѣста, а ще отиде да си плазира паритѣ тамъ, дѣто нѣма да бжде обрѣмененъ. Той ще прѣдпочете най-послѣ, да си купи цѣнни книжа и нѣма да плати петъ пари данѣкъ, защото въ България днесъ дѣйствителността е такава, че който трѣбва да плаща и може да понесе най-голѣми данѣци, плаща най-малко. Но изкуството на добрихъ законодатель е да може да хване тия хора и по единъ справедливъ начинъ да ги накара да платятъ данѣкъ, който отговаря на тѣхното състояние и приходи. Вие знаете много добръ положението, което имаме днесъ. Вие можете да бждете притежателъ на 100.000 л. български цѣнни книжа, да имате 5 хиляди лева рента и да не платите нито една стотинка данѣкъ, а пъкъ другъ, който има една къща отъ 50.000 л., взети съ ипотека, за която плаща лихва, за която плаща данѣци, за която плаща ремонтъ, който има още една грамадна строителна криза да прѣкара, той се облага съ много по-голѣмъ данѣкъ. Да, строителна криза казахъ. Трѣбва да кажа, че най-грозна е кризата въ зданията, защото къщитѣ, които сж правени прѣди 10 години, трѣбва да бждатъ съборени, за да се направятъ нови; онѣзи, които нѣматъ парно отопление, които нѣматъ електрическо освѣтление, които нѣматъ каналъ, сж вече фалирали къщи прѣдъ онѣзи, които сега се стрѣятъ; и онѣзи, който е ималъ мѣсто прѣди нѣколко години купено по 2—3 л. и построилъ къща на 200 кв. м. на единъ етажъ да се шири на широко, днесъ вижда, че нѣма никаква смѣтка и е принуденъ, ако иска да прави смѣтка, да я продаде, или да я събори и да си издигне нова къща на два или четири етажа, за да може да бжде по-евтина постройката на къщата и да хване двата крайща. Е добръ, при това положение сега стопанитѣ сж обложени съ по-голѣми данѣци отколкото рентиритѣ; именно, когато тѣзи въпроси се иматъ прѣдъ видъ, споредъ менъ, не може тъй бързо да натоварваме съ нови данѣци онѣзи мѣста, които стоятъ още незастроени.

Много сж, г. г. народни прѣдставители, причинитѣ, задѣто мѣстата стоятъ незастроени. Но едно нѣщо, което трѣбва да се има особено прѣдъ видъ, то е да се взема подъ внимание тая отличителна черта на българина, проявена особено въ чиновническото съсловие и въ по-голѣмитѣ наши градове, че каквото спести гледа да го хвърли въ мѣсто и по-нататѣкъ да търси кредитъ, да търси ипотека, за да строи къща. Вие тѣзи хора не трѣбва да обезсърчавате, а трѣбва да ги насърчавате, защото ние сме младъ народъ, ние сме останали назадъ и по жилищата, нашата генерация, която идва сега, трѣбва, като работи, за да набави необходимото за себе си, да работи и за бждѣщето. Ние наслѣдихме отъ нашитѣ бащи стари къшурки, въ малкитѣ градове, избрахме за столица единъ старъ, ала незастроенъ градъ, които при сегашната обстановка, при сегашния начинъ на живѣне, при сегашнитѣ нужди, ние намираме, че не сж удобни, и днесъ единъ баща на сѣмейство, за да си направи една къща, както той разбира да отговаря и на хигиена, и на доход-

ност, трѣбва да заборчлѣе, да откъсва отъ залѣка и дрехитѣ си, за да я запази за своитѣ наслѣдници, за които по-късно не ще остане, освѣтъ да се грижатъ да кичатъ и да нареждатъ тая къща, за която днесъ първия притежателъ е понесълъ цѣлия товаръ. И тъй, сегашното поколѣние е прѣтоварено прѣкомѣрно съ тежести, свързани съ първичното, съгласно изискването на новото врѣме домакинство, и, ако вие днесъ го обрѣмените съ още данѣци, какво ще направите. Вие ще накарате българина да се откаже отъ онази отличителна черта, която има у него, синѣ и потомецъ на земледѣлецъ, който отъ вѣкове знае, че земята съставлява най-трайното богатство, и най-голѣмото щастие е, като се гарантира подслона на сѣмейството. Азъ казвамъ, че гордостъ е за българина, дѣто си владѣе земята и е господаръ на себе си, а пъкъ вие, като поставяте сѣ повече прѣчки, за да се здобие съ подслонъ за дѣцата си, искате да го направите безимотенъ и да накарате само богатитѣ хора да хвърлятъ паритѣ си въ имоти, само тѣ да иматъ грамадни къщи. Вие ще направите да видимъ единъ денъ 6—7 етажни къщи въ София, въ които да живѣятъ по 10—15 сѣмейства, както живѣятъ на западъ безимотнитѣ. Ето защо ние трѣбва да запазимъ тази черта и както насърчаваме националната индустрия, тъй би трѣбвало да насърчаваме и индустрията на строежитѣ, защото запазваме здравето на нацията, а първото нѣщо е физическото здраве; а пъкъ физическо здраве можемъ да имаме само тогава, когато имаме хигиенически помѣщения. Когато ние живѣемъ въ здрави жилища, ще имаме здраво потомство, здрави хора, които ще работятъ и ще бждатъ въ състояние да плащатъ повече данѣци.

Ето защо, като се поставямъ на туй становище, азъ не сподѣлямъ този възгледъ да се заскѣпватъ повече мѣстата съ нови данѣци, защото вѣтъ отъ тѣзи причини, които ние тукъ изтъкнахме, има цѣлъ редъ други, които правятъ да се покачватъ цѣнитѣ на мѣстата. И ако между 100 — защото, когато мѣстата сж се продавали по 30 ст. квадратниятъ метъръ, всѣки е билъ господаръ да си купи мѣсто — 95 души сж прѣдпочели да си пласиратъ паритѣ на друго мѣсто, а 5% сж били далновидни да си хвърлятъ паритѣ въ купуване на мѣста, не можете останалитѣ, които по една или друга причина, не сж купили мѣста и които сж се трудили редъ години да спестяватъ, за да си строятъ къща, да ги лишите отъ туй право да си купятъ мѣста. Вие ги лишавате, защото, когато заскѣпватъ мѣстата съ нови данѣци, както казахъ, богатиятъ-спекуляторъ на мѣста не плаща данѣкъ, а въпросътъ, на кого се прѣхвърля този данѣкъ слѣдъ продажбата на мѣстото, за да бжде застроено, е единъ жизненъ въпросъ. Да, този данѣкъ би ималъ смисълъ, ако азъ имамъ собствено мѣсто, което държа съ цѣлъ да спекулирамъ. Обаче, ако спекулацията ми е удачна, къмъ паритѣ, които съмъ далъ за мѣстото, всѣка година ще прибавямъ лихвитѣ и данѣцитѣ, и какво ще излѣзе тогава? А утрѣ, като дойде нѣкой при мене да купи това мѣсто, азъ ще смѣтна: азъ купихъ мѣстото за 15.000 л., държа го 15 години, искамъ лихва по 5%, платилъ съмъ данѣци 45% върху стойността 15.000 л., ще ми дадешъ 50 хиляди лева, за да ти дамъ мѣстото. Слѣдователно, не е богатиятъ, който ще плати данѣка, а онзи, който ще купува мѣстото, онзи, който ще прибере сѣмейството си, като построи къща върху него. Като повдигамъ този въпросъ, азъ мисля, че е много важенъ и ще трѣбва да се обмисли сериозно по него.

На други мѣста хората постапватъ съвсѣмъ по другъ начинъ. Насърчението на строежитѣ е единъ грамаденъ въпросъ въ странство. Идете въ Виена, идете въ Будапеща, идете въ Германия, и вие ще видите, че въ Виена, напр., 10 години не се взема данѣкъ за новитѣ къщи.

Г. Георговъ: 25 години.

Н. Коларовъ: Въ Будапеща 30 години не взематъ данѣкъ.

К. Мирски: За новитѣ сгради.

Н. Коларовъ: И ако вие имате намѣрение да съдѣйствувате за поевтиняването на наемитѣ, да помогнете за намѣстването на хората въ поевтинни жилища, да имъ дадете, както много добръ каза г. Стамболийски, да живѣятъ — а да живѣятъ не се разбира да глътатъ само чистъ въздухъ, а да иматъ и удобства — дайте възможностъ на хората да си набавятъ необходимитѣ жилища, а не да ги обрѣмняваме. Ето защо азъ не мога да приема този проектъ тъй, както е прѣдставенъ, защото съ туй се опасявамъ, че стойността на мѣстата на тѣзи хора, които не спекулиратъ съ мѣстата си, а искатъ, когато събератъ срѣдства, да си строятъ къща за живѣне, ще се заскѣпи изкуствено, и затуй азъ бихъ се съгласилъ по-скоро съ прѣдложението, което застъпа само ония, които спекулиратъ. И то, когато е въпросъ за спекулация, азъ бихъ се съгласилъ на онова, което се практикува въ Германия и Англия, а именно: ако азъ съмъ купилъ имотъ за 10 хиляди лева и го продамъ за 50 хиляди лева, обложете ме върху тѣзи 40 хиляди лева, които съмъ спечелилъ. Когато имате законъ за данѣка върху приходитѣ, облагайте така, както е справедливо. Но днесъ единъ бѣденъ човѣкъ, една бѣдна вдовица, която е пратила дѣцата си да слѣдватъ въ странство — а такива има сѣ стотици — и която чака сѣ голѣмо нетърпѣние да минатъ 4—5 години, за да се върнатъ като адвокати, като лѣкари, като инженери и да имъ запази поне онзи кѣтъ земя, който съ голѣми усилия на врѣмето мѣжътъ ѝ е купилъ, а тя е могла да задържи, една бѣдна вдовица, казвамъ, да обрѣмняватъ съ нови данѣци, то значи да вземете отъ нея за въ полза на държавата онѣзи спестявания, които тя е правила. Ето защо азъ съмъ на мнѣние да не се взема допълнителенъ общински налогъ 3%, както е тукъ, върху данъчната стойностъ на мѣстото, но да се вземе данѣкъ върху разликата между покупната и продажната цѣна въ момента на продажбата на мѣстото.

И второ, понеже жилищниятъ въпросъ, специално за голѣмитѣ градове, е станалъ социаленъ въпросъ, трѣбва да дадете специално насърчение, на първо врѣме, на онѣзи здания, които се правятъ въ София, съ цѣлъ да живѣятъ тѣзи, които ги строятъ, макаръ и съ ипотека, съ задължения, както трѣбва да дадете специално насърчение и на ония дружества — защото сега се създаватъ редъ ипотечни учрѣждения — които, по всѣка вѣроятностъ, ще се създадатъ и които ще искатъ да строятъ евтини жилища. Ето защо трѣбва да се даде специална фаворизация на дружествата, които искатъ да строятъ евтини жилища, да не се взема данѣкъ поне 10 години отъ новитѣ жилища, които се строятъ. Ако поставимъ по такъвъ начинъ, г. г. народни прѣдставители, ние ще бждемъ справедливи и далновидни и нѣма да отегчимъ положението на ония, които не спекулиратъ съ мѣста, а ще вземемъ отъ онзи, който иска да спекулира, отъ онзи, който дѣйствително е припечелилъ повече, макаръ да вземемъ данѣкъ само върху печалбата. Това ще бжде справедливо, защото, макаръ че спекуляторътъ е съумѣлъ да прѣдвиди, че цѣнитѣ на мѣстата ще се покачатъ, той дължи това и на обществото затуй, че при изправянето на улицата, при увеличаване благоустройството на града, градътъ, обществото сж спомогнали да се постигне увеличание стойността на имотитѣ си, тъй че, срѣдата, въ която е живѣлъ, като му е помогнала да се повиши цѣната на имотитѣ му, той трѣбва да ѝ заплати съотвѣтния дѣлъ отъ печалбата си.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Демиръ Атанасовъ.

Д. Атанасовъ: (Не се чува)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Инджовъ.

И. Инджовъ: Нѣмаше да взема думата, но взехъ я, понеже повечето отъ тия, които взеха думата, иматъ свои мѣста, а нѣкои иматъ дворища, които искатъ да обърнатъ въ овощни или зеленчукови градини, само и само да не плащатъ данъкъ. Но тукъ ми се вижда, че повече излизатъ да говорятъ тия, които сж заинтересовани, които ги боли и които не ще могатъ наврѣме да застроятъ, и хора, които сж заграбили по нѣколко мѣста.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Инджовъ, педѣйте си служи съ такива изрази.

И. Инджовъ: Азъ тѣй мисля.

Я. Божиловъ: Кажете, кой е заинтересованъ?

И. Инджовъ: И азъ съмъ заинтересованъ, но ще гласувамъ за члена, защото е много справедливъ.

Д. Атанасовъ: Защото не разбирашъ.

И. Инджовъ: Само че трѣбва да се направи изключение за мѣстата на Земледѣлската, на Народната банка, и за празнитѣ общински мѣста, защото Земледѣлската и Народната банки иматъ най-много мѣста и ги иматъ като частна собственостъ. Обаче, щомъ се гласува този членъ тѣй, тѣ не могатъ да не ги продадатъ; слѣдователно, Земледѣлската и другитѣ частни банки ще иматъ грамадни загуби. Ето защо азъ моля да се направи изключение само за банцитѣ, които могатъ да подпомагатъ винаги търговцитѣ и земледѣлцитѣ, а частнитѣ дружества, които иматъ мѣста, да се облагатъ съ данъкъ.

Законопроектътъ е тѣкмо такъвъ, какъвто би трѣбовало да бѣде. Азъ ще гласувамъ за него и моля г. г. народнитѣ прѣдставители да го приематъ тѣй, както е редактиранъ отъ комисията.

Правя прѣдложение, ако има още записани да говорятъ, да се прѣкрятъ дебатитѣ, защото сж говорили вече повече отъ 10 души.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Нѣма пужда отъ прѣкрятване на дебатитѣ, защото г. Инджовъ е послѣдниятъ отъ записанитѣ оратори.

Има думата г. министрътъ на общественитѣ сгради, жилищата и съобщенията.

Министръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ ви моля да бѣдете спокойни. Когато съмъ внасялъ законопроекти въ камарата, никогашъ не съмъ искалъ нито да прѣдизвиквамъ, нито да обрѣмнявамъ, нито да правя кабинетни въпроси за капризъ. Всѣкога съмъ искалъ — казахъ го въ началото, при внасянето на този законопроектъ въ камарата, ще го повторя и сега — законопроектитѣ да бѣдатъ изразъ на колективната воля, на колективния умъ на българския народъ, изразени въ вота на народното прѣдставителство. Слѣдователно, нека не се нервирате, и нека не злословимъ единъ друго, и нека не се твърди вънъ по булевардитѣ, че демократическото правителство налагало тежки и прѣтежки даждия на българския народъ. Ние тежки и прѣтежки даждия не налагаеме;...

Н. Чолаковъ: Само стрижемъ.

Министръ М. Такевъ: ...ние правимъ онуй, което интереситѣ на страната, на българския на-

родъ изискватъ да сторимъ и да го сторимъ само и изключително въ полза пакъ на този народъ. Ако се прочетатъ по-внимателно и по-спокойно алинеитѣ на този членъ, който сега слѣдва да се гласува, ще се види, колко условия се прѣдлагатъ тамъ, за да се обложи дадено мѣсто съ единъ допълнителенъ общински налогъ, ако рѣши общината.

Я. Божиловъ: А пакъ тя нѣма никога да не рѣши. Тя всѣкога ще рѣши.

Министръ М. Такевъ: Ние казваме въ този законопроектъ, че ако въ нѣкой кварталъ, въ нѣкоя махала три чейрека отъ нейното пространство сж застроено, а само единъ чейрекъ отъ тая махала, отъ тоя кварталъ не е застроенъ — а има хора, които нарочно държатъ мѣстата си празни, за да спекулиратъ съ тѣхъ — за да заставимъ притежателитѣ на тия имоти да застроятъ и тази четвъртъ часть отъ квартала, защото градоветѣ иматъ интересъ часъ по-скоро да се застроятъ, та да нѣма локви, да нѣма мизии, да нѣма калища, да нѣма боклукчийници, за да отнемемъ възможността на онази четвъртъ отъ притежателитѣ на имотитѣ въ тая махала да държатъ тая махала въ тия нечистотии, ние казваме: г-да, застройте си вие празнитѣ мѣста; ако ли не ги застроите, то вие ще плащате една допълнителна такса до 3% — колкото ще опрѣдѣли общината — като върхненъ данъкъ, за да помогнете на онѣзи господа, които сж си вече застроили мѣстата и даватъ и налогъ върху сградитѣ, и всичкитѣ останали налози за смѣтъ, и пр. и пр. Ето защо ние казваме: вие, които не щете да си застроите мѣстата и не щете да вземете участие въ общата тогоба за благоустройството, заповѣдайте да дадете 3% върху стойността на туй мѣсто, което вие не щете да застроите.

Я. Божиловъ: Повидимому 3% е нищо, но на 10 хиляди лева това е нищо. Какъ така? Тукъ 3%, тамъ 3% — това е нищо.

Министръ М. Такевъ: Когато говорятъ народни прѣдставители, азъ имамъ туй търпѣние да ги слушамъ, и моля г. Янка Божиловъ да ме слуша търпѣливо. Азъ ще си кажа думата, а вие гласувайте, както ви диктува вашата съвестъ. Не желая да правя никому давление за такъвъ органически законъ; нито не съмъ правилъ, нито ще правя кабинетенъ въпросъ. Казахъ въ началото, повторихъ го вчера, повторямъ го и сега: искамъ само съ умъ и разумъ да разрѣшимъ единъ дѣйствително социаленъ въпросъ, колкото що се касае до благоустройството на общинитѣ. Тѣй щото, нѣма за какво да се ядосваме и оскърбяваме взаимно.

И така, облагаме съ 3% онѣзи недозастроени $\frac{1}{4}$ празни мѣста въ всѣки $\frac{3}{4}$ застроенъ кварталъ. Но още кои празни мѣста? Азъ съмъ разбиралъ всѣкога, разбирамъ и сега: отдѣлнитѣ, самостоятелнитѣ дворища. Като си имамъ една къща, па си имамъ къмъ нея и дворъ, имамъ си и бахчия, имамъ си и всичко необходимо — тоя ли дворъ ще обложимъ? Не. Отдѣлното дворище, самостоятелното — това ще облагаме. Имамъ си къща съ градина отпрѣдъ, съ входни стълби — нѣма да облагаме туй.

И. Инджовъ: Г. министре!

Министръ М. Такевъ: Не ме прѣсичайте.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Инджовъ.

Министръ М. Такевъ: И така, когато ние казваме тукъ, въ законопроекта: (Чете) „Всички приходи отъ допълнителенъ общински налогъ, въ размѣръ до 3% отъ данъчната стойностъ върху никакъ незастроени

дворища“, разбираме самостоятелни дворни парцели; никога не сме разбирали друго, защото, ако азъ имамъ една къща, застроена на 200 кв. м. и съ 300 кв. м. дворъ, имамъ пакъ и друго, нема ще обложимъ туй? Та ние имаме интересъ да имаме дворища, и при това по-голям, за да имаме протривяване, за да имаме дѣйствително санитарно подобрение на нашитѣ градове. За туй се карахте вчера $\frac{2}{10}$ ли да бѣде застроено училищното мѣсто или $\frac{1}{10}$. Азъ искахъ $\frac{1}{10}$, а $\frac{9}{10}$ да бѣде свободно, за да има дѣ да играятъ дѣцата; вие искахте $\frac{2}{10}$ и азъ се съгласихъ; $\frac{9}{10}$ отъ пространството остава да бѣде градина, за да има дѣ да играятъ дѣцата, да копаятъ, да садятъ дръвчета, да поливатъ и т. н., за да се упражняватъ. И така, да се разберемъ добръ. Въ законопроекта разбираме отдѣлнитѣ дворни парцели.

При туй има още едно ограничение — това, което се касае само за градоветѣ, да не се експлоатира, както гледамъ да се експлоатира въ печата: „Братя солини! Такевъ, русенскиятъ герой, ви облага съ нови данъци, 3% върху вашитѣ имоти“. (Смѣхъ въ мнозинството) Това е една мръсна инсинуация. Министъръ Такевъ нищо не облага. Облага се онзи, комуто Господъ е далъ едно мѣсто, има си своя къща, има и друго празно мѣсто и чака да порасне цѣната да го продаде и да купи ново, пакъ да го продаде и така да спекулира върху общата земя, която принадлежи на всички ни. И така, второто ограничение е, че този облогъ не се касае до никое село. Това е писано въ законопроекта и този, който говори, трѣбва да чете законопроекта добръ, за да не се демагогствува по булевардитѣ. Това не се касае до всички градове, ако щете, а се касае само до градове съ повече отъ 6.000 жители.

Азъ же бързамъ да добавя, че съмъ съгласенъ да се направи едно измѣнение, съобразно съ състоянието на нашитѣ градове. Ние имаме села, като с. Кнежа, които има 9.000 жители и е доста състоятелно; то не влиза въ законопроекта. Но има градове, като Брацигово и други, съ 3.500 жители.

Н. Чолаковъ: Ами Враца?

Министъръ М. Такевъ: Не зная колко жители има Враца.

Н. Чолаковъ: 15.000 жители, а тамъ има празни мѣста, които не струватъ нищо.

Министъръ М. Такевъ: Има, слѣдователно, градове съ по-малко жители, отколкото сж нѣкои отъ селата. Затуй азъ съмъ съгласенъ, цифрата 6.000 да я измѣнимъ — нѣмамъ нищо противъ — за да не се каже, че ние искаме да обрѣменяваме не само онѣзи, които спекулиратъ, но и онѣзи, които не спекулиратъ, а по материялна стѣснителностъ не могатъ да застроятъ мѣстата си.

А. Стамболийски: Особено сирацитѣ.

Министъръ М. Такевъ: Позволете. Да се прѣдвиди така: „въ градове съ повече отъ 15.000 жители.“

Обаждаатъ се: А, много е.

И. Хаджиевъ и С. Савовъ: Нека бѣде 10.000.

А. Стамболийски: Прието, прието.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, моля.

Министъръ М. Такевъ: Имайте търпѣние, г-да. Менъ ми е приятно да слушамъ, че изключенията, които искамъ да направя, сж голѣми. То ми е приятно, защото потвърждава онуй, което отдавна казахъ, че

ние искаме да обложимъ дадени мѣста, незастроени, съ цѣль не да облагаме българския народъ съ непосилни даждия, а да постигнемъ една високо благородна цѣль — да благоустроимъ нашитѣ градове. И затуй азъ съ удоволствие посрѣщамъ вашето викане: „Недѣйте, г. министри, до 15.000, много е, нека бѣде по-малко.“

Обаждаатъ се: 10.000.

Министъръ М. Такевъ: Азъ ще ви моля да приемете цифрата 15.000.

Г. Гроздановъ: Нека бѣде 10.000.

Министъръ М. Такевъ: Имайте търпѣние.

Но, г. г. прѣдставители, каза се още едно — и г. Мирски говори и други говориха — че може да има нѣкой, който току-що е взелъ едно парче мѣсто и иска да го застрои, но нѣма засега срѣдства. На туй какъвъ цѣръ да намѣримъ? Съгласенъ съмъ да намѣримъ единъ цѣръ. Азъ го казахъ отведъ, ще го повтора и сега: нѣма защо да се мисли, че искаме да прѣслѣдваме нѣкого. Кое искаме да обложимъ? Искаме да обложимъ голѣмия капиталъ, който иска още да се натрупа за смѣтка, може-би, на по-малкия. Ние не искаме да допуснемъ спекулацията да бѣде безнаказана, да не кажа, но безъ да си заплати данъка на оная община, чрѣзъ срѣдствата на която единъ господинъ се е облагодѣтелствувалъ. Това искаме ние да обложимъ. Г. Мирски бѣше направилъ едно прѣдложение — то ми е въ ржката — за което и азъ по-рано мислѣхъ, и въ него има една пастлива идея, да може да съчетае всичко онуй, което се говори, за да се отнеме, казвамъ, още единъ пътъ, възможността да се експлоатира съ този толкова необходимъ, ще кажа, въ нѣкои случаи облогъ. Тѣй, както ви казахъ, свѣршва текстътъ, обаче забѣлжката казва: „Когато единъ жителъ въ таква градове не притежава къща на свое име или на името на своята съпруга, и притежава само едно мѣсто, прѣдначено за жилище, не се облага съ допълнителенъ общински налогъ. Ако мѣстото на такъвъ е по-големо отъ 200 кв. м. . . .“

Н. Чолаковъ: 500 кв. м.

Министъръ М. Такевъ: Той приема 200 кв. м., защото толкова прѣдвидѣхме и ние за парцелацията за дворищнитѣ мѣста; нѣмамъ нищо противъ, ако тази цифра се качи отъ 200 на 300.

Н. Чолаковъ: Въ Пловдивъ има парцелирани мѣста и по 600 кв. м.

Министъръ М. Такевъ: Позволете!

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Чолаковъ. (Глъчка) Моля тишина, г-да!

Министъръ М. Такевъ: Моля ви, г-да! — „Ако мѣстото на такъвъ е по-големо отъ 200 кв. м., облага се само за горницата“. Г. Чолаковъ ме прѣкасна и казва: „Въ Пловдивъ има парцели съ повече отъ 200 кв. м. — до 600 кв. м.“ Че ние го знаемъ, г. Чолаковъ. Вие само едно забравяте, че ние прѣдвиждаме въ законопроекта, че най-малкото мѣсто, на което можете да застроите къща, е 200 кв. м., т. е. най-малкиятъ парцелъ за дворично мѣсто е 200 кв. м., и затуй казваме: вамъ, господине, ако сте бѣденъ човѣкъ, 200 кв. м. Ви стигатъ, толкозъ въ законопроекта се прѣдвижда като минимумъ, който не се облага; но ти ако имашъ 1.000 кв. м. и застроишъ само на 200 кв. м., за горницата, докато я застроишъ, ще плащашъ този облогъ; застройте я, господине, нѣма да плащате.

Ето защо, струва ми се, че когато така спокойно обсъждаме такива едни въпроси, безъ нервирание, безъ взаимно подхвърляне и безъ мислене, че искаме да хвърлимъ върху народа нови непоносими даждия, когато искаме, казвамъ, да обсъдимъ такива въпроси тихо и спокойно, можемъ да се разберемъ. Сега, може нѣкой господинъ да има 5—6—10 хиляди квадратни метра. А 5—6—10 хиляди квадратни метра струватъ сега не по-малко отъ 40 до 50 хиляди лева. Далъ му Господъ; нека даде и той на общината, която се грижи за улицата му, за площада му, за освѣтлението му, за канализирането му, за водоснабдяването му и пр. Ето защо тѣзи господа, които иматъ голѣми празни, незастроени мѣста, па си иматъ и великолѣпни къщи и великолѣпни магазини, то се разбира, че държането на тѣзи празни мѣста не е съ друга цѣль, освѣнъ съ цѣль за спекуляция.

Сега, г. г. прѣдставители, още едно ограничение ще туримъ — това, което всѣкога сме разбирали. Ние имаме законъ за насърчение на овощарството, на лозарството; никогашъ не ми е минавало прѣзъ ума, че ще облагаме онѣзи парцели, които сж прѣобърнати въ овощни градини, въ черничеви паркове или въ лозя; имаме лозя и въ чертата на градоветъ — туй не е запрѣтено — слѣдователно, тѣ не влизатъ въ дворищнитъ парцели, тѣ не се облагатъ. Както виждате, искамъ да огранича този облогъ изключително върху мѣста, чрѣзъ които се иска да се спекулира.

При това положение, при тѣзи всички обяснения и изяснения, които въ сѣщностъ се съдържатъ въ члена — но азъ ги обяснихъ пакъ прѣдъ васъ — моля ви да го приемете съ тѣзи прибавки, които направихъ.

Още едно, обаче, ще ви кажа, пакъ за да отнема възможността да се приказва много. Моля ви да обърнете внимание на друго едно ограничение. Ние казваме, че това е допълнителна връхнина, а вие знаете, че допълнителнитъ връхнини се размѣтатъ отъ народа. Имаше прѣдложение то да не става чрѣзъ референдумъ. Азъ не съмъ съгласенъ. Азъ искамъ този налогъ да го направимъ изключително облогъ на съзнанието на българския гражданинъ; ако той съзнава, че има нужда отъ него, да го гласува, ако не съзнава — да не го гласува. Въ закона за референдума, внесенъ пакъ отъ мене и гласуванъ отъ васъ, е казано, че всичкитъ извънредни връхнини — такива не сж редовнитъ връхнини — ставатъ чрѣзъ допитване до народа. Общинскитъ съвѣтъ ще държи постановление; това постановление ще се афишира единъ мѣсець по-рано по булевардитъ и ако въ продължение на този мѣсець една десета отъ гражданитъ кажатъ: „не сме доволни отъ това ваше постановление“, ще се допита цѣлия народъ; ако народътъ каже: „съгласни сме да се разхвърли този облогъ“, ще се разхвърли; ако народътъ каже: „не го щемъ“, нѣма да се разхвърли. Но това нѣма да се пише тукъ; то си съществува въ специалния законъ за допитване до народа.

При това положение на нѣщата азъ се питамъ: искахъ да облагамъ българския народъ съ непоносими даждия ли, или искахъ да дамъ на дѣйствиелния български народъ, който има право, когато внася своята лепта въ държавния ковчегъ, да иска и онѣзи отдѣлни единици, които, може-би, желаятъ да експлоатиратъ този общъ трудъ, да взематъ повечко участие съ онова, съ което тѣ спекулиратъ. Това съмъ искалъ азъ да кажа.

При тѣзи обяснения и допълнения, азъ ви моля да приемете точка д отъ члена, както слѣдва: (Чете)

„Всички приходи отъ допълнителенъ общински налогъ въ размѣръ до 3% отъ данъчната стойностъ върху никакъ незастроени самостоятелни дворища въ курорти и въ градове съ повече отъ 15.000 жи-

тели, когато сжщитъ дворища попадатъ въ квартали, ³/₄ отъ дворищата на които сж вече застроени.

„Забѣлѣжка. Когато единъ жителъ въ такива градове не притежава своя къща или такава на името на своята съпруга и притежава само едно мѣсто, прѣдназначено за жилища . . .“

С. Савовъ: Едно мѣсто въ единъ градъ, защото може да има мѣсто въ нѣколко градове.

Министъръ М. Такевъ: Да, въ единъ градъ. — . . . „не се облага съ допълнителенъ общински налогъ“. Ако мѣстото на такъвъ е по-голѣмо отъ 200 кв. м. . . .“

Я. Божиловъ: Да се поправи на 400 кв. м.

Министъръ М. Такевъ: Виноватъ. — „Ако мѣстото на такъвъ е по-голѣмо отъ 300 кв. м., облага се само горнищата“.

А. Стамболийски: Оставете черничетата.

Министъръ М. Такевъ: Това нѣма да го пишемъ въ този законопроектъ: тукъ подъ думитъ „отдѣлни самостоятелни дворища“ се разбиратъ мѣста, прѣд- назначени за застрояване, но не се разбиратъ нито черничеви градини — за тѣхъ има специаленъ законъ — нито овощни градини, за които тоже има законъ, нито лозята пакъ въ чертата на градоветъ; тѣ се подчиняватъ на специалнитъ законни наредби. Така видоизмѣненъ текстътъ, моля ви да го приемете единодушно.

Я. Божиловъ: Ако едно мѣсто съставлява самостоятеленъ кварталъ, какъ ще се разбира?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля Ви, г. Божиловъ.

А. Филиповъ: Г. Сарафовъ! Кажете, че отъ името на комисията приемате това.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Къмъ г. прѣдседателствующия) Моля, искамъ думата.

Обаждатъ се: Да се гласува!

Докладчикъ С. Сарафовъ: Добръ, тогава не искамъ думата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 73, както го е приела комисията и както той членъ сега въ пунктъ д се измѣни и допълни, въ формата на забѣлѣжка, съ прѣдложението, направено отъ г. Мирски, възприето отъ г. министра на общественитъ сгради, което той сега прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 74 (новъ). Въ селата и въ градоветъ, които иматъ до 6.000 жители включително, кметството може — по утвърдено отъ окръжния управител рѣшение на общинския съвѣтъ — да изравнява улици и да постила не по-широки отъ 10 м. улици, да отводнява или засипва локви, да посажда дървета покрай улици и площади, да постила площади около чешми, герани и пр., чрѣзъ особена за тази цѣль натурална тегиба на мѣстнитъ жители-стопани.

„Тая тегиба се отрежда съразмѣрно съ другитъ данѣци на жителитъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Идеята, която се прокарва въ чл. 74, е много добра и азъ

не вървам нѣкой отъ г. г. народнитѣ прѣдстави-
тели да не я възприеме. Но, за да може да постигне
своята цѣль, азъ бихъ молилъ г. министра, да даде
обяснения, чл. 2 отъ закона за допитване до народа
засѣга ли прилагането на този членъ. Ако го за-
сѣга, по-добъръ е да не го гласуваме, защото вие
виждате, че когато се касае въпросътъ до паръ и до
работа, ние сме малко българи: искаме да направимъ
нѣщо, но щомъ дойде работата до пари, не даваме.
Та азъ не бихъ желалъ този чл. 74 новъ въ законо-
проекта за благоустройството да бѣде подчиненъ на
чл. 2 отъ закона за допитване до народа. Ето защо.
Въ едно село има една локва, която трѣбва да се
подпълни съ мѣрките, които прѣдвизжда чл. 74;
общинскиятъ съвѣтъ постановява, че това трѣбва да
се извърши съ по една дневна работа, всѣки да до-
кара по една кола пѣськъ или по една кола камъни,
за да се подпълни тази локва, или да се поправи
една улица; обаче, когато дойде въпросъ за допит-
ване до народа, запитанъ, последниятъ нѣма да се
съгласи да направи това.

К. Мирски: Въ този случай нѣма допитване.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду-
мата г. министърътъ на общественитѣ сгради.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Другъ
пътъ ми се възразяваше, че не бива да смѣсваме
материи отъ единъ законъ въ другъ и азъ съмъ се
старалъ всѣкога да ги разграничавамъ, и когато
новидимому се вижда, като че ли вземаме материя
отъ единъ законъ и я прѣнасяме въ други, трѣбва да
се проникнемъ добръ отъ съдържанието на новия
законопроектъ, за да видимъ има ли нахърнение на
тѣй наречената законодателна материя отъ другия
законъ, както отъ дѣвъ ми се каза, че мѣстото на този
членъ за облога на празнитѣ мѣста не било тукъ.
Въ конкретния случай ние казваме слѣдующето:
(Чете) „Въ селата и въ градоветѣ, които иматъ до
6.000 жители включително, кметството може — по
утвърдено отъ окръжния управител рѣшение на
общинския съвѣтъ — да изравнява улици и да по-
стила не по-широки отъ 10 м. улици, да отводнява
или засипва локви, да посажда дървета покрай улици
и площади, да постила площади около чешми, герани
и пр., чрѣзъ особна за тая цѣль натурална тежба на
мѣстнитѣ жители-стопани“. Свършено. Този членъ
е изриченъ; той казва: общинскиятъ съвѣтъ взема
постановление, окръжниятъ управителъ го утвър-
дява и всичко е свършено. Сега, имаме специаленъ
законъ за референдума; той си има своитѣ поста-
новления; който ще прилага закона, той ще съчетае
този текстъ съ онзи законъ, за да не дохаждаме
тукъ и да прѣреждаме материя, която е вече рѣ-
шена въ единъ другъ законъ. Онзи е специаленъ
законъ; той разрѣшава въпроситѣ. Този е общъ
законъ; нормитѣ на общитѣ закони сж подчи-
нени подъ специалнитѣ норми на специалнитѣ за-
кони и затуй казахъ отъ дѣвъ, че когато се пише за-
конъ, не се пише и коментаръ му; коментаритѣ на
законитѣ се даватъ отъ онѣзи хора, които боравятъ
съ закони и знаятъ да съчетаятъ разнитѣ законо-
положения. Г. Савовъ нека бѣде спокоенъ: натурал-
ната пжтна тежба, тѣй както е уредена, правилно е
наредена.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля
ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ
чл. 74, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ
ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

К. Маричковъ: Една фактическа бѣлѣжка искахъ
да направя.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: На трето
четене.

Н. Маричковъ: Думата „включително“ да се пише
и тукъ, както въ другитѣ членове.

Докладчикъ С. Сарафовъ: То е поправено.

Заглавието на глава VIII се измѣнява тѣй: (Чете)

„Надзоръ върху строенията. Правоспособность за
изработване на планове, нивелации, на проекти за
строителни работи и за извършване на технико-
строителни експертизи.“

„Чл. 75. Чл. 66 става чл. 75 съ същия текстъ,
само подиръ думата общински се прибавя думата
„окръжни“ и . . .“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля
г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 75,
както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката.
(Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 76. Чл. 67 става чл. 76, като се измѣнява
чл. 66 съ: „чл. 75“ и чл. 71 съ: „чл. 85“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля
г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ
чл. 76, както го е приела комисията, да си вдигнатъ
ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 77. Чл. 68 става чл. 77, като се измѣнява
чл. 57 съ: „чл. 65“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля
г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 77,
както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката.
(Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 78. Чл. 69 става чл. 78 и се измѣнява тѣй:
„Чл. 78. Планове и нивелации на населени и пол-
ски мѣста, както и проекти за каквито и да било
строения и регулации се съставятъ и прилагатъ из-
общо отъ специалисти съ легализирано въ царството
висше техническо образование и съ дадено имъ право
(чл. 79) за свободна техническа практика въ страната.“

„Разнитѣ планове, проекти, снимки, нивелации,
експертни заключения и други книжа отъ технико-
строително естество иматъ законна валидность, ко-
гато сж подписани отъ специалисти съ право на сво-
бодна техническа практика въ царството (чл. 79).“

„Министерството на общественитѣ сгради, пжти-
щата и съобщенията установява, чрѣзъ специаленъ
правилникъ, кои отъ изложенитѣ специални работи
и до каква степенъ могатъ да се вършатъ и под-
писватъ отъ кондуктори и землемѣри, сир. техници
съ срѣдно техническо образование (чл. 80), като се
има за ржководяще правило слѣдующитѣ начала:
1) свършившитѣ срѣдни технически училища въ
странство ще се ползватъ въ царството съ сжщитѣ
права, каквито законитѣ на страната, въ която сж
свършили, имъ даватъ, и 2) лицата, които настоя-
щиятъ законъ ще заваря, като техници, съ признато
срѣдно техническо образование ще продължаватъ да
се ползватъ съ сжщитѣ права и занаятѣ.“

Г. Георговъ: Г. прѣседателю! Нѣма болшинство,
не можете да гласувате.

Б. Токевъ: 80 души има.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Прѣседа-
телството, г. Георговъ, вижда има ли болшинство или
нѣма.

Г. Георговъ: Азъ имамъ право, на основание пра-
вилника, да кажа, че нѣма болшинство.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Една отъ най-важнитѣ наредби въ закона е и тая, която сега има да гласуваме. Тя се различава съществено отъ наредбата въ сега дѣйствующия законъ. Ето какво гласи чл. 69 на сега дѣйствующия законъ.

Г. Георговъ: Моля, г. прѣдседателю, да прѣборонте, колко души сме. Нѣма болшинство. (Прѣречение между г. г. Г. Георговъ и Я. Куцаровъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Георговъ, сега се намираме на докладъ и на говорене, а не на гласуване. Прѣдседателството знае своята длѣжностъ.

Г. Георговъ: Сега, прѣди малко гласувахме, а нѣмаше кворумъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Георговъ.

А. Стамболийски: Дайте внимание на това, което говори г. Георговъ.

Н. Мирски: Чл. 69 отъ сега дѣйствующия законъ гласи така: (Чете) „Планове на населени мѣста и проекти за каквито и да било строения и регулации се съставятъ и прилагатъ, а самитѣ строения на градоветъ: София, Пловдивъ, Варна, Бургазъ, Русе, Плъвенъ и Видинъ се извършватъ отъ техници съ признато сръдно или висше техническо образование, споредъ значението на плановетъ или постройкитѣ, както ще се опрѣдѣли подробно въ правилника, издаденъ отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, утвърденъ съ височайши указъ.“

„Извършването на постройкитѣ може да се възлага и на строителни бюра, които се управляватъ отъ техници“.

По-надолу въ чл. 70 се казва: (Чете) . . . „Професионалнитѣ квалификации, права и отговорности на инженери, архитекти, геодези и землемѣри съ висше и сръдно образователно специализуване се уреждатъ чрезъ специаленъ правилникъ, утвърденъ съ указъ по докладъ отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.“

„Горнитѣ постановления не се отнасятъ за лица съ незавършено или безъ никакво техническо образование, които сж изпълнявали досега самостоятелно повече отъ 10 години врѣме специални технически длѣжности при държавни, окръжни и общински учрѣждения въ княжеството.“

„Такива лица практикуватъ свободно по технокостроителни работи, за които Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията ги признае за най-добри практически подготвени и отговарятъ за тия свои работи, подписватъ се съ званието „техникъ“ и не могатъ нито да си присвояватъ академически титли, на които нѣматъ право, нито пъкъ да заематъ технически длѣжности, изпълнителитѣ на които трѣбва да провѣрватъ и утвърдяватъ работи и проекти на редовно специализирани инженери или архитекти“.

Както чухте отъ наредбитѣ на сега дѣйствующия законъ, само въ градоветъ: София, Пловдивъ, Варна, Бургазъ, Русе, Плъвенъ и Видинъ могатъ днеска да съставятъ планове-проекти за строене или регулация и да ги прилагатъ само специалисти и то специалисти не само съ висше техническо образование, но и само съ сръдно техническо образование, а пъкъ въ всички други градове и въобще въ други населени мѣста въ държавата, и техницитѣ-практици свободни

бѣха да съставятъ такива проекти и да ги прилагатъ. Споредъ тѣзи наредби на сега дѣйствующия законъ, ние имаме множество, струва ми се — ако не ме лѣжатъ свѣдѣнията ми — около 100—110 души, които сж получили само сръдно техническо образование, а не и висше. Тия послѣднитѣ днеска сж раздѣлени на двѣ категории: едни, които сж на частна практика, като прѣдварително си прѣдставили дипломитѣ за одобрение, слѣдъ което сж получили, по рѣшението на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, званието инженеръ-асистентъ, архитектъ-асистентъ, помощникъ-инженеръ, помощникъ-архитектъ, въобще техникъ втора категория. Такива рѣшения министерството (издало досега само за ония техници съ сръдно образование, които сж на частна работа, защото само за тѣхъ е било нужно да иматъ на рѣката си такова едно рѣшение, иначе, не ги допускали да ставатъ прѣдприемачи или ръководители на прѣдприятия. Ималъ ли е нѣкой такова рѣшение на рѣка, той бивалъ прѣдприемачъ и за работи съ цѣна чакъ до 100.000 л. Другата категория техници съ сръдно образование сж ония, които сж днесъ на служба и за които не е искано да прѣдставятъ рѣшение отъ министерството, че се одобряватъ дипломитѣ имъ, а само сж дали прошение въ министерството, или въ надлежното учрѣждение, прѣдставили сж документитѣ си, а най-главно диплома, че иматъ сръдно техническо образование, и сж на служба. Нѣма нѣкоя наредба, нито административна, която да ги е задължавала да си прѣдставятъ дипломитѣ на одобрение. Такива техници има много и трѣбва да се помисли и за тѣхъ, защото не по тѣхна вина тѣ днесъ нѣматъ одобрени дипломи.

Ако приемемъ редакцията на послѣдната алинея на члена, който сега има да разглеждаме, било тѣй, както е изработенъ отъ министерството, било тѣй, както е изработенъ отъ парламентарната комисия, която прѣглежда тоя законопроектъ, ние ще онеправдаемъ тая послѣдна категория техници, защото тѣ и до днеска не по тѣхна вина не сж си прѣдставили дипломитѣ за одобрение, и ще излѣзе, че по-голѣми права за въ бѣдѣще ще иматъ у насъ тия, които сж на частна работа днесъ, а не и ония, които сж на държавна или общинска работа, ако и да сж не по-малко способни отъ тѣхъ, ако и да сж напръднали не по-малко отъ тия, които сж били на частна работа.

Ето защо азъ намирамъ, че ще онеправдаемъ техницитѣ съ сръдно образование у насъ изобщо съ тая редакция, която се прѣдлага отъ комисията, която прѣглежда законопроекта, и ще нахърнимъ придобити права. Ако има случаи да се говори за придобити права, то е и настоящиятъ случай. Не е така напр. съ въпроса за размѣра на пенсията, която получава нѣкой като бившъ чиновникъ, защото пенсията се равнява у насъ почти на заплатата, тѣй като тя излиза повечето отъ държавния ковчегъ. Но тукъ има нахърнение на придобити права на българскитѣ граждани и, второ, има едно нѣщо, което още повече трѣбва да обърне нашето внимание, а то е, че ще заскѣпне у насъ техническата работа поради това, че нѣмаме още достатъченъ контингентъ техници съ висше образование. И, както ви научихъ, когато разглеждахме настоящия законопроектъ на първо гласуване, днеска имаме такива случаи: на единъ еснафинъ му трѣбва единъ проектъ за направа на една жилищна сграда за 5—6 хиляди лева; направитъ му проекта единъ техникъ, който има само сръдно образование, но окръжниятъ архитектъ му казва: „Трѣбва тукъ и подписа на единъ архитектъ съ висше образование.“ Когато еснафътъ е далъ 10 л. на единъ техникъ съ сръдно образование, да му направи проектъ въ два или три екземпляра, както се изисква отъ правилата, сетнѣ трѣбвало да дава по 50—60 л. и за единъ подписъ на пълненъ пъкъ архитектъ, за да се

подпише и той отдолу. Върно е, че всяка работа трябва да я върши онзи, който я разбира.

К. Маричковъ: Разбира се.

К. Мирски: Но не всяка техническа работа е за хора с висше техническо образование.

К. Маричковъ: Всяка е. Въ всеки случай изисква се знание.

К. Мирски: За да си направя аз един оборъ въ къщата си, за който тоже нѣкои окръжни инженери искатъ проектъ, затова не се иска да си губи времето единъ техникъ съ висше образование; има и други такива малки постройки, особено въ селата, и затуй сега дѣйствующия законъ, г. Маричковъ, дава право за технически проекти на техници съ сръдно образование, даже въ София, наедно, както казахъ, съ Пловдивъ, Варна, Бургасъ, Русе, Плевенъ и Видинъ, а за всички други мѣста може да не е и въ сръдно техническо образование. Скокътъ, който сега се прави, ще бѣде много чувствителенъ и отъ економически съображения, както казахъ. Затова азъ мисля, че ще направимъ добръ, ако приемемъ последната алинея на чл. 78 така, както азъ ще предложая. Азъ имамъ прѣдъ видъ и онѣзи учаци се, които сж днесъ въ Стрелицъ, или въ други германски градове, въ нѣкое сръдно техническо училище, отишли тамъ откъа свършили гимназия, не като нѣкои отъ по-прѣдшнитѣ, на които правата сж запазени и които били свършили само IV гимназиялецъ класъ, а които слѣдъ една година или слѣдъ 5—6 мѣсеца ще довършатъ образоването си. Тия младежи, като сж прочели въ „Държавенъ вѣстникъ“, че лица съ IV-класно образование били приети отъ Министерството на общественитѣ сгради, жтищата и съобщенията за инженери-асистенти, имали сж основание да вѣрватъ, че като отидатъ въ такова училище да получатъ техническо образование, откъа сж свършили гимназия, слѣдъ като се върнатъ тукъ, ще иматъ поне ония права, които иматъ другитѣ, които сж били въ тоя родъ училище, слѣдъ като сж излѣзли отъ насъ съ IV-класно образование. Единъ примѣръ: „Държавенъ вѣстникъ“ бр. 50 отъ 1905 г. (Чете) „Да се признае правото за техникъ отъ втора категория, като инженеръ-асистентъ, на Рафائلъ Дѣловъ, свършилъ отдѣлението на мостове и шосета въ сръдно техническо училище въ Стрелицъ прѣзъ 1902 г.“ Тоя господинъ ималъ само IV класно образование. Нѣма нужда да цитирамъ други случаи, защото сж много. И така, ето какво азъ предлагамъ и мисля, че ще се намѣри справедливо и отъ полза. Последната алинея на чл. 78 да гласи така: (Чете) „Свършившитѣ до 31 декемврий 1911 г. сръдно техническо училище лица, които сж получили или получатъ редовенъ дипломъ, ще се наричатъ и занаяпрѣдъ инженери-асистенти, архитекти-асистенти или техници отъ втора категория, ще иматъ право на свободна техническа практика за съставяне и прилагане проекти за строение въ всички населени мѣста, ако тия строения бждатъ съ цѣна, опрѣдѣлена по сръднитѣ пазарни цѣни на царството прѣзъ 1911 г., не по-голяма отъ 20.000 л. Другитѣ лица съ сръдно техническо образование ще получаватъ, слѣдъ признаване дипломитѣ имъ и издържане изпита, прѣдвидѣнъ въ слѣдния членъ, званието кондуктори или землемѣри и ще иматъ право на самостоятелна практика само по работи, които ще се опрѣдѣлятъ въ правилникъ, изработенъ отъ Министерството на общественитѣ сгради, жтищата и съобщенията и утвърденъ съ указъ, като се има прѣдъ видъ да се ползватъ въ царството такива техници, свършили въ странство, съ сжщитѣ права, каквито законитѣ

на страната, въ която сж получили дипломъ, даватъ на тѣхнитѣ подданици, свършили въ сжщитѣ училища“. Последната точка, както виждате, е сжщата, както нашата парламентарна комисия прѣработи втората точка на тази алинея, съ тая разлика само, че се иска, ние да се не туряме въ зависимостъ отъ законитѣ на другитѣ държави, а само да имаме прѣдъ видъ, за ръководство, законитѣ на другитѣ държави, когато ще си изработваме нашитѣ наредби, по които ще даваме такива или онакива права на техници съ сръдно образование. Даже, споредъ както е турено въ закона, като-че-ли тукъ искаме да излъжесме тѣзи младежи, защото е казно: „Каквото право иматъ тамъ“, но тамъ тѣ нѣматъ никакво право, защото сж български подданици, затова трябва да се прѣредактира тази точка, за да не ни кажатъ, че сме постѣпили недобросѣвѣстно.

Министъръ М. Такевъ: Никой това не е разбиралъ.

К. Мирски: Никой това не е разбиралъ, но редакцията е такава, че се разбира така, а пъкъ ако се намѣрятъ нѣкои членове въ висшия технически свѣтъ въ болшинството си недобросѣвѣтни, ще кажатъ на тия младежи: „Вървете да ни помагате само като гондолюкчи“. Такова нѣщо не можемъ да претендираме за едни български граждани, получили по-рано общо сръдно образование и подиръ още и сръдно техническо образование.

Ако, въпрѣки моитѣ очаквания, народното прѣдставителство въ своето болшинство не приеме прѣдложената ми първа поправка, въ такъвъ случай моля да се гласува слѣдната . . .

Министъръ М. Такевъ: Условно не може.

К. Мирски: Двѣтѣ ще се турятъ на гласуване. Вие помните, че когато бѣше въпросътъ за даване адвокатски права на женитѣ, правихъ по-мекки прѣдложения. Азъ въобще държа българското демократическо Народно събрание да не онеправдава никого и никой да нѣма право да казва, че е онеправданъ отъ българската управляюща демократия. — Ако не се приеме, казвамъ, прѣдложената ми първа поправка, да се гласува слѣдната: (Чете) „Последната точка на последната алинея на чл. 78 да гласи тъй: първо, свършившитѣ сръдни технически училища въ странство, ще се ползватъ въ царството, слѣдъ издържане изпита, прѣдвидѣнъ въ чл. 79, съ сжщитѣ права, каквито законитѣ на страната даватъ на получилитѣ образование въ такива училища тѣхни подданици“ — значи сжщото почти, както е сега, само изяснено — „и, второ, лицата, които настоящиятъ законъ заваря като техници, било съ одобрени дипломи и състоящи на частна практика, било състоящи на служба и още съ неодобрени дипломи, ще продължаватъ да се ползватъ съ сжщитѣ права и занаяпрѣдъ“ — както е сега въ проекта. — „Последнитѣ не ще се подлагатъ на изпитъ и сж длѣжни да си прѣдставятъ дипломитѣ на одобрение, най-късно въ три мѣсеца, слѣдъ обнародването настоящия законъ въ „Държавенъ вѣстникъ“. Втората, редакция, както виждате, е едно ново издание, тъй да се каже, на редакцията на парламентарната комисия, само е по-пълна, за да нѣма никой право да мисли, че тукъ се мисли да се онеправдава нѣкой. Азъ ще прочета тѣзи редакции отпосле, когато имъ дойде времето за гласуване, и ще ги прѣдамъ тогава на г. прѣдседателя.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, жтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Този въпросъ за техническия персоналъ много вълнуваше заинтересованитѣ техници. Написаха се брошури,

написаха се хвърчащи листове, направиха се безимени апели към народното представителство и към мене. Всички тѣзи апели се имаха прѣдъ видъ отъ комисията, която вие назначихте да прѣглежда този законопроектъ, и тя се постара да направи три нѣща: първо, техническата служба въ България ще се носи, ще се изпълнява отъ специалисти техници, свършили висши технически училища — пръв принципъ; втори принципъ: ще се допуснатъ и хора, свършили срѣдни технически училища, при условия прѣдвидѣни въ закона; третъ, заваренитѣ по настоящемъ техници съ срѣдно образование си запазватъ правата, които сж имали до встъпването на този законъ въ сила. И, струва ми се, че по този начинъ ние разрѣшихме най-правилно този палящъ за тази корпорация въпросъ. И ако г. Мирски чуе сега моята редакция съ едно малко допълнение, което азъ скърбя, че не ви го прочетохъ още по-рано, прѣди да говорѣше г. Мирски, той нѣма да жетѣе да се гласува нито първата, нито втората му редакция. Слушайте сега: (Чете) „Чл. 78. Планове и нивелации на населени и полски мѣста, както и проекти за каквито и да било строения и регулации, се съставятъ и прилагатъ изобщо отъ специалисти съ легализирано въ царството висше техническо образование и съ дадено имъ право (чл. 79) за свободна техническа практика въ страната“. Пръвъ принципъ — висше техническо образование, академия. Вториятъ принципъ, както ви казахъ, за срѣдното образование: (Чете) „Разнитѣ пладове, проекти, снимки, нивелации, експертни заключения и други книжа отъ технико-строително естество иматъ законна валидность, когато сж подписани отъ специалисти съ право на свободна техническа практика въ царството (чл. 79)“.

И така, всѣки проектъ, за да има законна валидность, трѣбва да носи подписа на единъ специалистъ техникъ. Но г. Мирски каза: „Ами на онѣя хора, които нѣматъ това специално висше образование, но сега упражняватъ тази професия, дали сте имъ, г. министри, съ вашия „Държавенъ вѣстникъ“ правото да я упражняватъ. За тѣзи хора ето какво казваме: (Чете) „Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията установява, чрѣзъ специаленъ правилникъ, кои отъ изложенитѣ специални работи и до каква степенъ“ — тукъ г. Мирски туряне условие, 20 хиляди лева да струва, не зная колко да струва, ние изобщо казваме: до каква степенъ — „могатъ да се вършатъ и подписватъ отъ кондуктори и землемѣри, сир. техници съ срѣдно техническо образование (чл. 80), като се има за ръководяще правило слѣдующитѣ начала“. Спирамъ тукъ. Ние казахме, че на техницитѣ съ срѣдно образование, ще имъ опрѣдѣлимъ правата чрѣзъ единъ специаленъ правилникъ, докѣдъ се простира тѣхното право да строятъ и да пишатъ планове и чертежи. Но въ комисията се каза: „Но, г. министри, може въ ването отдѣление, Вие да допуснете, или да се допусне, да се каже на тия техници, че тѣ могатъ само да копиратъ.“ Тогава азъ прѣдложихъ и се приеха слѣднитѣ двѣ начала, които ще легнатъ въ този правилникъ, чрѣзъ който ще се опрѣдѣлятъ правата на техницитѣ съ срѣдно техническо образование. Въ този правилникъ, казвамъ, трѣбва да легнатъ слѣдующитѣ двѣ начала: (Чете) „Свършившитѣ, както и онѣя, които настоящиятъ законъ завари въ срѣдни технически училища въ странство“ — които ще свари въ срѣдни технически училища въ странство, защото има момчета, които сж отишли, прѣди да знайтъ, че ние ще измѣнимъ закона, а ние тѣхното право не искахъ да накрѣпимъ, и затуй казваме — „Свършившитѣ, както и онѣя, които настоящиятъ законъ завари въ срѣдни технически училища въ странство, ще се ползватъ въ царството съ сжщитѣ права, каквито законитѣ на страната, въ която сж свър-

шили, имъ даватъ, но въ никой случай не повече отъ онѣя, съ които се ползватъ свършившитѣ въ царството срѣдни технически училища“, защото не можемъ да дадемъ на хора, свършили въ странство срѣдни училища повече права, отколкото на младежи, които ще свършатъ въ родното си отечество сжщо срѣдно техническо училище. И така, принципътъ, както виждате, напълно удовлетворява желанието на г. Мирски за момчетата, които се намиратъ сега въ странство. Втора забѣлжка и втори принципъ: (Чете) „И второ, лицата, които настоящиятъ законъ ще завари като техници съ признато срѣдно техническо образование, ще продължаватъ да се ползватъ съ сжщитѣ права на горнитѣ лица“. И така, запазваме правото на техницитѣ съ срѣдно образование, които настоящиятъ законъ ще свари.

Но, г. г. прѣдсѣствители, менѣ се каза: „Онѣзи техници съ срѣдно образование, които досега сж легализирали дипломитѣ си, ще се ползватъ; а които не сж ги легализирали?“ Настоящиятъ законъ ще влѣзе въ сила отъ 1 май, както тукъ ми пише една забѣлжка отдѣленieto на пѣтищата и благоустройството, защото, за да се приложи този законъ въ всичкитѣ му тия нови положения, иска се малко повече време и затуй тѣ молятъ — и вървамъ, че народното прѣдставителство ще се съгласи — не отъ 1 мартъ, а да влѣзе въ сила настоящиятъ законъ отъ 1 май; до 1 май е въ сила стариятъ законъ. Който притежава дипломъ за завършено срѣдно техническо образование, нищо не му прѣчи — всичко това става почти безъ пари — да го прѣдстави на надлежното министерство; ако заслужава, дипломътъ му ще се легализира споредъ сега сжществующия законъ. Отъ 1 май нататкъ ще влѣзе въ сила този законъ, и онзи, който ще дойде слѣдъ 1 май, ще се съобрази съ постановленията на този законъ.

И така, вие виждате, че ние напълно схванахме основнитѣ идеи, които сж ръководили тия техници у насъ, които днесъ практикуватъ, и онѣзи, които днесъ се намиратъ въ срѣдни технически училища, и онѣзи, които се намиратъ въ България по отношение на онѣзи, които се намиратъ въ странство.

Г. Мирски говорѣше за легализиране на дипломитѣ. Това е прѣдметъ на другъ единъ текстъ, и тамъ пакъ сме го уредили най-справедливо тѣй, че да не накрѣпяваме ничие придобито право. Тукъ, значи, уредихме тази материя тѣкмо тѣй, както се желаше отъ самитѣ техници — никой повече отъ туй, което ние писахме, не жетѣе. Г. Мирски говори за титлитѣ — тия хора да се наричатъ инженери, асистенти-инженери, не зная какви. За титлитѣ ще говоримъ при чл. 80. Тукъ пакъ имамъ отъ дирекцията, която се състои отъ техници, една забѣлжка, че всички техници съ срѣдно образование въ България щѣли да го считатъ като унижение за своето достоинство, ако ги наричаме кондуктори, та искатъ да имъ дадемъ титлата техникъ. Прието — нѣма да имамъ нищо да имъ намѣримъ една подобающа на достоинството имъ титла. Ако е въпросъ за титли, нѣма да се скѣпимъ. Титлитѣ ще ги намѣримъ — каквато може да бѣде най-подходяща, нея ще дадемъ, но това е въпросъ на слѣдующитѣ членове, не е на чл. 78, който сега гласуваме. Прочее, съ тази редакция, която току-що ви прочетохъ, моля ви да приемете члена така, както току-що го прочетохъ.

Прѣдсѣдателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата народниятъ прѣдставител г. Ганчо Марковъ.

Г. Марковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че членътъ, който най-много трѣбва да обърне нашето внимание, е този членъ, който урекулира техническия персоналъ въ царството. Министерството на народната просвѣта е първото, което въведе образователния цензъ за своитѣ подвѣдомствени чиновници още прѣзъ 1892 г. съ закона на покойния Жив-

ковъ. Макарь и още тогава да се установи този цензъ, пакъ и до днесъ ние не можемъ да се похвалимъ, че всички длъжности по просвѣтата сж заети отъ чиновници съ изискуемия се отъ закона цензъ. Нѣщо повече — и днесъ се назначаватъ хора, които не отговарятъ на този цензъ. Но още тогава законодателятъ е ималъ прѣдъ видъ прослужениятъ години на всички служащи по просвѣтата и имъ е далъ съотвѣтното мѣсто въ закона, нѣщо, което днешниятъ законъ, създаденъ не вече още въ първитъ дни слѣдъ освобождението, а слѣдъ 32 години, не прави. Въ министерството на финанситъ, кждѣто се правятъ правилници и се опрѣдѣля образователниятъ цензъ, и тамъ се запазватъ правата на хора, които сж прослужили известно число години. Сжщото се правѣше и въ Министерството на правосѣдието, когато се опрѣдѣляше образователниятъ цензъ на българския сѣдия — даде се право на назначениятъ безъ този образователенъ цензъ сѣдии, известно врѣме да прослужатъ съ сжщитъ права. Тукъ, обаче, се напуца тази практика. Азъ смѣтамъ, че това е погрѣшно. Ето защо е погрѣшно. Погрѣшно е защото отъ 30 години насамъ въ Министерството на общественитъ сгради, както и техническитъ служби при общинитъ въ царството се изпълняватъ — и много даже умѣло — и отъ хора, които нѣматъ този образователенъ цензъ. Нѣщо повече — ние имаме двѣ категории техници въ царството: техници отъ първа категория и техници отъ втора категория. Ние днесъ поставяме нѣкои отъ техницитъ отъ първа категория въ едно изключително положение; ние казваме: техникъ съ висше образование, но има хора, които нѣматъ завършено висше образование, хора, които нѣматъ дипломъ за висше образование, хора, които сж придобили право по съществующия днесъ законъ като техници отъ първа категория. По силата на този законъ не можете да имъ дадете онѣзи права, които сж имали досега; вие ги отнемате. Да, вие ги отнемате, защото, когато искате отъ него да си легализира диплома, той не може да го прѣдстави. Той е 20 или 15-годишенъ техникъ, той е 25-годишенъ архитектъ или инженеръ; той се ползува съ всички тия права, дадени му отъ закона. Сега, обаче, ще му кажатъ: „Не можешъ да се ползувашъ — прѣдстави дипломъ за висше образование и ти ще се ползувашъ отъ тия права“. Тукъ, съ тоя актъ мисля, че се върши една голѣма несправедливостъ.

Сжщото е и по отношение на втората категория. Тѣмъ ние казваме, както и г. министърътъ сега се съгласи да имъ даде титлата „техници“ — и тѣ ще бждатъ хора съ срдѣно техническо образование. Но ние имаме цѣлъ списъкъ отъ техници втора категория и тѣ всички нѣматъ срдѣно образование. Но всички тѣ сж вършили работа и затова сж снечели чрѣзъ практиката си известно право, което законътъ имъ е санкциониралъ.

Министъръ М. Такевъ: Защо не четешъ законопроекта, прочети го.

Г. Марковъ: Азъ го чета.

Министъръ М. Такевъ: Слушайте, г. Ганчо Марковъ: (Чете) „Лица, които настоящиятъ законъ ще завари, като техници, съ признато срдѣно техническо образование, ще продължаватъ да се ползуватъ съ сжщитъ права и занаяпрѣдъ.“ Какво искатъ повече да пишмъ?

Г. Марковъ: Азъ чета члена и алинеята, и Ви казвамъ, че, когато сж ги признавали за техници втора категория, не сж ги признавали за техници съ срдѣно образование, а сж ги признавали за подготвени да бждатъ втора категория. Днесъ, когато ще стане ревизия, ще му кажатъ: „Трѣбва да бждешъ

признатъ за техникъ съ срдѣно техническо образование, за да влѣзешъ въ тази категория.“ По-прѣди само по подготовката чрѣзъ практиката даже — е добилъ това право. Но още едно. Споредъ мене, направено е едно опущение въ текста на чл. 79. Когато комисията го приемаше, тя добави още въ първата алинея, слѣдъ думитъ: (Чете) „Дава се право на свободна техническа практика и за заемане на държавни, окръжни, общински или кооперативни технически длъжности въ царството на български подданици, граждански и военни лица, които иматъ легализиранъ дипломъ за пълно висше и думитъ „или срдѣно“ техническо образование . . .“ Думитъ „или срдѣно“ тукъ сж изпуснати, а комисията ги прие да се впишатъ. Азъ допушамъ, че е направена една печатна погрѣшка и моля г. докладчика да прѣгледа въ своитъ бѣлѣжки, да се увѣри въ моето твърдението и да се съгласи да се впишатъ тѣзи думи, понеже сж приети отъ комисията.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: То е по-надолу, г. Марковъ.

Г. Марковъ: Въ първата алинея сж вписани, г. прѣдседателствующъ. Едно. Второ, направено е пакъ измѣнение на рѣшението на комисията — въ комисията стажъ се намали отъ една година на шестъ мѣсеца.

Министъръ М. Такевъ: За кой членъ говорите?

Г. Марковъ: За чл. 79.

Министъръ М. Такевъ: Видите ли какво приказвате? Не знаете за какво говорите. Вие смѣсвате материи, които не сте прочели, г. Марковъ. Сега разглеждаме чл. 78. Говорете за него, бе джанъмъ!

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Азъ нѣма да ви моля да поправимъ този членъ, а ще апелирамъ къмъ васъ да го изхвърлите изцѣло. Защо? Защото — кой знае какъ — вижда ми се не само кастовъ, ами дори и абсурденъ. Азъ се чудя, защо вие искате да ограничите свободата на труда, защо вие задължавате, или защо вие ограничавате правото за съставляване на планове, правото за прилагане на тѣзи планове само за ония нѣколко личности, които сж дипломирани? Защо вие не дадете право на всѣки човѣкъ, който живѣе въ една конституционна страна, кждѣто сж гарантирани свободитъ въ тая страна, да има правото да прави планъ за градина, да прави планъ за къща, да има правото да изработва планове и да прилага тия планове, да строи, когато безъ всѣкаква диплома е успѣлъ да усвои туй познание? Недѣйте мисли, че човѣчеството едва сега се е издигнало, слѣдъ като сме се слобили съ нѣколко инженери, съ нѣколко дипломирани хора. Не. Въ Александрия, въ Египетъ, въ Римъ нѣкога изкуството е било най-развито; най-голѣми и най-красиви здания сж създадени не отъ дипломирани хора, а отъ хора истински прѣдадени на работата, отъ хора на изкуството. Изкуството, г-да, не се създава съ дипломи, не. Поставете това изкуство да расте върху базата на изтънчения вкусъ и върху базата на свободата на труда и на конкуренцията.

Г. г. народни прѣдставители! Когато човѣкъ се взре въ сегашния общественъ строй и го сравни съ нѣкогалния, дохожда до убѣждението, че абсолютно никакъвъ напрѣдѣкъ днесъ човѣчеството не е направило отъ нѣкогалното. Нѣкога въ дивитъ варварски врѣмена се цѣнѣха героитъ; цѣнѣше се онзи, който въ известна война е показалъ известно ге-

ройство, имаше първенство въ всичките работи. Този узурпаторъ, този князъ, този водителъ на разнитъ племена, на разнитъ чети се е издигалъ до положените да обеси правата и на старейшинитъ и да стане главатаръ на тогавашното общество. По-послѣ, въ срѣднитъ вѣкове, ние виждаме силни политически личности и силни имотни личности да се издигатъ и да се ограждатъ съ отдѣлни закони: ще има право да борави въ общественитъ работи онзи, който е имотенъ, който има толкова и толкова земя, който е политически силенъ, а естествено бѣше силенъ този, който бѣше имотникъ. Сега какво става въ вашия демократически общественъ строй? Какво става сега въ конституционна България? Ще има право онзи, който има диплома; той се признава за уменъ, а онзи, който е израстналъ на собственитъ си крака, който нѣма дипломъ, но който е много по-способенъ отъ онзи, който, може-би, е купилъ своята диплома, нѣма тѣзи права. И вие виждате, г. г. народни прѣдставители, въ срѣднитъ вѣкове, когато тѣзи хора на свободнитъ професии бѣха истински борци противъ монархизма, днесъ сжщитъ тия хора създаватъ новъ монархизъмъ — монархизъмъ на дипломиранитъ хора, монархизъмъ на дипломираната интелигенция. Тѣзи сжщитъ хора вървятъ по сжщитъ онѣзи стѣпки на нѣкогашнитъ имотници, на нѣкогашнитъ герои, на нѣкогашнитъ рицари и създаватъ новъ общественъ строй, нови цехови организации, нови касти въ България. Вие виждате какво правятъ адвокатитъ въ своитъ закони; тѣ се стараятъ да оградятъ работитъ така, че само тѣ да иматъ прѣстъ — не можешъ да направишъ заявление, безъ адвокатски подписъ. Много учени казватъ: ако има недѣгъ, който ще съсипе демократическитъ страни, то е многото закони и закончета въ тѣзи страни. Създаватъ се изобилни закони и се гадѣлкава народътъ да знае тѣзи закони. И понеже законитъ сж много, работниятъ народъ не може да ги знае. Създаватъ се отдѣлни хора, които да тълкуватъ законитъ, както едно врѣме се създаде отдѣлна военна каста, която да брани отечеството. Сжщото е и тукъ. (Смѣхъ)

К. Мирски: Не се смѣйте, защото имаше по-рано българи, които сж направили храмове, които сж за хвала на тѣхъ.

А. Стамболийски: Това е за адвокатитъ. Ще видите и лѣкаритъ. Азъ слушахъ и чухъ за нѣкакво лѣкарство противъ венерическитъ болести, наречено „606“. Правятъ го вече и го възприематъ отъ науката. Но Българскиятъ медицински съвѣтъ казва, че само подъ рецептата на лѣкаритъ ще се продава. Едн-кое си лѣкарство, намѣрено е отъ науката, че може да се приспособи, че е добро лѣкарство, но — подъ рецептата на лѣкаритъ. Защо подъ рецептата на лѣкаритъ? Когато то е опитано, защо ще карате нуждающия се да отиде по-напрѣдъ при лѣкаря, за да го оскуби той и слѣдъ това да си достави лѣкарството? Сжщото е въ Висшето училище. Тѣзи висши училища се създаватъ и се издържатъ и отъ послѣдната стотинка на вдовицитъ, на бѣдняцитъ, но тѣзи хора не се допускатъ да слѣдватъ. Вие въ вѣлшето Висше училище нѣма да допуснете и Ивана Вазовъ да бѣде студентъ, макаръ той да е прочутъ поетъ въ България; вие нѣма да допуснете Максима Горки да влѣзе въ това училище, вие нѣма да допуснете Антоан Страшимирова, макаръ да е поетъ, защото нѣмалъ диплома за срѣдно образование, макаръ и да има акълъ много повече, отколкото дипломиранитъ.

А. Филиповъ: За гениитъ нѣма ограничение.

А. Стамболийски: Това е едно ограничение, това е една кастова наредба, която ще застави работния народъ да стане борецъ и да иска да разкъса тѣзи

окови, които вие, хората на свободнитъ професии, създадохте, вие, които нѣкога се борихте противъ срѣдновѣковния монархизъмъ.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ се обявявамъ рѣшително противъ такава наредба и азъ ще ви моля да вникнете въ туй положение, което градите, и, ако вие истински милѣте за тая страна, ако вие истински милѣте за този демократизъмъ и ако вие сте истински демократи, да се оставите отъ мерака да създавате такива кастови наредби. Какъ така вие ще създадете такова положение, щото само тѣзи признати техници и дипломирани инженери да ви правятъ плановетъ и да прилагатъ тѣзи планове? Нѣма нѣма прочути диолгери, които могатъ прѣкрасно да прилагатъ тѣзи планове, които могатъ, безъ всѣкаква инженерска наука, да съставляватъ планове въ слѣдствие на дългогодишната практика? Защо ограничавате вие тѣзи хора? Защо вие ограничавате единъ кондурадгия, който не е ималъ възможностъ да отиде да стане инженеръ, но който има наклонностъ къмъ това изкуство, или го е одобрилъ? Защо вие ограничавате да не прѣдставя планове единъ студентъ, който е слушалъ правото и слушалъ лекции по строителството и е успѣлъ да съставлява такива планове? Ами на-ли ще имате комисии, на които ще плащаме, дипломирани хора, които ще прѣглеждатъ тѣзи планове? Защо вие, когато азъ знаа да измѣря едно мѣсто, ще изисквате да има подписъ на единъ инженеръ? Че ходилъ ли е този човѣкъ, когато азъ мѣрихъ това мѣсто? Може да е невѣжа и да е погрѣшилъ, когато е мѣрилъ мѣстото, но само затуй, защото е съ диплома, защото е подписано отъ инженера, вие ще му дадете значение.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ апелирамъ къмъ васъ и ви моля, недѣйте се поддава на тази вѣдница, която е създадена отъ нѣкои заинтересовани инженери, които се боятъ отъ конкуренция. Дайте свобода на изкуството, дайте свобода на труда, както това е въ Англия и Америка. Онзи, който е дипломиранъ и неспособенъ, нека падне; онзи, който може безъ всѣкаква диплома да строи и да прилага тѣзи планове, нека върви напрѣдъ.

Азъ ще ви моля изцѣло да изхвърлимъ този членъ отъ законопроекта. Ако вие искате за държавата да ограничите или да допуснете само дипломирани хора да заематъ служби, въ слѣдующия втори членъ тая материя се урежда, а този членъ чисто и просто да се изхвърли. Това е моето убѣждение.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Както виждате, отъ всички банки ми викате: „Недѣйте му възразява“. Вие сте прави, виждате, че идеята която изнася прѣдъ васъ г. Стамболийски, е тъкмо въ разрѣзъ съ баснята на бабюшка Крылова — сапожникътъ да почне да точи пироги, а пирожникътъ да прави сапоги. Но не е много важно, че г. Стамболийски днесъ е изказалъ тѣзи твърдѣ оригинални мисли. Всѣки може да бѣде лѣкаръ — защо да вземашъ рецепта за нѣкой цѣръ „606“; иди въ аптеката, вземи цѣра и го глътни.

А. Стамболийски: Не за всичко е така, а само за „606“. (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, пазете тишина, г-да!

Министъръ М. Такевъ: Защо ви трѣбва, казва г. Стамболийски, инженеръ специалистъ? Всѣки кондурадгия, който има наклонностъ да прави шосета и мостове, великолѣпни дворци и палати, може да начертае плана; защо ще го ограничавате? Това е

теорията на г. Стамболийски. Но тая нова теория не е негова. Първенството за нея принадлежи на един бивш министър, който неотколѣ бѣ отишълъ въ Пещера и бѣ държалъ една рѣчь прѣдъ едно събрание, дѣто му трѣбваше да вербува приятели. Той казва: „Какво е това, което ви прѣпорѣчатъ навсѣкѣдѣ: пензъ за мишенистѣ, пензъ за даскалѣ, пензъ за докторѣ, пензъ за инженерѣ? Какъ така? Цѣлиятъ народъ може всѣка служба да заеме. Ще те назнача тебе, приятелю, за докторъ, на слѣдъ три мѣсеца ще те подложатъ на экзаменъ; ако издържишъ, ще те оставятъ на службата, ако не издържишъ, ще те уволнятъ. Тебе пъкъ ще назнача за професоръ въ Университета; ако слѣдъ три мѣсеца издържишъ экзамена, ще останешъ професоръ, ако не издържишъ ще бѣдешъ уволненъ“. Всичката аудитория му ржкоплѣска и казва: „Тамамъ министъръ за насъ! Г. Такевъ постоянно иска пензъ за туй, за онуй. Ето ви министъръ, който не иска никакъвъ пензъ.“ Това ми напомня пакъ единъ разговоръ съ нашия почетенъ и отъ всички уважаванъ държавникъ дѣдо Цанковъ; името му е тѣсно свързано съ министра, който говори въ Пещера. Единъ денъ се явилъ нѣкой да му иска служба, той му е казалъ: „каква служба искашъ?“ — „Старши стражаръ“. Казва му: „Нѣма такава ваканция бе, момче. Каква друга служба искашъ?“ „Има, казва; азъ намѣрихъ една хубава работа: въ градската градина прѣдъ музиката стои единъ човѣкъ и така вика съ една прѣчка; 400 л. заплатата получава“. Искалъ да стане капелмайсторъ на музиката, и дѣто Цанковъ го пратилъ да стане капелмайсторъ.

А. Стамболийски: Тѣзи работи не сж за въ камарата.

Министъръ М. Такевъ: Има и друго по-важно, но него ще го кажемъ другъ пътъ — не му е тукъ мѣстото.

И така, г. Стамболийски поддържа една теория, която той е копираше отъ единъ бившъ министъръ, който претендира и утрѣ пакъ да бѣде министъръ.

А. Стамболийски: Отъ никого не съмъ я копираше.

Министъръ М. Такевъ: Съжалявамъ, че въ България днесъ, въ XX-ия вѣкъ, се намиратъ хора, бивши и бѣдщи управници, да ходятъ да заблуждаватъ българския народъ и да казватъ, че всѣки за всичко е способенъ.

К. Мирски: Ако издържи изпитъ.

Министъръ М. Такевъ: Не всѣки за всичко е способенъ. Всѣки ще си намѣри онуй мѣсто, което неговитѣ дарби и способности му посочватъ. Ние не щемъ въ България имотна аристокрация, но искаме онази аристокрация, за която ви говори Жанъ Жакъ Русо — аристокрация на ума, аристокрация на познанията, на способноститѣ. Това искаме ние. И, слѣдователно, нека проповѣдваме на българския народъ, че всѣки ще заеме онуй мѣсто, което заслужава, и да не проповѣдваме отъ тази трибуна теории, които могатъ само да бѣдатъ злѣ прѣтѣлкувани въ обществото, и да повдигаме у хората апетити, които не трѣбва да се поощряваме, а, напротивъ, трѣбва да ги апезираме, като кажемъ всѣкому да заеме мѣстото, което заслужава.

Това имахъ да отговоря и на онзи бившъ министъръ, който отива днесъ по булевардитѣ да приказва за нѣща, които сж твърдѣ опасни за нашия чъркавенъ строй.

Това казано, азъ ви моля да гласувате члена и да прѣминемъ по-нататѣкъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Киро Маричковъ.

К. Маричковъ: Отказвамъ се.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Направенитѣ възражения върху чл. 78 се състоятъ единствено въ това, че тукъ имало раздѣленіе на касти и запазване само за нѣкои висши техници или хора съ дипломи правото да практикуватъ въ България. Това не е така, споредъ новия законопроектъ, който е внесенъ и поправенъ отъ комисията. Тѣй щото, такава заблѣлка не може да се прави.

Дѣлжа да направя една малка поправка или, по-добрѣ, да припомня, че въ законопроекта, който бѣме внесени, изрично бѣше казано: (Чете) „Министерството на общественитѣ сгради, цѣтищата и съобщенията установява, чрѣзъ специаленъ правилникъ, кои отъ изложенитѣ специални работи и до каква степенъ могатъ да се вършатъ и подчиняватъ отъ кондуктори и землемѣри, сир. техници съ срдѣно техническо образование.“ Нищо повече не бѣше казано въ този членъ. Тамъ можеше да се подозира едно желание, една тенденция да се ограничи практиката на хора, които иматъ срдѣно техническо образование. За да се изключи подобно или каквото и да бѣде съмнѣние, именно стана тази поправка, която г. министърътъ на общественитѣ сгради прочете. Въ качеството си на инженеръ, притежаващъ дипломъ и влизащъ въ числото на тѣзи, които се обвиняватъ, че иматъ за цѣль да монополизиратъ техниката въ страната, азъ дѣлжа да заявя на Народното събрание, че съмъ единъ горещъ партизанинъ за една свободна практика въ техниката въ страната въ размѣръ, какъвто дѣйствително интереситѣ на България допущатъ. Когато се урежда този законъ, той трѣбва да има за цѣль, първо, интереса на България, на държавата, сѣтиѣ на отдѣлнитѣ граждани, които съставляватъ българската държава и най-сѣтиѣ на една професия, която е тѣсно свързана съ прилагането закона за благоустройството. Тази професия щѣне да бѣде попочтена, ако нейнитѣ прѣдставители искаха по кой да е начинъ да задушатъ правата на хора съ срдѣно техническо образование. И, дѣйствително, не може да се обвинява вече никой, защото тия права на хората съ срдѣно техническо образование сж запазени. Имамъ право сжко хората съ срдѣно техническо образование да претендиратъ да нагизватъ въ една атмосфера на работа, за която тѣ пѣматъ познание, и то, не заради туй, че държавнитѣ служби ще могатъ да се заематъ отъ тѣхъ и да се конкурира на хора съ дипломъ, и че общинскитѣ управления ще се управляватъ отъ кондуктори, когато тамъ трѣбва да ходятъ инженери, свършивши съ дипломъ и съ многогодишна практика, но за личния интересъ на българскитѣ граждани, защото не е право и редовно да се извяватъ претенции за даване свѣѣти по строежи съ капитално значение отъ хора, които нѣматъ нужната подготовка; както и не е редовно да се отнема туй право за даване свѣѣти отъ хора, които иматъ пужната подготовка, — законътъ имѣнно това нареджа. Никѣдѣ въ свѣта, освѣтъ въ една-двѣ държави, между които може да се смѣта и Китай, нѣма такъвъ редъ: кой каквато професия поиска да прави, да е свободенъ да я прави, но затова пъкъ туй положение влѣче само по себе си стремлението на гражданитѣ да унищожатъ оновова, който си позволи да практикува професия, отъ който нѣма понятие. България е държава, която е длѣжна да пази не само държавнитѣ интереси, но и интереситѣ на своитѣ граждани.

Ето защо азъ поддържамъ: на хората, които притежаватъ срдѣно техническо образование, да не се отнематъ правата, а да имъ се позволи въ размѣра на тѣхнитѣ познания да свѣѣтватъ било държавата, било градскитѣ свѣѣти, било отдѣлнитѣ лица.

Спорът не е толкова за частната практика, колко за едно много лошо въведено и узаконено досега положение, относително службите в градските съвети. По една неправилна наредба, по една крива наредба, по едно частично действие, дадени са титли инженер-асистенти, архитекти-асистенти, но служба инженер-асистент, архитект-асистент в науката не съществува. В науката съществува инженер-асистент, който е дипломиран и е прибавен към някой професор или опитен инженер да му помага, но не да получава от някое училище такава титла „асистент“; това не съществува. Има кондуктори, има землемъри — това са техниците от втора категория, но на такава титла, инженер-асистент, те нямат право да претендират сега, както иска г. Мирски.

Н. Мирски: Вие сто имате ги дали.

Докладчик С. Сарафов: Аз Ви казвам, че това е едно криво разбиране и не бива да продължава. Дадохме право на кондуктори даже без срѣдно образование, носещи само името „кондуктори“, 10 години да управляват Пловдивската община! Вие ще се съгласите с мене, че в градските общини даже инженери току-що свършили училището не могат да бъдат напълно полезни и че именно в градските общини трябва да отиват хора с възраст, хора с житийска опитност, за да отстоят на всички ония мъжкотини, които се срѣщат при прилагането на техническите работи в общината. А ние какво правим? В старите наредби казваме: градските служби се заемат от техници от първа категория. Така титла никъде не съществува, а само в България е измислена. Ако няма техници от първа категория, който да управлява общинските работи, замѣства го техникът от втора категория — също не съществува никъде титла. Ако не може да се намери и техникът от втора категория, ние казваме, че работите на общината могат да се управляват от техници от трета категория. Моля ви се, кажете ми, кой е техникът от трета категория?! Един инженер, току-що свършил училището, не може да отиде в градския съвет на служба. Тоя инженер, който е свършил, трябва по-напред да се учи, трябва да отиде да практикува при свои другари, дѣто няма да накарва интересит държавни и общински, и само когато той наизрече и се научи добре да прилага своята професия, тогава, именно, трябва да отиде в градските и окръжни съвети.

А. Краев: Вѣрно.

Докладчик С. Сарафов: А ние в какво положение сме? Ние сме тъкмо на обратното положение. Нашите градски съвети нямат съветници техници, нашите окръжни съвети нямат специалисти инженери, които да са добре подготвени, и от там именно се явява претенцията, защо службите в окръжните и общинските съвети да не може да бъдат заети от техници от трета категория. Не може. Лошо е това, което пропагандират и не правят добре тия, които го претендират, защото общинските и окръжните съвети ще останат и за-напред в същото плачевно положение в своите технически работи, в каквото са бивали досега. Техниката е професия, която дѣйствително има право на най-голяма свободна практика, за нея няма никакви ограничения и бляз на онзи, който на конкурс, съ труда си, макар да е кондуктор, израстне високо. На едно такова слънце никой няма да спре практиката в която и да е държава; обаче всяка държава е същевременно длъжна да взема мѣрки да не се позволява практика в страната от хора, които съ нищо не са заслужили. Един примѣръ: когато се касае до построяването на едно здание за 20.000 л.

за 100.000 л. или за 1.000.000 л., не е едно и също; въ-щията е необходима и за зданието за 20.000 л., тя е необходима и за зданието за 1.000.000 л. Защо? Защото 40.000 л., може-би, да струва мавзолеят на княз Батемберга, но при все това то не е работа на един кондуктор. Ако кондукторът се яви на конкурса и съ своя проект бие архитектът, ще му се поклоним; но никога няма да се съгласим, щото общината да го вика и да му каже: „Направи плана за мавзолея на княз Батемберга, защото е за 40.000 л.“ Това не може. Г. Стамболийски казва: „Уредете строг контрол и направете поправки“. Но г. Стамболийски ще се съгласи с мене, че в едно съчинение, написано от едно дѣте, никога Гете или друг писател не може да направи поправки, защото е равносилно да го напише наново и в такъв случай първият труд е изгубен и настѣпва новъ. Заради туй, аз, в качеството си на инженер, който е защищавал правата на хора съ срѣдно техническо образование, защищавал съм ги в инженерския конгрес, отчетът на който всеки може да прочете и да види, че ако днес в Народното събрание казвам, че правата трябва да бъдат строго разграничени, не го прави, защото имамъ завиждамъ, или че ще ме конкуриратъ, но го правя за общия интерес на България, правя го като български гражданинъ и даже за личния интерес на самите кондуктори. Когато кондукторът и моите колеги съзнаватъ, че ще трябва добре да разграничим правата си, мисля, че ще дойдемъ лесно до едно правилно споразумѣние. Не може кондукторът да бъдат само чираци и да не смѣят да мръднат крачка напред безъ командата на инженера или архитекта — затова не съмъ съгласенъ, но не съмъ съгласенъ също съ това, което се писа в вѣстниците, че трябва да се руши инженерската корпорация, защото само кондукторите били изнесли на плещите си цялата техника в България; това е крайност. България е честита да се похвали и надъ Ромъния, и надъ Сърбия и надъ Гърция, че българското инженерно съсловие, макар и най-младо и най-неопитно, създаде на своя собствен грѣбъ много паметници на своя умъ и своите познания. България е покрита съ 2.000 км. железници, направени са толкова мостове, сериозни работи са свършени по тѣзи железници и нищо няма паднало, нищо няма, което да компрометира българските инженери. Не може железниците в България да се строят и управляват от техници от втора категория. Те нямат право да искатъ това, но иматъ право, когато България иска да направи една педа шосе, за чакълъ, профилъ или други второстепенни работи, да кажатъ, че не бива за такива работи да се изпраща инженер и да струва скъпо. Когато единъ гражданинъ иска да си земе планъ на своята нива, няма защо да се задължава да вика за това инженер, когато тоя планъ може да се направи много добре от кондукторъ. Това трябва също да се разбере добре, защото инженерския труд е по-скъпъ, а кондукторският — по-евтинъ.

Ето защо азъ завършвамъ съ една молба: да възприемете напълно законопроекта, който ние ви предлагаме, защото въ него са запазени, както правата на кондукторите, така и на инженерите и то въ такъв размѣръ, щото и интересит на българските граждани да бъдат напълно запазени, безъ каквито и да бъде сътресения. Ако божьето покаже, че тѣзи кондуктори, или въобще лицата от второстепенния технически персоналъ узрѣятъ и напредватъ, и искатъ да направятъ по-голяма крачка напредъ, законътъ е лесенъ за изменение — може да го получатъ. Днесъ, обаче, както ние сме чиракували, и тѣ ще чиракуватъ, и никой няма право да претендира да се кача на капитанското мѣсто, безъ да е подготвенъ за него. Нека народното прѣдставителство и г. министърътъ на общественитъ сгради разбератъ, че въ

професионалните работи трябва да се печели място стъпка по стъпка, а не щом се върнем от университета да заемаме първо място.

А. Стамболийски: И съ диплома.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Макарь и да иматъ най-отлична диплома. Ето това имахъ да кажа въ изпълнение на своя дългъ, когато се говори по чл. 78 отъ настоящия законопроектъ. (Ръкоплъскане отъ мнозинството)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Алекси Филиповъ.

А. Филиповъ: Азъ искамъ да направя едно запитване къмъ г. докладчика — отговорътъ е важенъ, за да се отбѣлжи въ дневниците — по класификацията, която разнитъ министри сж давали на свършившиятъ срѣдни и висши технически училища, чини ми се, че класификацията, дадена отъ г. министъръ Кръстовъ, е неправилна. Ако има запобѣдта му за класификацията и за правата имъ, моля да се прочете.

Министъръ М. Такевъ: Това е въ другъ членъ — чл. 80.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Туй е прѣдвидѣно въ послѣдующитъ членове.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: По чл. 78 има направени двѣ прѣдложения отъ г. Мирски — ако не се приеме едното, тогава да се приеме другото, което е съ по-малко искания. Тия двѣ прѣдложения г. Мирски ги прочете. Касаятъ се до измѣнение на послѣдната частъ отъ третата алинея, отъ тамъ, откъдѣто захваща: „Първо, свършившиятъ срѣдни технически училища... и, второ, лицата...“

Н. Мирски: Да се гласува най-напрѣдъ членътъ тѣй, както е прѣдложенъ и одобренъ отъ министра.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Азъ ще изпълня дълга си тѣй, както ми казва правилникътъ. Прѣдложенията се прочетоха отъ самия г. Мирски прѣзъ врѣмето, когато говори.

А. Стамболийски: Моего прѣдложение е да се изхвърли членътъ, да бѣде свободна техническата практика, тѣй, както е въ Англия и Америка.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Стамболийски, изхвърлянето на члена не е равносилно съ неприемането му отъ Събранието; слѣдователно, не мога да дамъ на гласуване Вашето прѣдложение. Най-напрѣдъ ще дамъ на гласуване чл. 78 тѣй, като го е присла комисията, съ онѣзи измѣнения, които сега внесе въ него г. министърътъ на общественитъ сгради.

Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради.

Министъръ М. Такевъ: За да не стане недоразумѣние, позволете да го прочета. Въ срѣдата на алинея трета да се каже така: „първо, свършившиятъ, както и ония, които настоящиятъ законъ завари въ срѣдни технически училища въ странство, ще се ползватъ въ царството съ сѣщитъ права, каквито законитъ на страната, въ която сж свършили, имъ даватъ, но въ никой случай не повече отъ ония, съ които се ползватъ свършившиятъ въ царството срѣдни технически училища и“ — най-послѣ — „второ, лицата, които настоящиятъ законъ ще завари, като техници, съ признато срѣдно техническо образование, ще продължаватъ да се ползватъ съ сѣщитъ права на горнитъ лица“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 78 така, както го прочете сега г. министърътъ на общественитъ сгради, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 79. Чл. 70 става чл. 79 и се измѣнява тѣй: „Чл. 79. Дава се право на свободна техническа практика и за засмане на държавни, окръжни, общински или кооперативни технически длѣжности въ царството на български подданици, граждански и военни лица, които иматъ легализиранъ дипломъ за пълно висше техническо образование въ признато отъ българската държава висше техническо училище и които — слѣдъ едногодишенъ стажъ — издържатъ държавенъ провѣроченъ изпитъ по специалността имъ, съгласно утвърдена съ указъ програма. Сѣщия изпитъ, но безъ стажъ, издържатъ на български езикъ и чуждоподдани инженери и архитекти, които желаятъ да иматъ право за свободна техническа практика въ царството.“

„Едногодишниятъ стажъ може да се прави при частни технически бюра въ страната или при държавни, окръжни, общински и кооперативни технически учрѣждения. Въ послѣднитъ четири случая стажантитъ получаватъ мѣсечна заплата въ размѣръ половината отъ опрѣдѣлената сума за най-долния класъ или разредъ по щата.“

„Изпитътъ се произвежда слѣдъ стажуването отъ специална петочленна комисия, назначена за всѣки кандидатъ отъ министра на общественитъ сгради, лѣтищата и съобщенията.“

„Всѣки кандидатъ внася 100 л. такса въ полза на изпитната комисия; а при несполука въ изпита, повръща му се половината такса, съ право да се яви на повторителенъ изпитъ, най-малко, слѣдъ шестъ мѣсеца, когато внася пълна изпитна такса.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Пакъ за да отнема възможността да ставатъ дебати по тоя членъ, азъ ви моля къмъ току-що прочетенитъ текстъ да се внесатъ слѣдующитъ малки измѣнения. Първо, текстътъ ще бѣде така: „Дава се право на свободна техническа практика и за засмане на държавни, окръжни или общински технически длѣжности...“ Думата „кооперативни“ да се изхвърли, защото ние прѣхвърлихме кооперативната служба къмъ окръжнитъ съвети. Надолу си върви така, както е. Тамъ, обаче, дѣто се казва: „Иматъ право на свободна техническа практика въ царството и ония чуждоподдани инженери и архитекти, които сж получили това право въ държавата, кѣдѣто сж свършили своето висше техническо образование съгласно съществуващитъ тамъ закони“ се измѣня така: — това измѣнение има за цѣль да не фаворизира чуждоподданитъ прѣдъ българскитъ подданици — „Иматъ право да се установятъ на свободна техническа практика за повече отъ една година и ония чуждоподдани техници, които, слѣдъ като сж свършили признато висше техническо училище, сж практикували една година по специалността си. Държатъ прѣдвидѣния по-горѣ провѣроченъ изпитъ само ония отъ тѣхъ, които идатъ направо слѣдъ свършване на учението си,“ т. е. ако тѣ тамъ не сж имали стажъ. Ако въ България дойде нѣкой 15 или 20-годишенъ инженеръ, естествено е, че ние нѣма да го подлагаме въ България на стажъ, но на единъ провѣроченъ изпитъ всѣкога ще се подлагатъ, но онѣзи чуждоподдани техници, които току-що свършили университета въ странство, дойдатъ въ България и искатъ да се установятъ на практика за повече отъ една година, тѣ ще издържатъ стажъ и провѣроченъ из-

път. И така, още един път. Във алинея първа на чл. 79, дѣто се говори за чужденците — „Иматъ право на свободна техническа практика въ царството и ония чуждоподдани инженери и архитекти, които сж получили това право и пр.“ — става слѣдующето измѣнение: „Иматъ право да се установятъ на свободна техническа практика за повече отъ една година и ония чуждоподдани техници, които, слѣд като сж свършили признато висше техническо училище, сж практикували една година по специалността си. А ония, които идатъ направо слѣд свършването на училището, ще бѣдатъ подложени да издържатъ прѣдвидѣния по-горѣ провѣроченъ изпитъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Ненко Наковъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ за изхвърлянето на тоя членъ: азъ не мога да си обясня въ единъ законъ за благоустройството да се урежда материя, която засѣга права, образователенъ цензъ и пр. Разбирамъ въ него законъ да се засегне, коя работа въ страната отъ какви специалисти, съ срѣдно или висше техническо образование, трѣбва да се извършва, но да имъ налагаме стажъ, да имъ налагаме цензове, да имъ изискваме изпитъ, въобще да уреждаме съ този членъ права, когато за това сжществуватъ въ нашата страна специални закони, които и г. министърътъ, и г. докладчикътъ знаятъ, азъ не разбирамъ. У насъ има специално техническо училище, което сжществува по силата на специаленъ законъ, който създава и права — че еди-кой си, завършилъ срѣдно техническо училище въ България, има такива и такива права въ България, а свършившиятъ срѣдно техническо училище въ странство ще се ползува съ такива и такива права. Съ този членъ се урежда материята, че свършившиятъ срѣдно техническо училище въ странство се подлага на стажъ и, споредъ това, му се признава дипломата или не. Ако е свършилъ, обаче, висше техническо училище, безъ да има срѣдно образование, което да бѣде съобразно съ изискванията на закона за дипломитъ, не му признаватъ дипломата въ страната. Едно крупно творение на българския парламентъ е законътъ за легализацията на дипломитъ, който сжществува и урежда тая материя. Ако единъ педагогъ свърши едно техническо училище, не му признаватъ дипломата; подведоха и цего подъ общъ знаменателъ, че всѣки трѣбва да има срѣдно образование, да е свършилъ реалка и тогава може да свърши и за медикъ, и за юристъ, и за техникъ, и за инженеръ и пр. и му се признава дипломата.

Министъръ М. Такевъ: Г. Наковъ! Ако ми позволите, да Ви освѣтя.

Д-ръ Н. Наковъ: Можете.

Министъръ М. Такевъ: Тази материя, която Вие зачеквате, е уредена въ чл. 83; тамъ се говори за легализиране на дипломитъ и тамъ ще бѣда съгласенъ съ Васъ. Тукъ се казва: признава се право на свободна практика на онѣзи, които иматъ диплома; но какъ ще получаватъ тая диплома, това се урежда отъ чл. 83 — тамъ ще говорите по тая тема.

Д-ръ Н. Наковъ: Тоя членъ заема една цѣла колона. Азъ мисля, че цѣлата на г. министра и на висшите технически власти въ страната е да се каже, че еди-каква си работа могатъ да изпълняватъ лица съ висше или срѣдно техническо образование. Това е то. А кои иматъ право на срѣдно и висше техническо образование, това е материя, която засега тѣхнитъ права и се урежда въ другъ законъ. Даже ако бѣде тѣй, както казва г. министърътъ, че тая

материя се урежда въ слѣдующия чл. 83, толкозъ лошо. Нека бѣдемъ малко по-догични, особено въ единъ парламентъ, въ едно законодателно тѣло, и да не правимъ такава галиматия въ законитъ, при сжществуването на други закони. У насъ има законъ, който урежда тази материя; има въобще закони по всичките отрасли и тамъ се създаватъ права. Ако висшата техническа властъ въ страната чувствува пужда да направи нѣкакви поправки въ смисълъ на ограничение на извѣстни технически лица съ извѣстно завършено образование, като неотговарящи на цѣлитъ, на общественъ интересъ и на длѣжността, която имъ се повѣрява, то тия ограничения и тия измѣнения да се внесатъ въ него законъ, а не въ закона за благоустройството. Легалната презумпция, по силата на този законъ, е, че за благоустройството трѣбва да се извърши такава и такава работа. Кои лица ще я извършатъ? Които иматъ право. Кои лица иматъ право? Това ще се опрѣдѣли отъ другитъ специални закони. Ето защо, азъ мисля, че ще се запазятъ интереситъ на благоустройството, ще се запазятъ интереситъ на техническите власти, ако се каже, че еди-кой си работа може да се извършва отъ лице съ завършено срѣдно техническо образование, а еди-кой си работа може да се извършва отъ лице съ завършено висше техническо образование. А що се касае до това, да имъ се признаватъ дипломитъ, да се подлагатъ на стажъ, да се провѣрватъ тѣхнитъ знания, тая материя е уредена отъ специаленъ законъ. Когато едно лице свърши гимназия, свърши и университетъ, отъ шестъ или осемъ семестра и се яви тукъ, вие, по силата на закона за легализиране на дипломитъ, признавате му висшето образование, легализирате му дипломата; а когато се яви като специалистъ-техникъ въ Министерството на общественитъ сгради, тогава ще му приложите този законъ и то ще каже: „Бе джанъмъ, въ България 20 закона ли сжществуватъ, що се касае до моитъ права? Вие можете да извършвате въ техническата дирекция работа, каквато можете да вършите, но да ми оспорвате правото, че имамъ завършено техническо образование, това не можете, защото такъвъ законъ не сжществува за мене. Искате матуристенъ изпитъ — издържахъ го; свършихъ шестъ или осемъ семестри висше техническо образование; изпѣлнихъ всичко, каквото ми налагаше законътъ. Въ военната служба, и на всѣкъдѣ го признаватъ за висше техническо образование, а тукъ ми се иска стажъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Това другъ въпросъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Азъ мисля, че г. докладчикътъ ме разбра.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Имаме вече минати по-нагорѣ други членове отъ тази материя, навѣзали сме въ нея по рѣшението на парламента и сега Вие искате да говорите по принципъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Всѣки членъ носи съ себе си отдѣлно начало.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Говорете по чл. 79.

Д-ръ Н. Наковъ: Азъ говоря по него: винаги, когато се говори за стажъ, и за право на свободна техническа практика и пр. — това сж права, които засѣгатъ лица. Ето защо, азъ мисля, че и г. докладчикътъ ще се съгласи съ мене, този членъ да се редактира тѣй, че еди-кой си работа могатъ да я вършатъ техници съ срѣдно или висше образование.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Съ това, което приехме въ чл. 78, ние доста ограничихме техническата работа у насъ, доста я заскѣпихме и сега идемъ още повече да я заскѣпимъ. Азъ мисля, че чл. 79 трѣбва да се състои само отъ първата точка на първата му алинея. Въ нея стои само слѣдующето: „Дава се право на свободна техническа практика и за заемане на държавни, окръжни и общински технически длѣжности въ царството на всички лица, които иматъ легализиранъ дипломъ за пълно висше техническо образование въ признато отъ българската държава висше или сръдно техническо училище“ и точка. Толкова, г. г. народни прѣдставители. Оставете тѣзи подданства, оставете тѣзи стажове, оставете тѣзи изпити; достатъчно е да е легализиранъ дипломътъ, за което се говори, както каза г. министърътъ, въ чл. 83. Лицето, което е свършило образованието си въ признато отъ държавата ни техническо училище или въ политехника, ще се върне тукъ, и, ако иска да му се признае у насъ висшето образование, ще заплати за тази цѣль таксата отъ 50 л. и ще почне да упражнява професията си въ нашата страна; така ще бѣде тоя трудъ, дѣйствително, по-евтинъ у насъ, а иначе, да го държите още една година да чиракува въ България, да му искате още 50 л., за да го изпитвате, това сж излишни работи. Защо сж тѣзи нѣща, когато у насъ нѣма достатъчно техници българи? Защо да се викатъ чужденци? Ние сега имаме интересъ да дойдатъ тукъ повече чужденци и да конкуриратъ на нашитѣ техники съ висше образование, за да ни помагатъ и да станатъ по-евтини тия служби и тѣзи работи, отъ които имаме нужда, като млада държава. А сега вис заскѣпватъ всичко. Вие ще наврѣдите и на държавното съкровище, и на българския народъ, на българското царство съ вашитѣ прѣкалени изисквания. Въ Франция, като свършишъ правото, даже не те подлагатъ на държавенъ изпитъ, завчасъ имашъ право да упражнявашъ професията си.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Вие приехте чл. 78 така, както бѣше прѣдложенъ. Тамъ се уреждаше тази материя и вие ще бѣдете послѣдователни, ако приемете и тѣзи, бюрократични ли да ги кажемъ, кастови ли да ги кажемъ, абсурдни ли да ги кажемъ, наредби, които се създаватъ тукъ. Г. министърътъ на общественитѣ сгради искаше да иронизира онова, което азъ казахъ, но, ако чуехъ тая рѣчь на г. министра на общественитѣ сгради въ Америка или Англия, дѣто е възприето туй, което азъ искахъ, тѣ щѣха него да иронизиратъ, а въ бѣдѣше истинската демокрация, когато прѣмахне тия бюрократични наредби, и тя ще иронизира това, което той казваше. Г. Сарафовъ казва: „Всичкото туй строителство, станало досега въ България, се дължи на инженеритѣ“. Не на инженеритѣ се дължи, г. Сарафовъ, а на онѣзи скромни работници, които сж работили и прѣди освобождението на България, които сж работили откакъ се създаде човѣчеството, безъ да иматъ пѣкакви дипломи. Па и да е така, па и да има нѣщо, съ което да се гордѣемъ досега, кой го създаде? Вашитѣ ограничения ли? Не. Заедно съ тѣзи инженери работѣха и скромни работници на инженерното изкуство безъ диплома; съ нищо тѣ не прѣчеха на това изкуство. Защо не ги оставите да работятъ и занапрѣдъ?

Докладчикъ С. Сарафовъ: Никой не имъ отнема правото.

А. Стамболийски: Немъ мислите, че инженера Сарафовъ ще може да го конкурира нѣкой кондукторъ или техникъ? Не. Способенъ ли е инженерътъ — той

се издига; способенъ ли е лѣкарътъ — той се издига, ще намѣри клиентела. Защо тогава създавате ограничения, за да покровителствувате неспособниците? Онѣзи, които иматъ диплома, но които сж некадърни да излѣзатъ въ живота, които не сж кадърни да си създадатъ клиентела — тѣхъ вие покровителствувате; оставете ги да паднатъ съ своята диплома и да умратъ, като некадърни, защото може тази диплома да сж си я купили съ пари.

И така, г. г. народни прѣдставители, азъ ще бѣда винаги на това гледище — обществото нека прѣцѣнява способноститѣ на човѣка. И азъ винаги съмъ билъ съ убѣждение, че дипломата не дава акълъ на човѣка. Не, човѣкъ може да бѣде и безъ диплома и пакъ да има акълъ, пакъ да има способностъ. Но вие, демократическата камара, убивате занапрѣдъ изкуството; вие убивате свободата на труда; вие идвате да се противопоставите противъ онова, което е въведено въ най-демократическитѣ страни, като Англия, Америка, Швейцария и пр.; вие идвате и тукъ да се поддадете на бюрократическитѣ погълзновения, ограничавате изкуството и посѣпвате и безъ туй скѣпия инженерски трудъ. Вървете! Вие ще бѣдете послѣдователни: онуй, като приехте, и това трѣбва да приемате. Въ всѣки случай, азъ имамъ надеждата, че българскиятъ народъ ще реагира единъ день противъ тѣзи кастови и глупави ваши наредби.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитъръ Мишевъ.

Д. Мишевъ: Г. г. народни прѣдставители! Възмамъ думата по този членъ, за да говоря за стажа. Тукъ се прѣдвижда стажъ за тѣзи техники, които ще свършатъ политехника по инженерство или по архитектура. Дѣйствително, у насъ е прѣдвидѣнъ стажъ и за юриститѣ, и за учителитѣ, а за медицинитѣ — колоквиумъ, но за медицинитѣ колоквиумътъ не е такова нѣщо, каквото се прѣдвижда за техникитѣ. За да постѣпи нѣкой въ едно политехническо, училище, той трѣбва, прѣди всичко, да е свършилъ гимназия, да е билъ силенъ ученикъ по математика; постѣ, за да свърши политехниката, той трѣбва да работи постоянно подъ ръководството на професоритѣ, които гледатъ чертежитѣ му и работитѣ му, и, ако е слабъ по математика, ако не може да си направи чертежитѣ, ако не може да направи планове, ако не е подготвенъ, ще пропадне още въ първия или въ втория изпитъ. Такъвъ не може да се върне въ България съ диплома. Съвсѣмъ друго е съ юриститѣ. Единъ юристъ отива въ Брюкселъ и постѣпва въ новия университетъ, дѣто, напр., се гледа прѣзъ прѣсти, и може да се върне съ диплома; но единъ техникъ не може токутъ да се върне съ диплома. Азъ зная въ Франция Ecole centrale и Ecole des ponts et des chaussées; въ тѣхъ приематъ по конкурсъ; опрѣдѣлятъ, че ще се приематъ 180 души, явяватъ се 800 души и отъ тѣхъ приематъ 180. И този, който влѣзе въ Ecole centrale, не значи още, че ще свърши — той може да пропадне въ първата година. Които свършватъ Ecole centrale, чакатъ ги фабрики и желѣзници и веднага ги грабватъ; за тѣхъ мѣстата сж готови; още прѣзъ първата година имъ плащатъ по 4.800 л. годишно. Азъ си въображавамъ такъвъ техникъ, свършилъ въ Ecole centrale, като се върне въ България, ние да го задължимъ да прави стажъ, когато въ държавата, кждѣто е свършилъ, той може веднага да вземе работа. Вземете, която щете политехника въ Германия; слѣдващиятъ въ Германия стои най-малко петъ години, за да свърши и добие диплома. Прѣдставете си, когато дойде въ България, ние ще го задължимъ да прави стажъ. Хубаво, да имаме поне политехника, да имаме поне висше техническо училище, тогава, разбирамъ; сетнѣ, да имаме и достатъчно персоналъ по инженерството и по архитектурата,

пакъ разбираме; но ние нѣмаме нито едното, нито другото. Самиятъ г. министъръ на общественитѣ сгради много добръ знае, че не му е запълненъ персоналътъ и не може да го запълни, защото не може да намѣри техници. Подготвенитѣ техници си намиратъ работа наврѣдъ, не само въ България. Азъ не мога да си обясня, защо да се правятъ тѣзи мжнотии на младежи съ висше образование, които сѫ свършили политехника. Тѣ, макаръ и да иматъ право на практика въ страната, дѣто сѫ свършили, ще се подлагатъ на стажъ и, при това, и на нови разноси, защото въ законопроекта, не се прѣдвижда, какъ ще прѣкаратъ този стажъ. Ами че такъвъ младежъ е похарчилъ 15 и, може-би, 20 хиляди лева, за да добие висше техническо образование и, като се върне, ще стои още една година безплатно да чиракува. При кого? Дѣ сѫ налитѣ ателиета? Дѣ ще практикува единъ машиненъ инженеръ? Ако искате стажъ, позволете този стажъ да се прави вънка, защото всѣкога ще прѣдпочете единъ техникъ да бѣде на стажъ въ бюрото на единъ инженеръ, техникъ, или архитектъ въ Парижъ, въ Мюнхенъ, въ Берлинъ, отколкото тукъ. Ако искате Вие, г. министре, да пригответе свършени техници, тогава заставете ги да правятъ стажа вънъ, защото по-добъръ ще се подготвятъ; заставете ги, ако сѫ свършили въ Германия, да отидатъ въ Франция, Италия и пр., да видятъ, какъ се работи тамъ и тогава да се върнатъ тукъ. Азъ не мога да разбера, защо се прѣдвижда този стажъ. Ама Вие, които нѣмате техници да запълните вашето министерство, Вие съ туй затваряте вратата на младитѣ хора, които се връщатъ съ сѣщата тази подготовка, съ която сѫ дошли и господата, които стоятъ на чело сега въ Министерството на общественитѣ сгради, които строятъ нашитѣ линии, зданията въ нашата столица и въ всички наши градове. Тѣ, безъ стажъ, съ работа и трудъ, доказаха своята способностъ. Значи, сѣщото нѣщо ще докажатъ и тѣзи, които занаяпрѣдъ ще свършватъ и ще се връщатъ. Но, казва се, трѣбва стажъ. Добръ, но азъ бихъ желалъ г. докладчикътъ и г. министърътъ да обосноватъ това нѣщо, да изложатъ съображенията, по които тѣ не могатъ да считатъ че единъ младежъ, свършилъ наша гимназия, свършилъ и политехника, свършилъ изпита си, върналъ се съ диплома, не е подготвенъ, че трѣбва да чиракува при нашъ техникъ още една година да се подложи на провѣроченъ изпитъ. Азъ бихъ желалъ да зная, кой е този въ България, който ще изпита единъ, който е свършилъ въ Франция, напр., Ecole centrale или Ecole des ponts et des chaussées, или е свършилъ Ecole des mines, или не знамъ какво, дѣто, за да влѣзе нѣкой, трѣбва да се яви на конкурсъ. А да се яви на конкурсъ и да сполучи между стотина кандидати, трѣбва да се приготвява двѣ години по математика. Менѣ ми се струва, че когато зачекваме тази материя и когато я уреждаме, ние трѣбва да вземемъ въ съображение всичко, и най-сѣгнѣ трѣбва да се отнасяме малко съ вѣра къмъ политехникитѣ, въ които постѣпватъ налитѣ младежи. Не е все едно да се свърши университетъ въ Фрибургъ или не зная кѣдѣ, и политехника. За да влѣзе младежъ въ политехниката, трѣбва да бѣде подготвенъ и, като влѣзе, той трѣбва да работи, за да може да свърши. Е добръ, на такъвъ единъ младежъ, който е отишълъ съ знания, който е черталъ, който е работилъ, който има вече малка подготовка и съ дипломъ се е върналъ, казвате му: не, чакайте, Вие сте се учили въ политехниката, но не сте се доучили; чиракувайте при нѣкой инженеръ или архитектъ, гледувайте още една година и тогава дайте изпитъ. По начало азъ не съмъ противъ стажа, но, ако трѣбва да приемемъ стажъ, за да бѣдатъ нашитѣ техници по-свършени, тогава стажътъ да го правятъ вънъ, да го правятъ въ Германия, да го пра-

вятъ въ Франция, да го правятъ въ Италия, както и става туй нѣщо, но да дойдатъ тукъ у насъ, и какво?

К. Мирски: Досегашнитѣ кѣдѣ сѫ го правили?

Д. Мишевъ: Никѣдѣ не сѫ го правили, но туй по имъ е побъркало да докажатъ, че сѫ хора способни, да докажатъ, че тѣ сѫ свършили политехника съ успѣхъ. Доказателство за тѣхнитѣ способности сѫ сградитѣ, желѣзницитѣ и мостовѣтѣ, които сѫ строили — тѣ сѫ направили всичко това безъ стажъ, но съ трудъ. Ето защо, азъ бихъ желалъ да се посочи отъ г. докладчика или отъ г. министра единъ инженеръ, единъ архитектъ, свършилъ въ Германия, свършилъ въ Франция, който да е дошълъ тукъ съ диплома, на която ще трѣбва да се дава внимание; азъ бихъ желалъ да ми се посочи такъвъ примѣръ. Не, такъвъ примѣръ нѣма, защото въ една политехника — г. докладчикътъ много добръ знае — не влиза онзи, който не мисли да работи; тамъ влиза само онзи, който отива съ съзнание, който е подготвенъ и който свършва съ успѣхъ. Е защо, г-да, вие правите на такъвъ прѣчка? Защо Вие, г. министре, ще искате една година безплатно да работи този, който е свършилъ политехника и който има всичкитѣ условия, които се искатъ отъ единъ човѣкъ съ висше образование? Защо Вие ще го държите още една година да чиракува и, подиръ това, да го подлагате на изпитъ? А кой ще го изпита? Азъ бихъ желалъ да обясните, г. министре, въ какво ще искате да се осъвършенствува единъ свършилъ политехника? Ще искате, може-би, да бѣде по-добъръ естетикъ, по-добъръ художникъ и да прави по-добри планове. Ами тукъ ли ще образувате неговия вкусъ? На западъ той ще се осъвършенствува, само тамъ ще види онова, което тукъ нѣмаме: тамъ ще види монументални здания, тамъ той ще обработи вкуса си, отъ тамъ ще се върне по-свършенъ.

Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ състохъ за дълго да взема думата по този членъ и да подчертая, че, ако се приеме този стажъ, ние, които имаме нужда отъ техници, ще затворимъ вратата на нашитѣ техници, а ще отворимъ врата на чужденци да дойдатъ. Ако е тази цѣльта на законопроекта, тогазъ хубаво.

К. Мирски: И тогазъ не е хубаво.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пжтицата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Г. Мишевъ бѣ особено краснорѣчивъ по тази материя, само че бѣше — ще ми позволи тая бѣлѣжка — едно-странчивъ.

Д. Мишевъ: Азъ бихъ желалъ да ми кажете, дѣ съмъ едностранчивъ.

Министъръ М. Такевъ: Аргументитѣ, че този господинъ, който е отишълъ въ едно висше политехническо училище, въ Сенъ-Сиръ . . .

Д. Мишевъ: Сенъ-Сиръ е военно училище.

Министъръ М. Такевъ: . . . въ Ecole Centrale, Ecole des ponts et des chaussées, или каквато щете политехника, че той има намѣрение сериозно да се учи. Какъ Вие, казва г. Мишевъ, ще подлагате такъвъ човѣкъ на изпитъ, да му провѣрите знанията въ България. Той, който е слѣдвалъ при такива капацитети, та тукъ прѣдъ г. Сарафова ли ще държи изпитъ . . .

Д. Мишевъ: Не казахъ така.

Министъръ М. Такевъ: . . . или тамъ прѣдъ г. Ненова или г. Стоянова. Така, г. Мишевъ, ако се разсждаваше, ние нѣмахме да имаме нито колоквиума за лѣкаритѣ, които сж слѣдвали при знаменитости, като Пасторъ, които създадоха теории въ медицинската наука . . .

Д. Мишевъ: При Пастора не сж слѣдвали, защото той не е медикъ, и не сж могли да държатъ колоквиумъ при него.

Министъръ М. Такевъ: Не ме прѣсичайте. — Ако така разсждаваме, че какъ ще провѣримъ знанията на единъ юристъ, който е свѣршилъ, напр., въ Парижъ при знаменити капациети, като еди-кой-си, еди-кой-си, които създадоха теории на правото.

Д. Мишевъ: Азъ ви казахъ за Фрибургъ и за новия университетъ въ Брюкселъ, а не за Парижъ.

Министъръ М. Такевъ: Азъ не Ви прѣсичахъ; не ме прѣкъсвайте и Вие. — Ако така разсждаваме, азъ, тогава, бихъ казалъ: унищожете колоквиума за лѣкаритѣ, защото всѣки, който отива да слѣдва въ страпство, слѣдва при знаменитости, като Ру, като Пасторъ, като не знаа кои хора, които създадоха медицинската наука; ако така разсждаваме, унищожете экзамена и за онѣзи, които слѣдватъ висша юридическа академия, които слѣдватъ по всички специалности въ висши училища, защото тамошнитѣ професори, безспорно, по всичкитѣ отрасли на науката, стоятъ много по-горѣ отъ нашитѣ лѣкари тукъ, въ Санитарната дирекция. Че немаъ вие ще подложите по знание единъ човѣкъ, който се училъ при Пастора, прѣдъ г. д-ръ Ораховаца, прѣдъ г. д-ръ Ватова и прѣдъ Ивана или Драгана. Така ли се разсждава? Не тѣй. Когато ние пишемъ и искаме да има провѣроченъ экзаменъ, ние не провѣрваме знанията на професора — професорътъ е билъ много гениаленъ, талантливъ човѣкъ, но неговиятъ ученикъ може да е излѣзълъ много лошъ ученикъ, да не е научилъ науката, която професорътъ му е прѣподавалъ, и ние, когато искаме да го допуснемъ въ България да цѣри българския народъ, да му прави здания или да ръководи неговитѣ материялни интереси прѣдъ сѣдилищата, искаме да провѣримъ, какво е той научилъ. Г. Мишевъ, когато ни казва: „Това не е Фрибургъ, да идешъ да слѣдвашъ правото“. Това не трѣбваше да се каже. И Фрибургскиятъ университетъ е толкова сериозенъ, колкото и Ecole Centrale des ponts et des chaussées въ Парижъ, колкото и политехниката въ Брюкселъ, защото всѣко висше училище, установено съ законъ отъ респективната държава, тя има контролъ надъ това свое учрѣждение, ние не можемъ тукъ да унижаваме достойнството на признати въ страната ни висши учебни заведения. И така, този аргументъ на г. Мишевъ, че не бива да се провѣрватъ знанията на тѣзи техници, които сж слѣдвали висши технически училища въ странство, защото нѣма и кой тукъ да ги провѣри, свѣршено не издържа критика, защото тази теория не можа да мине тогава, когато се писа въ респективнитѣ закони, че ще провѣрваме знанията на нашитѣ лѣкари, които идатъ въ България, и на нашитѣ юристи, които слѣдъ като свѣршатъ даже българското висше юридическо училище, пакъ ги подлагаме на провѣроченъ държавенъ экзаменъ, макаръ че сж свѣршили въ сѣщото това царство.

Д-ръ Н. Наковъ: Но стажътъ, г. министре, не е толкова за провѣрка на познанията на кандидата, колкото да се види неговата подготовка за бѣдъщата практическа дѣятелность. Разбирамъ да има стажъ за единъ сѣдия, за единъ лѣкаръ, но не и за

единъ инженеръ, който работи само на книга и когато падне зданието, тогава вече се вижда неговата неспособность.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Наковъ! Вие говорихте половинъ часъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Зная.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Ако бѣхте знаели, не щѣхте тѣй да говорите.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ допускамъ и контрабанда да се приказва, между прочемъ, когато нѣкой ораторъ говори. Ще ме прости г. Наковъ, азъ пъкъ хичъ не обичамъ да ме прѣсичатъ — имамъ една слабостъ, не слабостъ, но както азъ се мъча да не прѣсичамъ никого, не искамъ и мене да прѣсичатъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Азъ Ви искахъ позволение, г. министре, както Вие прѣди малко искахте.

Министъръ М. Такевъ: То не важи. — И така, провѣрочниятъ экзаменъ въ България сѣществува: сѣществува за лѣкаритѣ, сѣществува за юриститѣ, ще сѣществува и за инженеритѣ.

К. Мирски: Но още е рано.

Министъръ М. Такевъ: Позволете. — Въ България не бѣ рано да се иска колоквиумъ отъ лѣкаритѣ и тогава, когато имаше само 120 лѣкари въ нея; въ България не бѣ рано да се иска стажъ на юриститѣ и тогава, когато нѣмахме даже никаква школа въ България. И така, не е рано никога за държава, която има 33-годишенъ свободенъ политически животъ. Сега пишемъ материя за този персоналъ, сега му уреждаме положението, както изискватъ общитѣ наредби на страната. Азъ не мога да разбера, каква е тая ваша правда — азъ отивамъ да слѣдвамъ за лѣкаръ, казвате ми: „Като се върнешъ въ България, ще те изпитае“; отивамъ да слѣдвамъ за юристъ, казвате ми: „Като се върнешъ въ България, ще те экзаменуваме“; отивамъ за инженеръ, казвате: „Върни се, никой нѣма да те закача“. Това не е социална правда; това е фаворизиране на една професия прѣдъ друга; това не позволява социалната правда, която се стараемъ тукъ да раздаваме. Това за экзамена.

Колкото се касае до стажъ, ми се струва, че днесъ нѣма двѣ мнѣния въ България, че единъ момъкъ току-що свѣршилъ университетъ, нѣма да го допускамъ да ми прави наметници тукъ или да ми прави нѣкаква грамадна университетска сграда, или парламентно здание и пр., защото той е свѣршилъ тамъ, има дипломъ за умъ, но не знаа, каква практическа подготовка има той за тая работа и затуй ние казваме: „Ще видимъ, този човѣкъ да попрактикува малко, да поизучи тукашнитѣ условия, тукашнитѣ наредби, тукашнитѣ закони“. Така не постѣпвате ли съ лѣкаря? Дойде лѣкарътъ и докато не издържи колоквиумъ, той не може да постѣпи на никаква служба. Не е тѣй за инженеритѣ — за тѣхъ ние казваме: могатъ да постѣпватъ на служба, ще имъ даваме половинъ отъ заплатата, вѣроятно — ще уредимъ тая материя, половинъ да получаватъ — ще ги допуснемъ на служба — тѣ сж допуснати по закона, а лѣкарътъ не може да постѣпи на служба, докато не издържи экзамена. Единъ пътъ го скжсватъ, слѣдъ шесть мѣсеца ще се яви пакъ на экзаменъ. Ето ви стажъ шесть мѣсеца и за лѣкаря. А за юриста има законъ: никой не може, щомъ като свѣрши висшето училище, да се яви даже на държавенъ экзаменъ, а — какво? — трѣбва, първо, да прѣкара единъ стажъ въ сѣдилището или при частни

адвокати. Въ съдилището като отиде, първият мѣсеци ще стажира безъ пари, а послѣ 60 л. му даватъ, колкото да не умре отъ гладъ, а при частнитѣ адвокати не получава нищо, или адвокатътъ може да му даде известенъ дребенъ процентъ. Той е длъженъ да стажира тамъ опредѣлено врѣме и слѣдъ този стажъ, ще се яви на държавенъ экзаменъ, и слѣдъ като издържи экзаменъ, тогава има право да постѣпи мирови съдия, или, прѣди мирови съдия, трѣбва да почне отъ секретаръ или подсекретаръ на нѣкое съдилище. Защо се иска това? Много просто — защото, когато учимъ въ университета теория на римското право, теория на международното публично и частно право, но учимъ какъ се завежда процесъ. И другъ пътъ го казахъ и сега ще го повтора: азъ бѣхъ първиятъ партизанинъ на 1896 г., още когато се внесе законътъ за устройството на съдилищата, тогава азъ бѣхъ младъ адвокатъ, току-що свършилъ въ 1892 г. — азъ искахъ още тогава да се подложатъ всички адвокати-юристи на экзаменъ, да се провѣрятъ познанията на хората, защото често пѣти върнемъ се отъ университета, па заведемъ процесъ, който още въ второто заседание губимъ, защото не умѣемъ какъ да го заведемъ. Отдѣвъ единъ подхвърли друго: „Вие, г. г. адвокати, написате законъ, че никое прошение не се взема въ съдилището, ако не носи подписа на адвоката“; не съмъ челъ законопроекта, но, ако го има, много умно е направено, защото процесътъ не се печели никогато, ако основата му е злѣ поставена. Турете камененъ здание на пѣсѣчна основа, безъ камененъ temelъ, каквито щете подпорки турете отгорѣ, то ще падне, а въ процеса temelътъ е прошеніето, исквата молба: ако тя бѣде написана отъ специалистъ, послѣ можете самъ, безъ специалистъ, да водите процеса, защото, ако въ двѣтъ инстанции го загубите, въ третата ще хванете адвокатъ, основата му е здрава, и тамъ ще го спечелите. И така, казвамъ още единъ пътъ, че когато се върнахъ отъ университета, не знаехъ да напиша едно прошение прѣдъ мировия съдия, да заведемъ процеса, и опростихъ, може-би, нѣколко дѣла. Тогава нѣмаше стажъ. Азъ чувствувахъ, че имамъ нужда отъ стажъ и отъ практически экзаменъ и прѣдложихъ тогава да се подложимъ на экзаменъ; не се прие, разбира се, остана. И днесъ поддържамъ, че този практически экзаменъ и стажътъ е необходимъ, за да гарантираме хорските интереси и още, г. Мишевъ, да не убиваме този младежъ още отъ самото начало — като се провали въ 2—3 прѣдприятия, тукъ построилъ мостъ — падналъ, тамъ построилъ здание — срутило се; при него вече никой не отива. Дайте възможностъ на този човѣкъ да попрактикува, да види, че всичко написано на книга, често пѣти не излиза на полето, и затуй ние казваме: една година да практикува този човѣкъ, да понаучи мѣстнитѣ закони и условия и тогава да получи това право, което завсѣгда му осигурява положението. Какво сме направили повече отъ туй, което законитѣ на страната искатъ за другитѣ специалисти и което зравиятъ разумъ налага?

Но г. Мишевъ казва: „Но вие ще ги държите безъ заплатата“. Лѣкаритѣ сѣ безъ заплатата, юриститѣ сѣ безъ заплатата. Тукъ въ моя проектъ бѣше писано да получаватъ 200 л. Ние го зачертахме, защото казахме: оставете ги да имъ дадатъ толкова заплатата, колкото памѣрятъ за добръ. Азъ нѣмамъ нищо противъ — за да не се каже, че тия хора ще ходятъ по улицата; тѣ нѣма да ходятъ по улицата, и сега тия, които сѣ асистенти-инженери, дава имъ се половина заплатата — да се каже така: „Едногодишниятъ стажъ може да се прави при частни технически бюра въ страната или при държавни, окръжни и общински технически учрѣждения. Въ послѣдния случай кандидатитѣ получаватъ половината отъ заплатата, прѣдвидѣна въ бюджета за тая длъжностъ“.

К. Маричковъ: Само при държавнитѣ, общински и окръжни учрѣждения.

Министъръ М. Такевъ: Само тамъ. „Въ послѣдния случай да иматъ право да получаватъ половината отъ прѣдвидѣната въ бюджета заплатата за длъжността“, казвамъ. И по този начинъ ние ще улеснимъ тия младежи да не се излагатъ прѣдъ обществото, да не нахърняватъ интереситѣ на държавата и обществото и същеврѣменно и тѣ да се настанятъ на служба.

Съ тази забѣлѣжка, струва ми се, че законопроектъ е много цѣлесъобразенъ, съобразенъ и съ изискванията за останалитѣ специалности въ страната и ще дадемъ, както казахъ, на тия младежи туй, което изисква тѣхното достойнство, тѣхнитѣ интереси и интереситѣ на държавата.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Христовъ.

А. Христовъ: Отказвамъ се.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитъръ Мишевъ.

Д. Мишевъ: Азъ вземахъ думата, за да подчеркна нѣкои извращения на моята мисълъ. Г. министърътъ каза, че докторитѣ държатъ колоквиумъ, и, споредъ него, това е стажъ.

Министъръ М. Такевъ: Не е стажъ.

Д. Мишевъ: Шомъ дойдатъ докторитѣ и издържатъ колоквиумъ, веднага ги назначаватъ. Съ стѣпането на доктора въ България, той държи веднага колоквиумъ и го назначаватъ, или почва свободна практика. Стажътъ на техницитѣ не може да се изравнява съ колоквиума. Послѣ, г. министърътъ казва, че и въ Фрибургъ, и въ Брюкселския редовенъ университетъ се прѣподава сериозна наука. Азъ не отричамъ това. Азъ направихъ паралелъ, че не може да се сравнява една политехника съ единъ университетъ, защото инженеръ-архитектътъ е принуденъ да работи теоретически и практически.

Министъръ М. Такевъ: Ами лѣкаритѣ?

Д. Мишевъ: Тѣмъ даватъ задачи, тѣмъ даватъ конкурси. Г. докладчикътъ много добръ знае това а също и другитѣ, които сѣ слѣдвали въ Белгия, Германия и прочее западни страни. Тѣ могатъ да засвидѣтелствуватъ, че въ послѣдния курсъ имъ даватъ да правятъ планове съ конкурсъ и съ награди. Знае, че тази година въ Дрезденъ първата награда въ политехниката е получилъ единъ българинъ измежду толкова германци. Значи, за да получишъ първа награда, трѣбва да си работишъ; професоритѣ прѣглеждатъ работата, сравняватъ я съ работата на другитѣ, които слѣдватъ въ политехниката. Прѣзъ цѣлата година слѣди и знае работата ти, защото, ако нѣмашъ всички чертежи, ако нѣмашъ всички работи, които се искатъ, нѣма да те допуснатъ до изпитъ. Та, разлика има, г. министре, и сравнение въ случая не може да има. Азъ не съмъ да се не провѣрватъ зданията и не съмъ противъ стажа, но, казвамъ, че тѣй, както е поставенъ законопроектъ, не се постига цѣльта.

Единъ инженеръ, единъ архитектъ, свършилъ въ Белгия, Франция, Германия, може да остане въ държавата, дѣто е свършилъ, може да отиде въ Америка, може да иде и въ Турция — навредъ ще намери работа. А когато има отворени вратата въ толкова държави, той ще отиде да почне да работи веднага, отколкото да дойде въ България да го каратъ да чиракува. Азъ ви подчертахъ, че, ако искате

нашите младежи да дойдат по-усъвършенствувани, накарайте ги да прѣкарат стажа си вън, въ Европа, при знаменити архитекти, и тогава, като дойдат тукъ, ако щете, провѣрвайте дипломите и знанията имъ, но по начина, който приемате, не се постига нищо. Г. министърътъ казва: „Г. Мишевъ иска тукъ да освободи всичкитъ отъ изпитъ; той не поддържа социалната правда“. Че какъ тъй? Прѣди всичко, г. министре, трѣбва да се прави разлика между държави, дѣто има държавенъ изпитъ, и други държави, дѣто съществува само академически изпитъ. Въ Франция и другадѣ, дѣто ставатъ държавни изпити, не е тъй, както е у насъ, дѣто студентитъ се задължаватъ да държатъ два пѣти изпитъ. Това е грѣшка, трѣбва да има единъ изпитъ, и той да е държавенъ. Азъ не мога да разбера, защо, когато студентитъ свършатъ правото, да държатъ изпитъ и тутакси слѣдъ това, да ги заставляватъ да държатъ втори изпитъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Оставете сега това, г. Мишевъ.

Д. Мишевъ: Може първиятъ изпитъ да бѣде държавенъ изпитъ, най-сетнѣ, може да се прикомандироваатъ и външни лица юристи, освѣнъ професоритъ, и да се държи изпитътъ единъжъ завинаги. Г. министърътъ казва, че юристътъ не може да бѣде веднага адвокатъ; той трѣбва да прави най-напрѣдъ изпитъ и послѣ да стажува, но за стажа на юриститъ ние наредихме да имъ се плаща заплата и даже да се назначаватъ за помощници-сѣдии.

А. Христовъ: Това съвсѣмъ не е по благоустройството.

Д. Мишевъ: Тѣй че, има разлика. Ние имаме нужда отъ техници. Недѣйте затваря вратата на техникитъ, защото ще накарате мнозина да не дойдатъ въ България. Пъкъ, най-сетнѣ, Събранието е волно: ако намира, че исканиятъ стажъ е недостатъченъ, може да го увеличи, за да не строятъ нашитъ архитекти здания, които се срутваатъ, и нашитъ инженери да не правятъ мостове, които падатъ — досега, слава Богу, азъ не зная такова нѣщо.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Азъ не очаквахъ, г. г. народни прѣдставители, че г. министърътъ ще се противопостави толкова на това, което искаме, прѣдъ видъ аргументитъ, които приведохме. Ако речемъ да споримъ, да-ли трѣбва да има провѣроченъ изпитъ за юриститъ, за лѣкаритъ и за техникитъ, можемъ да споримъ, но врѣмето ни е много кѣсо, за да споримъ, заради това трѣбва само накратко да кажемъ нѣщо.

Юристътъ, който получава образованието си задъ граница, държи и тукъ изпитъ, за да може да стане адвокатъ или сѣдия, тѣй като ние си имаме свои закони, по които той ще може да бѣде добъръ адвокатъ или добъръ сѣдия, разбира се, като най-напрѣдъ ще се възнаграждава съ малко възнаграждение.

А. Христовъ: Кажете ни единъ чисто български законъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Мирски! Азъ мисля, че поне вие нѣма да отговаряте на г. министра, а ще полснявате своята мисль.

Знайте, че сега говорите втори пѣтъ.

К. Мирски: На лѣкаря трѣбва да провѣримъ знанията чрѣзъ изпитъ, прѣди да го допуснемъ да ни лѣкува, защото се касае до най-скѣпия имотъ на

всички ни — здравето. А относително техника, математика, какво трѣбва да знае, зависи каква техническа работа въ страната ще върши, тѣй щото, не е тукъ мѣсто, както добръ каза г. Наковъ, да опрѣдѣляме, какви условия трѣбва да се изискватъ отъ него, за да се назначи на служба. На единъ инженер-строителъ е достатъчно да намѣри на български езикъ нашия законъ за благоустройството, а ако е чужденецъ, може да се запознае съ нашия законъ, като намѣри прѣвода му на матерния си езикъ. Ако сте се отнесли къмъ него да ви направи проектъ, защото сте намѣрили, че ще ви го направи по-евтино, той ще ви го направи, като има прѣдъ видъ правилата, които въ България се изискватъ за тая работа, затуй не трѣбва една година да стои човѣкътъ да си не упражнява професията.

Относително стажа, който трѣбва да прѣминаватъ техникитъ или свършилитъ висше или срѣдно техническо образование, за да постѣпятъ на длѣжности, това е работа, която трѣбва да се впише въ надлежния законъ за тази или онази служба. Въ закона за експлоатацията на желѣзницитъ се опрѣдѣли, какви условия трѣбва да изпълни едно лице, за да могатъ да го назначатъ на служба, като първомъ удовлетворява условията на закона за чиновницитъ; така е и въ другитъ ни закони. Затуй тукъ е прѣдъ достатъчно да се впише само слѣдующето — ще го повтора още единъ пѣтъ — „Дава се право на свободна техническа практика на всички лица, които иматъ легализиранъ дипломъ за пѣлно техническо образование въ признато отъ българската държава висше или срѣдно техническо училище“. Това е достатъчно. По-нататкъ, за да видите, може ли да постѣпни той на служба, ще отворите закона за тая служба и ще видите всички тия условия, които вие сте прѣдвидѣли въ закона и, ако той не отговаря на тѣхъ, нѣма да го назначите. Но, за Бога, когато човѣкътъ иска да се установи на частна практика въ България, защо тогава, да го не оставите да почне професията си тутакси, когато сте му легализирали диплома, защото е дошълъ отъ едно училище, което вие признавате, че дава тия способности, които се изискватъ за тази работа.

Условието, че трѣбва да бѣде български подданикъ, е излишно, защото общиятъ законъ за чиновницитъ пише, че всѣки чиновникъ трѣбва да бѣде български подданикъ, а за чужденцитъ конституцията пише, че могатъ да се назначаватъ чиновници съ разрѣшение на Народното събрание.

А. Филиповъ: Не е излишно да го има и тукъ.

К. Мирски: Другъ е въпросътъ, ако искаме да заскѣпимъ още повече техническата служба у насъ. Но тукъ, че е излишенъ стажътъ, най-добъръ може да ни освѣтли г. Сарафовъ, и апелирамъ къмъ него да ни освѣтли.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Коста Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Г-да! Виждамъ, че има желание да се работи. Г. министре! Съгласете се, че не може да се работи съ 35 души, защото не е добръ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, говорете по прѣдмета.

К. Сидеровъ: Както искате, но право е да се вдигне засѣданието, при всичкото желание да се работи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, моля, г. Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Сега ще дойдете да вотираете члена.

А. Христовъ: Може да се разисква, но не може да се вотира.

А. Стамболийски: Сега е нощно време, та може да се гласува.

А. Филиповъ: Който се интересува, той ще остане.

К. Мирски: Имаме правилникъ, г. Филиповъ.

А. Стамболийски: Има правилникъ; той трѣбва да се спазва.

Нѣкой отъ мнозинството: Зорленъ не можешъ да ги държишъ тукъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Понеже е доста късно, слѣдва да опрѣдѣлимъ дневния редъ за утрѣшното заседание.

Д. Рашевъ: Г. прѣседателю! Искамъ думата. Утрѣ е сѣбота и трѣбва да се разгледватъ прошения.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Чакайте да чуете какво ще кажа, па тогава приказвайте.

Имаме, споредъ правилника, за утрѣ, като сѣбота, докладъ на прошения. Раздадени сѣмъ отъ прошетарната комисија списъци за нѣколко прошения, които ще бѣдатъ разгледани. Това на първо мѣсто.

На второ мѣсто, трето четене законопроекта за одобрение договора за сключване на единъ 4½%-овъ заемъ отъ 5.800.000 л.

На трето мѣсто слѣдва продължение на сегашния дневенъ редъ — на второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ княжеството.

Министръ М. Такевъ: Какви прошения и колко сѣмъ тѣ?

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: 5—6.

Министръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ искахъ да ви кажа слѣдующето. Ние имаме една сѣбота да гледаме само четири прошения, не бихъ се съгласилъ; но понеже г. прѣседателствующиятъ прѣдлага, нѣмамъ нищо противъ, понеже сѣмъ били четири прошения, да ги разгледаме, защото азъ ви казахъ и другъ пѣтъ, тукъ, въ шкафоветѣ, лежатъ сѣ хиляди прошения, да докладваме само четири, то ще каже, да прѣдизвикаме у хората маса неприятности. Да оставимъ това настрана. Намъ оставатъ още 12—13 работни дни и затуй азъ бихъ ви молилъ да турите на дневенъ редъ тѣзи законо-

проекти, които всички желаятъ да направимъ закони. Както и да е, г. прѣдседателъ прѣдлага. Значи, на пръвъ дневенъ редъ той казва да имаме онѣзи четири прошения, слѣдъ туй на трето четене законопроекта за заема отъ 5.800.000 л. И слѣдъ туй да се нареди дневниятъ редъ тѣй: продължение второто четене на законопроекта за благоустройството на населенитѣ мѣста, слѣдъ него второто четене на законопроекта на пштищата, . . .

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Докладътъ не е още раздаденъ.

Министръ М. Такевъ: Може да го туримъ на дневенъ редъ, може и да го оставимъ за други день, докладътъ ще се раздаде; асѣмъ той ще остане за други день. Азъ само казвамъ какъ да се нареди. Слѣдъ това, първото четене на законопроекта за одобрение направата на казарми и други войскови здания за нуждитѣ на войската. Слѣдъ него, разглеждане прѣдложенията и пр., както бѣше днесъ, и подиръ туй ще се вметне, прѣдложението за отпушане дневни пари на санитарния персоналъ, прѣдначанъ за водене борба съ холерата. То е внесено отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи.

Слѣдъ него да слѣдва първото четене на законопроекта: за отпушане даромъ отъ Държавната мина „Перникъ“ 20 тона каменни въглища за сиропиталището „Св. Патрикий“, за емиграцията и за разпродаване на находящата се въ държавнитѣ складове каменна и морска соль.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Освѣтътъ хъ ще имаме второто четене на законопроектитѣ: за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ закона за главното сѣдопроизводство; за имѣнение и допълнение нѣкои членове отъ закона за углавното мирово сѣдопроизводство; за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ гражданското сѣдопроизводство и за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и Каралийската община (Добришка околия), да сключатъ заеми.

Министръ М. Такевъ: Добрѣ, всичко туй да се нареди въ дневния редъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Тѣй нареденъ дневниятъ редъ ще го имаме за утрѣшното заседание.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 9 ч. 55 м. вечерята)

Прѣседателствующъ подпрѣседателъ: **Н. Гимиджийски.**

Секретаръ: **Г. Копринаровъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълъбовъ.**